

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAMU BANKALARININ ÖZELLEŞTİRİLMESİ
UYGULAMALARI
VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Fatma Gamze KIZILOĞLU

DANIŞMAN

Prof. Dr. Coşkun Can AKTAN

2006

EK A Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Uygulamaları ve Türkiye Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

28/08/2006

Fatma Gamze KIZILOĞLU

İmza

EK B YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin

Adı ve Soyadı : Fatma Gamze KIZILOĞLU
Anabilim Dalı : Maliye
Programı : Maliye
Tez Konusu : Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Uygulamaları
Ve Türkiye Örneği
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve Sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisansüstü Yönetmeliğinin 18.maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI	☐	OY BİRLİĞİ ile	☐
DÜZELTME	☐	OY ÇOKLUĞU	☐
RED edilmesine	☐	ile karar verilmiştir.	

Jüri teşkil edilmediği için sınav yapılamamıştır. ***
Öğrenci sınava gelmemiştir. **

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.
** Bu halde adayın kaydı silinir.
*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Evet
Tez burs, ödül veya teşvik programlarına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.
Tez mevcut hali ile basılabilir.
Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.
Tezin basımı gerekliliği yoktur.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red
.....	☐ Başarılı	☐ Düzeltme	☐ Red

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Uygulamaları ve Türkiye Örneği

Fatma Gamze KIZILOĞLU

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Maliye Anabilim Dalı

1929 Dünya Ekonomik Buhranı'na kadar devletin görevinin iç ve dış güvenliği ve ülkede adaleti sağlamak olduğu görüşü hâkimken, bu krizin yarattığı koşullar ve daha sonra 1945'de 2. Dünya Savaşı'nın ardından özellikle Avrupa ülkelerinde ekonomilerin yeniden yapılanması ile devletleştirme ya da devletin sınai ve ticari girişimlere öncülük etme politikaları, kamunun ekonomi içindeki payını artırmıştır. İktisadi devletçilik stratejisi ülkemizin bankacılık sistemini de önemli ölçüde etkilemiş ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında birçok kamu bankası kurulmuştur.

Ancak 1990'lı yıllara gelindiğinde tüm dünyada, bankacılık sektöründe kamu payının gerekliliği tartışılmaya başlamıştır. Pek çok ülkede yaşanan deneyimler kamu bankalarının planlandığı şekilde ekonomik kalkınmayı sağlamaktan uzak olduğunu ve tersine rekabeti engellediği, büyümeyi yavaşlattığı ve verimliliği azalttığını göstermiştir. Kamu bankaları, gereksiz istihdam, deneyimsiz yönetim, operasyonel yetersizlik ve gelişmemiş risk yönetimi gibi nedenlerle yeterli performansı gösterememişlerdir.

Bu itibarla, 2000 yılında Türkiye'de öncelikle kamu bankalarının yeniden yapılandırma çalışmaları başlatılmıştır. T.Emlak Bankası A.Ş. 'nın mevduatı ve bilançosu T.C. Ziraat Bankası'na devredilmiş; T.C.Ziraat Bankası ise T.Halk Bankası A.Ş. ile birlikte operasyonel ve organizasyonel olarak yeniden yapılandırılmıştır. Diğer bir kamu bankası olan T. Vakıflar Bankası T.A.O.'nun ise Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait %25,18 oranında hissesi halka

arz edilmiştir. Tüm bu gelişmelerin ardından, T.Halk Bankası A.Ş.'nin blok satış yöntemiyle özelleştirilmesi gündemdedir.

**Anahtar Kelimeler : 1)Özelleştirme, 2)Kamu Bankaları, 3)Performans Analizi
4)Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi, 5) Yeniden Yapılandırma**

ABSTRACT

Master of Degree With Thesis

The Privatization of Public Banks and An Example of Turkey

Fatma Gamze KIZILOĞLU

**Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Public Finance**

The major economies had supported the role of government for only national security, defence and justice system till the global recession led by 1929 Black Monday of States. Due to the critical results of this crisis and the structural changes in European economic systems followed by the World War II, the importance of government enterprises' role in industrial and commercial enterprises has been dramatically increased. These vital changes in the major economies in Europe have also affected Turkish Banking System and major government banks were founded during the first years of the proclamation of Republic of Turkey.

In 1990's, the major economies have gradually commenced to discuss the importance of government's active role in banking sector. In the major economies, it has been experienced that the government's role is not efficient to support economical growth. Furthermore, the government's involvement has not only negatively affected economic growth but it also created an economical system without any competition and lack of productivity. Government banks have been underperformed due to the inefficient recruiting policies, inexperienced executive management, lack of operational capabilities and incapable risk management systems.

In 2000, the restructuring process of the state-owned banks started in the system. Hence, all assets and liabilities of T.Emlak Bankası have been merged into to Ziraat Bank, the largest state-owned bank; Ziraat Bank and Halk Bank have been organizationally and operationally restructured; Vakıflar Bank's

went for IPO for its shares of 25,18%. The block sale of T. Halk Bank A.S. is recently in the agenda of the Turkish government.

Key words: 1) Privatization, 2) Public Banks, 3) Performance Analysis, 4) Privatization of Public Banks, 5) Restructuring of Public Banks

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZELLEŞTİRMENİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1 Özelleştirme Kavramı	1
1.2 Özelleştirmenin Nedenleri Ve Amaçları	3
1.3 Özelleştirme Yöntemleri	5
1.3.1 Satış Yöntemi	5
1.3.1.1 Sermaye Piyasası Kanalı İle Hisse Senedi Satışı	5
1.3.1.2 Blok Satış	6
1.3.1.3 Aktiflerin Satışı	6
1.3.2 Diğer Yöntemler	6
1.3.2.1 Yasal Kurumsal Serbestleşme	6
1.3.2.2 İmtiyaz Anlaşmaları	7
1.3.2.3 Finansal Kiralama	7
1.3.2.4 Yönetim Devri	7
1.3.2.5 İhale	8
1.3.2.6 Ortak Teşebbüs	8
1.3.2.7 Fiyatlama Yöntemi	9
1.4 Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Yöntemleri	9
1.4.1 Yeniden Yapılandırma	10
1.4.2 Birleştirme	10
1.4.3 Kısmi	10

1.4.4 Tasfiye	11
1.4.5 Bölünerek Özelleştirme	11

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KAMU BANKALARININ ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI

2.1 Bankacılık Sektöründe Özelleştirme Uygulamalarına Genel Bir Bakış	12
2.2 Seçilmiş Ülkelerde Kamu Bankalarının Özelleştirme Uygulamaları	19
2.2.1 Gelişmiş Ülkelerde Kamu Bankalarının Özelleştirme Uygulamaları	19
2.2.1.1 İtalya Örneği	19
2.2.1.2 Almanya Örneği	25
2.2.2 Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu Bankalarının Özelleştirme Uygulamaları	28
2.2.2.1 Arjantin Örneği	28
2.2.2.2 Brezilya Örneği	31
2.2.2.3 Polonya Örneği	34
2.2.2.4 Macaristan Örneği	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KAMU BANKALARININ ÖZELLEŞTİRİLMESİ

3.1 Türk Bankacılık Sisteminin Yapısı Ve Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Süreci	48
3.1.1 Türk Bankacılık Sisteminde Kamu Ve Özel Bankalara Ait Bazı Temel Göstergeler	48
3.1.1.1 Personel Yapısının Karşılaştırılması	48
3.1.1.2 Takipteki Kredilerin Karşılaştırılması	51
3.1.1.3 Aktif Büyüklüğü Açısından Karşılaştırma	52
3.1.1.4 Sektör Payları Açısından Değerlendirme	54
3.1.1.5 Gelir Gider Yapısı Ve Karlılık Karşılaştırması	57
3.1.1.6 Aralık 2005 Rakamları İle Bankacılık Sektörü Genel Değerlendirmesi	58
3.1.1.7 Bankacılık Piyasasına Artan Yabancı İlgisi	61
3.2 Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilme Nedenleri	65

3.3 Türk Kamu Bankalarının Özelleştirilme Süreci	69
3.3.1 Kamu Bankalarında Özelleştirme Öncesi Yasal Düzenlemeler	69
3.3.2 Kamu Bankaları Arasında Yaşanan Birleşmeler Ve Yeniden Yapılandırma İle İlgili Yapılan Çalışmalar	72
3.3.3 TMSF'ye Alınan Bankalar Hakkındaki Uygulamalar	77
3.4 Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirme Uygulamaları Ve Vakıfbank Örneği	82
3.4.1 Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Uygulamaları	82
3.4.2 Vakıfbank Örneği	86
3.4.2.1 Halka Arz Sonrası Vakıfbank'ın Finansal Göstergeleri	97
SONUÇ ve ÖNERİLER	100
KAYNAKLAR	107
EKLER	
Ek:1 1997 – 2003 Arası Banka Özelleştirmeleri	117
Ek:2 Banka Özelleştirmeleri	124
Ek:3 Kamuya Karşı Özel Bankacılık Çalışması Üzerine Ampirik Çalışmaların Özeti	148
Ek:4 OECD Ülkelerinde Banka Özelleştirilmelerinin Etkinliği ile İlgili Ampirik Çalışma Özetleri	149
Ek:5 Mevduatların Dağılımı	150

KISALTMALAR

KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
BDDK	Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (İngilizcesi: Organisation for Economic Co- operation and Development)
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve diğerleri
AB	Avrupa Birliği
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
T.	Türkiye
TMSF	Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu
A.Ş.	Anonim Şirketi
T.A.O.	Türk Anonim Ortaklığı
YTL	Yeni Türk Lirası
TL	Türk Lirası
TEB	Türk Ekonomi Bankası
IMF	Uluslararası Para Fonu (İngilizcesi: International Money Fund)
T.A.Ş.	Türk Anonim Şirketi
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

TABLO ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Kamu Bankaları Payları	14
Tablo 1 Dünyada Kamu Bankalarının Bankacılık Sistem İçindeki Payı	15
Tablo 2 İtalyan Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi	21
Tablo 3 İtalyan Kamu Bankalarında Özelleştirme Sonrası Yönetim Kurulu Üyelerinde Değişim	22
Tablo 4 Çalışan Sayı ve Kompozisyonu	23
Tablo 5 Özelleşen Bankaların Karlılığı İle İlgili Göstergeler	24
Tablo 6 2003 Yılı Sonu İtibariyle Alman Banka Grupları ve Şube Sayıları	26
Tablo 7 1994-2002 Arası Ticari Banka Sayısı	33
Tablo 8 Macaristan Bankacılık Sektörü Reformları	37
Tablo 9 Bankacılık Sistem Detayları ve Kamu Payı, 1999	42-43-44
Tablo 10 Personel Yapısı	49
Tablo 11 Bankacılık Sisteminde Banka ve Şube Sayısı	50
Tablo 12 Takipteki Krediler	51
Tablo 13 Takipteki Krediler ve Ayrılan Karşılık Oranları	52
Tablo 14 Eylül 2005 Dönemi İtibariyle Aktifler	52

Tablo 15 Eylül 2005 Dönemi İtibariyle Mevduat ve Krediler Sektör Payları	54
Tablo 16 Eylül 2005 Dönemi İtibariyle Toplam Mevduat	55
Tablo 17 Sektör Payları	56
Tablo 18 Gelir Gider Yapısı ve Karlılık	57
Tablo 19 Yabancı Banka Sektör Payları	64
Tablo 20 TMSF' ye Devredilen Bankalar	74
Tablo 21 TMSF'ye Devredilen/ Yönetim ve Denetimi TMSF'ye İntikal Eden Bankalar	80-81
Tablo 22 Vakıfbank'ın Halka Arzı Sonrası Sermaye Yapısı Değişikliği	95
Tablo 23 Talep Dağılımı	97

GİRİŞ

1929 Dünya Ekonomik Buhranı sonucunda kamu kesiminin ekonomi içindeki ağırlığının artması uygulamaları başlanmış ve buna bağlı olarak kamu maliyesi ayrı bir disiplin olarak gelişmiştir. Krizi atlatmak ve ekonomiyi yeniden canlandırmak için o güne kadar yaygın anlayış olan klasik iktisat sorgulanmış ve Keynesyen yaklaşım mali politika olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu politikalar doğrultusunda, devletin iktisadi yaşamdaki rolü ve ağırlığı artmıştır.

Kamu bankaları, ülkelerin en önemli finansal kurumları olan bankaların, sisteme entegrasyonu konusunda çok önemli misyona sahip kurumlardır. Ancak finans piyasalarında yaşanan hızlı gelişmeler ve serbestleşme hareketleri sonucunda kamu bankalarının sistemden çıkması zorunlu hale gelmiştir. 1980'li yıllarla birlikte neo-liberal politikalar sonucunda birçok ülkede devletin ekonomideki rolü sorgulanmaya başlanmış ve kamu bankalarının özelleştirilmeleri uygulamaları başlamıştır. Özelleştirme süreci gelişmiş ülkelerde uzun yıllar önce tamamlanmasına rağmen, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için bu süreç hem daha uzun hem de daha sancılı olmuştur. Bunun da en önemli nedeni kamu bankalarının, genel bankacılık sistemi içindeki payının çok yüksek olması ve sistemden çıkışının çok kolay olmamasıdır.

Bankacılık sektörü Türk finans sisteminde en büyük payı almaktadır. Geniş ürün çeşitliliği, gelişmiş hizmet ağı ve kaynak birikimi ile ülke kalkınmasında oldukça önemli ve etkin bir yere sahiptir. 1980 sonrasında Türkiye'de değişen ve gelişen ekonomik şartlara paralel olarak, bankaların mülkiyet yapılarının verimliliklerini etkilediği düşüncesi bankacılık sistemi içinde yoğun olarak tartışılmaya başlanmıştır. 1999 yılından itibaren Türkiye'de ekonominin yeniden yapılandırılmasının temel aşamalarından olan bankacılık sisteminin güçlendirilmesi, mali sistemin büyütülmesi ve derinliğin artırılması yolunda yapılan öncü çalışmalarındandır. Bu çerçevede, Türk bankacılık sisteminde önemli paya sahip olan kamu bankalarının, gelişen ekonomik koşullara ve rekabete dayalı serbest piyasa

ekonomisi şartlarına uygun ekonomideki genel etkinliğin ve verimliliğin yükseltilmesi amacıyla yeniden yapılandırılmaları ve özelleştirilmeleri gündeme gelmiştir.

Bu çalışmada birinci bölümde özelleştirme kavramı ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Özelleştirmenin nedenleri ve amaçlarından bahsedilmiştir. Özelleştirme yöntemi ülkeden ülkeye, ülkelerin mali, siyasi ve hukuki yapısına ve de özelleştirilecek olan kurumun yapısına göre farklılık gösterdiğinden dolayı özelleştirmede genel olarak kullanılan özelleştirme yöntemleri açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde; diğer ülkelerde bankacılık sistemi içerisindeki kamu bankalarının payına, yapılan banka özelleştirmelerine ilişkin uygulamalara, özelleştirilme yöntemlerine ve bu uygulamaların sonuçlarına değinilmiştir. Bununla birlikte çeşitli ülkelerde kamu bankalarının bankacılık sistemi içerisindeki payı, özelleştirilme deneyimleri ve sonuçları incelenmiştir. Gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasında bir karşılaştırma yapabilmek amacıyla da gelişmiş ülkelere İtalya ve Almanya örnek olarak seçilmiştir. Türkiye'nin geliştirmekte olan bir ülke konumunda olmasından dolayı karşılaştırma yapabilmek amacıyla geliştirmekte olan ülkelere örnekler daha geniş tutulmuştur. Bu itibarla geliştirmekte olan ülkelere Arjantin, Brezilya, Macaristan ve Polonya'da yapılan banka özelleştirmelerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde öncelikle Türkiye'de kamu bankalarının yapısı ve işleyişi ele alınmaktadır. Kamu bankalarının bankacılık sektöründeki yerine değinilmekte ve diğer bankalarla karşılaştırmalı performans analizleri yapılmaktadır. Sonrasında kamu bankalarına ilişkin sorunlardan bahsedilmekte, bu sorunların çözümüne ilişkin yeniden yapılandırma ile ilgili yapılan çalışmalar açıklanmakta ve günümüze kadar yapılan kamu bankalarının özelleştirilmesi uygulamalarından örnekler verilmektedir. Bu itibarla son uygulama olan Vakıflar Bankası'nın halka arzı çalışmalarına değinilmiş ve son günlerde bankacılık sektörünün en tartışılan konularının başında gelen sektöre yabancı sermaye girişinin muhtemel etkileri üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZELLEŞTİRMENİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1 Özelleştirme Kavramı

Özelleştirme (privatization) sözcüğü ilk defa 1983 yılında Webster's New Collegiate Dictionary'nin 9. baskısında yer almış ve "özel hale getirmek, sınaî veya ticari hayattaki denetim ve mülkiyeti, kamu kesiminden özel kesime aktarmak" olarak tanımlanmıştır. Sözcüğün ilk kullanılışı ise, Peter F. Drucker'ın 1969 yılında basılan "The Age of Discontinuity" isimli eserinde "reprivatization" şeklinde olmuş, 1976 yılında ise Robert W. Poole bu terimi, "privatization" olarak kısaltmış ve "Reason Foundation" isimli çalışmasında kullanmıştır.

"Özelleştirme ilk defa 1979 yılında İngiltere'de Muhafazakâr Partinin seçim manifestosunda yer almış, ilk özelleştirme uygulamaları da (Şili uygulaması hariç tutulacak olursa) yine İngiltere'de Muhafazakâr Parti döneminde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Kasım 1980'de ABD'de başkanlık seçimlerinin Ronald Reagan tarafından kazanılması ile uygulama dünyaya ihraç edilir hale gelmiştir. Kamu kesiminin ekonomi içindeki ağırlığının artması ve buna bağlı olarak kamu maliyesinin de ayrı bir disiplin olarak gelişmesi 1929 yılındaki büyük kriz sonrası yıllara denk gelmektedir. 1929 büyük ekonomik kriz döneminde krizi atlatmak ve ekonomiyi yeniden canlandırmak için o güne kadar yaygın anlayış olan klasik iktisat sorgulanmış ve Keynesyen yaklaşım mali politika olarak kullanılmaya başlanmış, bu politikalar doğrultusunda, devletin iktisadi yaşamdaki rolü ve ağırlığı artmıştır. (Öztürk, 2001; 4)"

"1980 sonrasında serbest piyasa ekonomisinin önemi anlaşılmış ve kamu sektörünün yeniden yapılanması zorunlu hale gelmiştir. Serbest piyasa ekonomisinin öneminin anlaşılması ile birlikte sınırlı devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Piyasa ekonomisi rekabete dayalı ve karı esas alan özel mülkiyet, miras, sözleşme yapma, teşebbüs ve tercih özgürlüğünün güvence altına alındığı ve devletin fiyat

mekanizmasının işleyişine en az düzeyde müdahale ettiği bir ekonomik sistem modelidir. (Aktan, 2002; 76) ”

Özelleştirme dar anlamıyla, “mülkiyeti ve yönetimi kamuya ait olan iktisadi üretim birimlerinin özel sektöre devri” olarak tanımlanmaktadır. Bu devir, genel olarak ya iktisadi birime ait hisse senetlerinin halka arzı yoluyla ya da iktisadi birimin bir bütün olarak (blok satış) kişi ya da kurumlara satışıyla gerçekleşmektedir. Bu çerçevede, tarihin çeşitli dönemlerinde hemen her ülkede, kamu mülkiyetindeki birimlerin, özel sektöre devri söz konusu olduğu halde, bu devirlerden hiç birisi “özelleştirme” olarak adlandırılmamıştır. Özelleştirme, basit bir mülkiyet veya yönetim transferinin ötesinde, bütün bir iktisadi organizasyonu, serbest piyasa mekanizmasına göre işleyen yapıya kavuşturmak ve bunun için gerekli dönüşümü sağlamaktır. Bütün bu unsurlar ise özelleştirmenin geniş anlamda tanımında yer almaktadır. Yani dar anlamda özelleştirme, devletin müteşebbis olarak ekonomide yer alması sonucunda ortaya çıkan teşebbüslerin yani KİT’lerin yönetim ve mülkiyetinin özel sektöre devredilmesidir.

“Geniş tanımı ile özelleştirme (i) kamusal mülkiyete konu olan fiziksel ya da mali varlıkların özel (gerçek ya da hükmi) şahıslara satışını, (ii) bir mal ya da hizmetin üretim ve/veya dağıtımını sağlamak üzere özel şahıslara imtiyaz verilmesini, (iii) yetkili kamu makamları tarafından belirli kurallara bağlanmış olan mal/hizmet üretim ve/veya dağıtımının kuralsızlaştırılmasını ya da kural koyma ve uygulama yetkisinin özerk düzenleyici kuruluşlara devrini içerir. (Türel, 2003; 1)”

Geniş anlamda özelleştirmede, mülkiyet devrinin yanı sıra, bu tür kuruluşların özel kesime kiralanması, kamu kesimi tarafından üretilen mal ve hizmetlerin finansmanının özel kesimce sağlanması, yönetimin özel kesime devri, mal ve hizmet üretimindeki kamusal tekellerin kaldırılması ve kurumsal serbestleşme de özelleştirme kavramı içinde yer almaktadır. “Mal ve hizmet açısından özelleştirme ile ifade edilmek istenen, en basit haliyle topluma ait olan varlıklarla, toplum için devlet tarafından yapılan hizmetlerin üretiminin özel kişilere bırakılmasıdır. Diğer bir

deyişle devletin kamusal üretim alanlarından geri çekilmesi olarak özelleştirmenin genel anlamı belirtilebilir.(Star, 1988; 6)”

1.2 Özelleştirmenin Nedenleri ve Amaçları

1929 Büyük Dünya Krizi esnasında ortaya çıkan ve geniş kabul gören ‘Keynesyen Teori’ ekonomide devlet müdahalesinin kaçınılmaz olduğunu ve ekonomide gerekli olması halinde ‘açık bütçe’ uygulamasının yararlı olduğunu savunmaktaydı. “Keynesyen iktisat politikasında, devletin başlıca para ve kredi, maliye, dış ticaret, dolaysız kontroller ve kamu girişimciliği politikalarından yararlanarak ekonomiye aktif olarak müdahale ederek, kaynak kullanımında ve kaynak dağılımında etkinliğin sağlanması, ekonomide büyüme ve kalkınmanın sağlanması, fiyat istikrarı ve istihdamın sağlanması, adil bir gelir ve servet dağılımının gerçekleştirilmesi, ödemeler bilançosunda denklik sağlanması gibi fonksiyonları gerçekleştirilmesi gerektiği savunulmuştur. (Aktan, 1994; 140)”

“Kamu kuruluşları geniş anlamda kamu kesimi içindeki piyasa kuralları çerçevesinde çalışan ve topluma fiyat karşılığı mal ve hizmet sunan ünitelerden oluşur. Genel olarak kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT) diye anılan kuruluşlar, mülkiyet kamu kesiminde olan üretim araçları ile topluma ticari kurallar içinde mal ve hizmet sunarlar. Piyasa içinde ve ticari kurallarla çalışan bu ünitelerin etkin çalışması ve kar sağlaması genel kuraldır. Zira bu kuruluşlar ürünlerini piyasada fiyat karşılığında satarlar. (Önder, 1994; 13)” Ülke ekonomisine ivme kazandırmak ve kalkınmayı sağlamak için özel teşebbüslerin yeterli olmadığı alanlarda kurulan KİT’ler başlangıçta umulan sonuçları getirmiştir. “Ancak devletin ekonomik hayata Ergün yeni konularla müdahale etmesi ve bu müdahaleler için gerekli masrafları devlet bütçesine yüklemesi, hem bütçe açıklarına ve hem de bütçe açıklarının giderek devamlılık kazanmasına neden olmuştur. (Savaş, 1993; 20)” Bütçe açıklarının artması KİT’lerin finansmana ihtiyacı olması ve bunu Hazine’nin emisyon yoluyla sağlaması ekonomide enflasyonist baskıların artması sonucunu doğurmuştur. Keynesyen teorinin etkisiyle devletin ekonomiye müdahalesi başka olumsuzlara da yol açmıştır. Bunlardan biri de devletin ekonomiye daha geniş bir şekilde

müdahalesinin ekonominin politize olmasına neden olmasıdır. KİT'lerin üretim, yatırım ve istihdam politikalarının siyasi karar organlarınca belirlenmesi, yeniden seçilme kaygısı içinde olan siyasi iktidarın bu kararları verirken özel çıkarlarını gözetmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, kuruluş yeri, sektör ve personel seçimlerinde politik kaygılarla rasyonel davranılmaması sonucunda KİT yöneticilerinin ve organizasyonun yetersiz olması, profesyonelce yönetilememesi gibi sakıncalara yol açmaktadır. "Devlet bürokratları özel sektörde olduğundan daha çok ihtiyarı davranmak için daha büyük fırsatlara sahiptirler. Bürokratlar, örneğin, ürünü fiyat dışı araçlarla, ya da bunları arz ve talep koşullarına daha uzak biçimde ve sesleri yüksek çıkan özel çıkar grupları ve politikacıların isteklerine daha uygun bir biçime sokarak idaresi kolay olan fiyat politikaları uygulayarak belirlemeyi seçecektir. Tüm personele birden uygulanan ücret artışları, yararlılık ögesini temel alan farklı ücret artışlarından daha yaygın olacak ve işe alma uygulaması, işe uygunluktan ziyade ırk, cins, eğitim, örgütsel sürtüşmeleri azaltabileceği düşünülen diğer özellik ve nitelikleri temel alacaktır. Bunun bir sonucu olarak, kamu işletmeleri arz ve talep koşullarına daha az duyarlı olacak ve bu kuruluşlarca üretilen belirlenmiş herhangi bir malın maliyeti, özel işletmelerin ürettiği mallarinkinden daha yüksek bir düzeyde oluşacaktır. (Hanke, 2005; 5)" KİT'lerin teknolojiyi yeterince takip edememesi, pazar ekonomisine uygun finans yöntemlerinin olmaması maliyetleri yükseltmekte, kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını engellemektedir. Özelleştirme sonrasında devletin düzenleyici ve yönlendirici işlevlerini koruyarak sağlık, eğitim, kültür, güvenlik, altyapı yatırımları gibi konularda kaynaklarını daha etkin kullanması mümkün olabilecektir.

"Özelleştirmenin asıl amacı serbest piyasa ekonomisini güçlendirmek, haksız rekabeti önlemek üzere KİT'lerin tekel özelliğini ortadan kaldırmaktır. Kamu ekonomisinin payının düşürülmesi ile piyasa ekonomisinin işleyişi açısından en önemli etken olan rekabet sağlanmış olacaktır. Ancak bu yapılırken kamu tekelinin özel tekel haline dönüşmemesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Aksi halde özel sektör tekellerinin taşıdığı sakıncalar ekonomiye yerleşerek özelleştirmeden yarar yerine zarar elde edilmiş olunacaktır. (Çankaya, 2001; 16)" Devletin iktisadi faaliyetlerinin azaltılmasının istenmesinin bir diğer önemli amacı KİT'lerin özel

sektöre kıyasla verimli çalışmamasından dolayı KİT'lerin piyasa üzerindeki yükünü hafifletmektir. Özelleştirmenin diğer amaçları kısaca şu şekilde sıralanabilir: Sermaye piyasasını geliştirmek ve tasarrufları hisse senedi alımına yönlendirmek, enflasyonu önlemek, karlılık oranı yüksek KİT'lerin hisse senetlerinin çalışanlara daha avantajlı fiyatlarla satılması yoluyla gelir dağılımını iyileştirmek, döviz girdisini artırmak, devlete gelir temin etmek.

1.3 Özelleştirme Yöntemleri

Özelleştirme yöntemi ülkeden ülkeye, ülkelerin mali, siyasi ve hukuki yapısına ve de özelleştirilecek olan kurumun yapısına göre farklılık gösterir. Pratikte değişik özelleştirme yöntemleri uygulanmakla birlikte özelleştirme yöntemleri özelleştirme dendiğinde en çok akla gelen satış yöntemidir. Genellikle tam bir özelleştirmeden söz edebilmek için devletin kamu şirketindeki en az %51'lik payının satışı gerekmektedir.

1.3.1 Satış Yöntemi

1.3.1.1 Sermaye Piyasası Kanalı İle Hisse Senedi Satışı

“Halka Arz” da denilen bu yöntemle sermayesi hisse senetlerine bölünmüş KİT'lerin hisselerinin tümü ya da bir kısmı sermaye piyasası aracılığıyla bireylere veya özel kuruluşlara satılmaktadır. Özelleştirme uygulamalarında hisse senetlerinin halka arzı, halka her türlü yoldan çağrı yapılarak özelleştirilecek şirkete halkı ortak olmaya çağırmaktır. Halka arz yoluyla satış çeşitli yöntemlerle yapılabilmektedir. Hisseler sabit bir fiyatla halka arz edilebilir ya da, belli bir taban fiyat ve bu fiyat üzerinden ihale ile fiyat konabilir. Ya da kademeli fiyat yöntemi ile bir taban fiyat üzerinden önce en yüksek fiyatı verene istediği kadar hisse senedi verilir ve aşağı doğru satış devam eder. Halka arz yönteminde, hisseler belirlenen bir fiyattan birincil piyasadan halka arz edileceği gibi menkul kıymetler borsasında oluşan fiyat üzerinden (ikincil piyasadan) de halka arz yoluyla satılabilir. Ayrıca halka arz, bedelsiz ya da değerinin altında hisse dağıtımı şeklinde de olabilir. Bu yöntem daha

çok Doğu Avrupa ülkelerinde özelleştirmeye karşı direnişi kırmak amacıyla yapılmıştır. KİT hisse senetlerinin menkul kıymetler borsasında satışı ile sermaye piyasasında menkul kıymet arzının artırılması, sermaye piyasalarına işlerlik kazandırılması ve tasarrufların hisse senedi alımına yönlendirilmesi sağlanacaktır. “Halka arz yöntemi, mülkiyetin tabana yayılarak üretim kararlarına halkın katılımını sağlamayı amaçlar. (Blair, 1997; 17)” Bu nedenle halka arz yöntemi özelleştirme uygulamalarında ideal bir yöntem olarak tanımlanır.

1.3.1.2 Blok Satış

Blok satış, KİT’lerin hisse senetlerinin sermaye piyasasında satılmayıp, fiyat teklifi almak suretiyle özel kuruluşlara satışını ifade etmektedir. Bu yöntemin en büyük avantajlarından biri yabancı sermaye girişine neden olabilmesidir. Bununla birlikte bu yöntemin de bazı zorlukları vardır.”Örneğin ulusal sermayenin yetersizliği, yabancı yatırımcıların ilgisinin azlığı ile birlikte işletmelere ilişkin bilginin düşük kalitede olması bu tür satışları engellemektedir. (Tandırcıoğlu, 2002; 210)”

1.3.1.3 Aktiflerin Satışı

KİT’lerin aktiflerinin tamamen ya da kısmen satılması yöntemidir. Bu yöntemin uygulanabilmesi için KİT’lerin aktif yönünden çok büyük olmaması ve iyi bir mali performansının olması gereklidir. Aktiflerin satışı söz konusu şartları gerektirmekle birlikte aynı zamanda hızlı bir özelleştirme yöntemidir.

1.3.2 Diğer Yöntemler

1.3.2.1 Yasal Kurumsal Serbestleşme

Yasal kurumsal serbestleşme devletin ekonomiye yaptığı kanuni ve idari düzenlemelerin kaldırılmasını ifade eder. Başka bir deyişle devletin serbest piyasa ekonomisini canlandırmak, ekonomide rekabeti artırmak, verimliliği yükseltmek ve kaynak dağılımını iyileştirmek amacıyla düzenleme ve kontrollerini kaldırmasıdır.

Örneğin, kamu bankalarındaki görev zararlarının Hazine tarafından karşılanması, rekabeti kamu bankalar lehine özel sektör bankalar aleyhine etkilemektedir. Devletin bu düzenlemesini kaldırması ile birlikte rekabet artacak ve ekonomide verimlilik sağlanacaktır. “Birçok OECD ülkesi son yıllarda mali kurumlar arasındaki rekabeti ilerletmek, bankaların sorumlulukları ve faiz oranları üzerindeki kontrollerini azaltmak veya kaldırmak, bankaların sosyal güvenlik hizmet faaliyetlerindeki engelleri azaltmak ve borsalarda sabit komisyon oranlarını kaldırmak gibi nedenlerle yasal kurumsal serbestleşmeye yönelik önlemler almışlardır. (Aktan, 2006; 6)”

1.3.2.2 İmtiyaz Anlaşmaları

Bu yöntem devletin elinde olan elektrik, su dağıtımı gibi doğal tekel konumundaki üretim faaliyetlerinin ya da havalimanı işletmesi, çöp toplama hizmeti gibi belirli bir coğrafi bölgede bir hizmetin yürütülmesi yetkisinin sözleşme ile özel kişi ve kuruluşlara devredilmesini ifade eder. Yani bu yöntemle doğal tekel kamu sektöründen özel sektöre geçmektedir.

1.3.2.3 Finansal Kiralama

Finansal kiralama özelleştirmeden önce KİT’lerin mali yapılarının iyileştirilmesi, özel sektörün denetim ve yönetim tecrübelerinden yararlanarak satışa hazır hale getirilmesi için kiraya verilmesi yöntemidir. Finansal kiralama yönteminde yönetim ve operasyon özel sektör tarafından gerçekleştirilmekle birlikte ekipman devlet tarafından kiralanmaktadır. Bu yöntemle kira sözleşmesi sonunda kiracının kiralanmış işletmeyi satın alması da söz konusu olabilmektedir.

1.3.2.4 Yönetim Devri

Genellikle devletin bir KİT’i özelleştirmek istemesine rağmen özelleştirmeden önce özel sektöre cazip gelebilmesini teminen performansını artırmasını sağlamak amacıyla başvurulan bir yöntemdir. Yönetim devri ile devlet KİT’lerin mülkiyetini elinde tutmakta fakat sadece yönetimini özel sektöre devretmektedir. Özel sektör bu

yöntemde finansal kiralamanın tersine kendi eleman ve ekipmanını kullanmaktadır. Bu yöntem, turizm, sağlık hizmetleri, şehir içi toplu taşımacılık hizmetleri bakımından uygulanabilir yöntem olarak kabul edilmektedir. “Devletin mülkiyetini devretmek istemediği, yeniden yapılaşmayı arzu ettiği, modern yönetim metotlarının uygulanması ile çok iyi netice alınacağı sanılan Kit’lerde kullanılabilir. Genellikle yeterli teknik ve idari kadroya sahip olmayan ülkelerde kullanılmaktadır. (Aytar, 1995;79)”

1.3.2.5 İhale

İhale yöntemi ile bazı kamusal mal ve hizmetlerin sunumu bir sözleşme ile özel sektöre devredilir. “İhale yönteminde ilgili kamu kuruluşu, hizmeti kendi örgüt ve personeli aracılığıyla yürütmek yerine, özel firmalara yaptırmak yoluna gitmektedir. Yani ihale yönteminde ilgili kamu kuruluşu hizmetin finansmanını sağlamayı sürdürmekte, üretim işini özel sektöre bırakmaktadır. İhale yönteminin kamu hizmetlerinin yürütülmesindeki önemi piyasada rekabet ortamından yararlanmayı mümkün kılmasıdır. Böylelikle ihaleyi kazanmak için rakip firmalar arasında maliyet ve kalite yönünden bir yarışma söz konusu olmaktadır. Bu da ilgili kamu hizmetinin verimliliğini artıran temel noktadır. (Ulusoy ve Vural, 2003; 2)”

“İhale yönteminin başarısı, tahmini bedelin gerçekçi hesaplanmasına, sözleşme şartlarının iyi belirlenmesine ve piyasadaki rekabetin yoğunluk derecesine bağlıdır. Artan rekabetle birlikte maliyetlerde önemli düşüşler görülebilir. (Acartürk, 2000; 3)”

1.3.2.6 Ortak Teşebbüs

Bu yöntemle kamu şirketi özel şirket ile ortaklık kurmaktadır. Bu yöntemin başarısı için şirketi üretim, finansman ve fiyat politikalarına devletin fazla etkide bulunmaması gerekmektedir.

1.3.2.7 Fiyatlama Yöntemi

Bu yöntem ile kamu tarafından mal ve hizmetlerin bir bedel karşılığında sunulması söz konusudur. “Bazı kamu mal ve hizmetleri genel fon gelirlerinden finanse edilerek bedava sağlanmaktadır. Gerçekte bölünemez ve herkesin eşit şekilde alması gerekli bazı mal ve hizmetler için bu gereklidir. Milli savunma ve yargı hizmetleri buna örnek verilebilir. Ancak bazı mal ve hizmetler vardır ki faydası kolaylıkla bölünebilir ve herkesçe tüketilmesi zorunlu değildir. Bu tip mal ve hizmetler ücretsiz sağlanabileceği gibi vergilerle finanse edilebilir veya faydayı sağlayan bireylere bir ücret karşılığı sunulabilir. (Aktan, 2005; 7)” Bu yönteme örnek olarak yüksek öğretimden harç alınması, paralı otoyol uygulamaları gösterilebilir.

1.4 Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Yöntemleri

Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kamu bankalarının payı gelişmiş ülkelere nazaran daha fazladır. Bunun en önemli sebeplerinden biri kamu bankalarının bu ülkelerde diğer amaçların yanı sıra sosyal amaçlarla da kurulmuş olmasıdır. Bu bakımdan hükümetler kamu bankalarını istememektedirler çünkü bu bankalar hedef kitleye özellikle kırsal kesime gerçekten fayda sağlamaktadır. Özel bankaların ekonomik açıdan uygun bulmadığı fakat fakir nüfusun yoğunlaştığı yerlerde kamu bankalarına rastlamak olasıdır. Buradaki nüfus da mevduatını yatırırken veya diğer işlemlerinde devlet bankalarına daha çok güvenme eğilimi göstermekte devletin payını kendileri için bir garanti olarak algılamaktadırlar. Ancak kamu bankalarının bankacılık sistemi içinde büyük pay alması makroekonomik ve mali istikrar açısından önemli risk oluşturmaktadır. Kamu bankaları tipik olarak rekabetçi piyasa ekonomisini kötüye götürecek yaklaşımları himaye eden araçlar olarak görülmektedir. Kamu bankaları hükümet modern yönetim ve denetim sistemleri uygulamadığı sürece ekonomide aracılık rolünü başarılı bir şekilde yerine getirememektedirler. Bankacılık sisteminin etkin bir şekilde performans göstermesini sağlamak amacıyla kamu bankalarının özelleştirilme gereği doğmuştur.

Hükümetler istikrarlı bir bankacılık sistemi oluşturmak için kamu bankacılığını azaltacak stratejiler geliştirmelidirler. Özelleştirme haricinde Hükümetler bankacılıkta kamu payını azaltmak için, özel sektör bankacılığını destekleyici yönde kanunlar çıkarmak, kararlar almanın yanı sıra aşağıda belirtilen başka tedbirler de alabilirler.

1.4.1 Yeniden Yapılandırma

Kamu bankalarının yapısı itibariye satışının zor olduğu düşünülüyorsa bankalar satış aşamasından önce yeniden yapılandırma sürecinden geçirilerek yatırımcılara cazip hale gelmesi sağlanabilir. Ancak yeniden yapılandırma genellikle zor ve masraflı bir yöntemdir. Hükümetlerin stratejik bir yatırımcıya bankayı satma yoluyla özelleştirme imkânı varsa bu şekilde kamu bankalarının hızla tasfiyesi daha iyi bir yöntemdir.

1.4.2 Birleştirme

Özelleştirme öncesi bankaların birleştirilmesi özelleştirme işlemi sırasında maliyetlerin azalmasına yardımcı olabilir ancak bu yöntem de karışık ve maliyetli bir yöntemdir. Kamu bankalarını yerli ve yabancı bankalara satarak birleştirmek banka sistemini modernize etmenin bir yol olabilir.

1.4.3 Kısmi Satış

Özelleştirme olasılığının az olduğu durumlarda bu yöntem bankacılık sistemini modernize etmenin en hızlı yoludur. Bankanın istenmeyen bazı bölümlerinin başka bankaya devredilmesi bankaya artı değer getirebileceği gibi neyin kurtarılabilir olduğunu da gösterir. Bu yöntem piyasanın açık ve şeffaf olduğu ve kamunun giderek ekonomik aktiviteleri özel sektöre bırakmaya başladığını sinyalini verebilir.

1.4.4 Tasfiye

Ticari kapasitesi olmayan ve ekonomik bakımdan gelecek vaat etmeyen bankaların acilen tasfiye edilmesi gerekmektedir. Şubeler, bankaya ait finansal olmayan kurumlar ilgilenen kuruluşlara devredilebilir. Bu tarz bankalara devlet desteğinin sürmesi piyasayı bozmakta, rekabeti azaltmakta ve özel bankacılığın artmasına engel olmaktadır. Ancak kırsal kesimde bazen kamu bankaları tek hizmet veren banka durumunda olmaktadır. Böyle durumlarda Hükümet bu tür bankaların hizmet lisanslarını sınırlamak gibi bir önlem alabilir.

1.4.5 Bölünerek Özelleştirme

Özelleşecek kamu bankasının aktif varlıklarının çok büyük olması durumunda, bu bankalara alıcı bulabilmek için bankalar çeşitli kriterlere göre bölünebilir. Örneğin, coğrafi bölgelere, faaliyet alanına göre bölünme ya da bilanço bazında bölünme gibi. Böylece mevcut bir bankadan bölünme yoluyla daha küçük ölçekli birkaç banka oluşturulabilir. Kamu bankalarının şube sayılarının azaltılması, bankacılık dışında faaliyetlerine son verilmesi, iştiraklerinden arındırılması yoluyla küçültülmesi mümkündür. Bu yöntem ile kamu bankalarının daha kolay ve hızlı bir şekilde ve daha iyi bir bedelle özelleştirilmeleri mümkün olabilecektir ancak bu yöntemin bazı sakıncaları da vardır. Öncelikle bölünme kriterleri ülkenin ve bankanın yapısına uygun olarak iyi belirlenmelidir. Bunun yanı sıra bölünerek küçülen bankalar mali açıdan zaafa uğrayabilir ve bu da diğer bankalarla rekabet etmelerini güçleştirebilir. Ayrıca bölünme sonrasında bankalarda fon yönetiminin, personel yapısının, bilgi işlem merkezinin oluşturulması vb. gibi organizasyonel sorunlar ortaya çıkabilir. Bu aşamada müşteri kaybının önlenmesi amacıyla kamuoyunun tam ve açık bir şekilde uyarılması gerekmektedir. Bölünen kamu bankalarının bölündükten sonra mümkün olan en kısa zamanda özelleştirilmesi gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

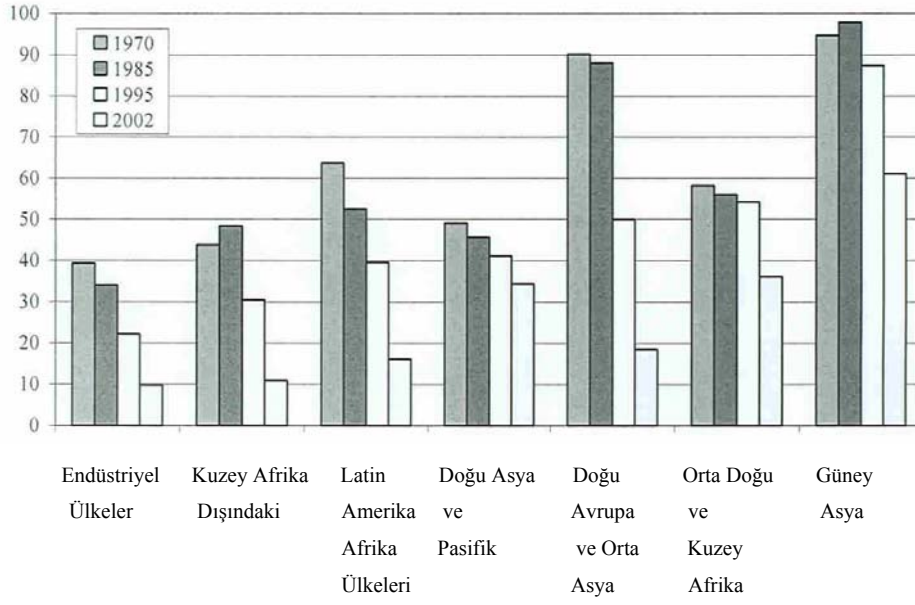
SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KAMU BANKALARININ ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI

2.1 Bankacılık Sektöründe Özelleştirme Uygulamalarına Genel Bir Bakış

Devletin ekonomi içindeki ağırlığının ve etkinliğinin artması, özellikle 1929 Dünya Ekonomik Krizi esnasında benimsenmiş ve bu yolla devlet tarafından kurulan kamu işletmeleri aracılığıyla ekonomik krizin atlatılması hedeflenmiştir. Devlet tarafından kurulan kamu işletmelerinin arasında kamu bankaları da yer almıştır. Bankacılık sektörünün bir ülke ekonomisi içindeki özel konumu başta mevduat sahipleriyle kredi kullanmak isteyen şirketler arasındaki aracılık konumundan kaynaklanmaktadır. Ticari bankalar bir ekonomide kredi verilmesi, risk takibi ve fiyatlamaları hususunda temel yer teşkil ettikleri gibi bir ülkenin ödemeler sisteminde takas merkezi olarak görev görürler. Bu bakımdan ülkenin iktisadi kalkınmasında sosyal ve iktisadi hedefleri gerçekleştirmekte kullanılan kamu bankaları birçok ülkede popüler olmuştur. Hükümetlerin görevlerinin tartışılmasında bankacılık devlet kontrolünde olması gereken kilit sektörlerden biri olmuştur. Gelişmekte olan ülkelerde finansal sektördeki kamu payının nedeni ekonomiyi kontrol altında tutmak ve bazı bölge ve sektörlerin büyümesine destek olmak olmuştur. Klasik anlayışa göre ekonomik kuruluşlar özel bankaların finansal ihtiyaçlarını karşılayacak ölçüde gelişmemiş olduğunda kamu bankaları büyümeyi teşvik edebilir. Bu görüş tüm dünyada oluşan devletin ekonomideki stratejik sektörleri kontrol etmesi gerektiği inancıyla da birleşince 1960 ve 1970'lerde ticari bankaların devletleştirilmesine ve Asya, Afrika ve Latin Amerika'da yeni kamu bankalarının kurulmasına neden olmuştur. Kamu bankalarının devlet tarafından kontrol edilmesinde bu ekonomik yaklaşımın yanı sıra bir de politik bir yaklaşım vardır ki o da kamu bankalarını hükümetlerin kendi yandaşlarını işe almak, kendilerini destekleyenlere çeşitli menfaatler sağlamak gibi politik nedenlerle kullanmalarıdır. Politik yaklaşımda da ekonomik yaklaşımda da kamu bankalarının kuruluş amacı başka türlü finanse edilemeyecek projelerin finanse edilmesidir. Ancak özellikle 1980'li yıllardan

itibaren bankaların mülkiyet yapılarının verimliliklerini etkilediği düşüncesi bankacılık sistemi içinde yoğun olarak tartışılmaya başlanmıştır. Kapitalizm dalgası ve kamu kuruluşlarının ekonomik ve sosyal açıda yük olduğu fikrinin yaygınlaşması ile birlikte bankacılık sektöründe özelleştirme dünya üzerinde genel bir trend olmuştur. Önceki yıllarda bankaları devletleştiren birçok Afrika hükümeti 1980’li yıllarda çok ciddi ekonomik krizlerle karşı karşıya kalmışlardır. Yine aynı yıllarda Latin Amerika Krizi birçok kamu bankasının özelleştirilmesine neden olmuştur. 1997-2003 yılları arasında tüm dünya çapında 250’ den fazla banka özelleştirilmiş olup, tüm bunların toplam değeri yaklaşık 143 Milyar Amerikan Doları olarak gerçekleşmiştir. Ek 1 tabloda bu işlemlerin detayları görülebilmektedir.

“1990’lı yılların ortalarında endüstriyel ülkelerdeki büyük bankaların dörtte bir aktifleri ve gelişmekte olan ülkelerdeki büyük bankaların aktiflerinin yarısı halen daha devlet yönetimindeydi. Dünya genelinde bankalardaki kamu payı özellikle 1995 - 2002 periyodunda düşüş göstermiştir. Bankalardaki kamu payı en az endüstrileşmiş ülkeler ve Kuzey Afrika dışındaki Afrika ülkelerinde görülmektedir (1995 yılı itibariyle sırasıyla %20 ve %30). Güney Asya ve Ortadoğu ülkeleri ise dünya üzerinde bankacılık sektöründeki en yüksek paya sahiptir. (%90’a yakın ve sonrasında %50’in üzerinde). Geçiş ekonomilerinde Doğu ve Orta Avrupa’da 1990’lardaki geniş özelleştirme programından sonra bankalar; neredeyse tümüyle devlet kontrolündeyken (1985 yılında %90 oranında), 1995 yılında orta seviyelere düşmüştür. (Yevati vd., 2005; 2)”

Şekil 1 Kamu Bankaları Payları

(Kaynak : YEVATI vd., 2005; 2)

“Dünya üzerindeki ülkelerde kamu payı bölgeler itibariyle Tablo 1’den incelendiğinde bu payın en yüksek olduğu bölgenin %63,7 ile Güney Asya olduğu görülmektedir. Söz konusu oran, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde %27,8, Doğu Asya ve Pasifik Adaları’nda %16,3, Latin Amerika ve Karayipler’de %16,7, Avrupa ve Orta Asya’da %15,8, Güney Afrika’da %5,2’dir. Yalnızca Kanada ve ABD’den oluşan Kuzey Amerika’da ise kamu bankalarının bankacılık sektörü içindeki payı sıfırdır. Gelişmekte olan ve düşük gelirli ülkelerde söz konusu oran genellikle gelişmiş ülkelere göre daha fazladır. (Uçarkaya, 2005; 6-7)”

Tablo 1’den görüleceği üzere dünya üzerinde en fazla kamu bankasının yer aldığı ülke, %96 kamu payı ile Türkmenistan’dır. Türkmenistan’ı %95,8 ile Cezayir, %75,3 ile Hindistan izlemektedir. Güney Asya’da kamu bankasının payının büyük olması özellikle Hindistan, Pakistan ve Bangladeş’teki bankaların çoğunun kamu bankası olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 1: Dünyada Kamu Bankalarının Bankacılık Sistem İçindeki Payı (2003)

ÜLKE	%	ÜLKE	%	ÜLKE	%
Çin	55,0	Almanya	42,2	Gana	12,1
Endonezya	30,0	Arnavutluk	54,0	Gine	0
Fiji	1,1	Avustralya	0	Güney Afrika	0
Filipinler	11,2	Avusturya	0	Kenya	1,1
Güney Kore	40,0	Azerbaycan	58,3	Namibya	0
Hong Kong	0	Belçika Beyaz	0	Nijerya	0 4,7
Japonya	0	Rusya Bosna	74,0	Ruanda	6,6
Malezya	0	Hersek	10,0	Senegal	0
Singapur	0	Bulgaristan Çek	17,6	Sudan	12,0
Tayland	30,6	Cumhuriyeti	3,8	Swaziland	14,2
Tayvan	27,9	Danimarka	0	Zimbabwe	6,1
Yeni Zelanda	0	Ermenistan	0		
Doğu Asya ve Pasifik Adaları Ortalaması	16,3	Estonya	0	Güney Afrika Ortalaması	5,2
Bahreyn	0	Finlandiya	0	Arjantin	31,9
Birleşik Arap Emirlikleri	35,0	Fransa	0	Bolivya	0
Cezayir	95,8	Hırvatistan	0	Brezilya	32,0
Fas	35,0	Hollanda	5,0	Dominik	38,8
İsrail	46,1	İngiltere İspanya	3,9	Ekvator	14,0
Katar	46,0	İsveç	0	El Salvador	4,2
Kuveyt	0	İsviçre	0	Guatemala	3
Lübnan	2,0	İtalya	0	Honduras	0
Malta	0	İzlanda	14,1	Kolombiya	18,3
Mısır	64,7	Kazakistan	10,0	Kosta Rika	62,3
Suudi Arabistan	21,4	Kırgızistan	0	Meksika	0
Tunus	42,7	Letonya Litvanya	0,5	Panama	11,8
Umman	0	Lüksemburg	16,0	Paraguay	9,2
Ürdün	0	Macaristan	3,2	Peru	0
Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ortalaması	27,8	Makedonya	12,2	Porto Riko	0,7
Bangladeş	69,9	Moldovya	5,1	Şili	13,3
Bhutan	70,0	Polonya Portekiz	9,0	Surinam	30,8
Hindistan	75,3	Romanya Rusya	1,3	Trinidad ve Tobago	14,5
Maldivler*	75,0	Slovakya	13,6	Uruguay	42,5
Pakistan	36,7	Slovenya	23,5	Venezuela	6,9
Sri Lanka	55,0	Tacikistan	22,8		
Güney Asya Ortalaması	63,7	Türkiye**	41,8	Latin Amerika ve Karayipler Ortalaması	16,7
ABD	0	Türkmenistan	35,5		
Kanada	0	Ukrayna	4,4	Dünya Ortalaması	18,9
Kuzey Amerika Ortalaması	0	Yunanistan	12,2		
			4,6		
		Avrupa ve Orta Asya Ortalaması	34,9		
			96,0		
			12,0		
			22,8		

(Kaynak: UÇARKAYA, 2006; 6)

*1999 verileri kullanılmıştır. **2004 verisi kullanılmıştır.

(Not: Tabloda sermayesinde devlet payının yüzde 50 ve üzerinde olduğu ticari bankaların toplam aktiflerinin bankacılık sektörü toplam aktifleri içindeki payını göstermektedir. Bölgesel sınıflandırma Dünya Bankası'nın kullandığı sınıflandırmaya göre yapılmıştır. Bölge ortalamaları ülke verilerinin basit ortalamasıdır.)

Dünya üzerinde özelleştirme yöntemlerine bakıldığında üç ana uygulama görülmektedir. Bunlar:

Varlık satışı, hisse senedi satışı ve kupon yöntemi ile özelleştirilmiştir. Varlık satışı bankanın aktifindeki birimler ile varlıkların genellikle açık artırma yöntemiyle en çok bedel ödeyen veya en nitelikli alıcıya satışlarıdır. Bu yöntemde blok satış da uygulanabilmektedir. Bankaların varlık satışı ile özelleştirilmesi hususunda dünya üzerinde birkaç örnek mevcuttur. Bunlardan biri İskandinav ülkelerinde yaşanan banka krizi esnasında Finlandiya'nın kamulaştırdığı bankaları özelleştirmesidir. Hükümet 1993 yılında kriz esnasında mevduat bankalarının birleştirilmesi ile oluşan Savings Bank of Finland'ın varlıklarını eşit paylar halinde dört ticari bankaya satmıştır.

Banka özelleştirilmelerinde en fazla kullanılan yöntem, hisse satışı yoluyla özelleştirilmiştir. Hisse satışı yöntemi ile özelleştirme halka arz, ihale veya artırma yoluyla olabilir. Hisse senedi satışı yoluyla özelleştirme, bankanın hisselerinin yurtiçi ve yurtdışı piyasada ve/veya blok satış yoluyla bir bedel karşılığı devredilmesidir. Halka arz, hisse senetlerinin bir kısmının halka arz edilmesi yoluyla gerçekleşebileceği gibi, sermaye artırımını yoluyla hisse senetlerinin halka arzıyla da gerçekleşebilir. Hisse senetleri birincil halka arz ya da ikincil halka arz yöntemleriyle piyasada satılabilmektedir. Hemen hemen başarılı özelleştirmelerin tümü hisse satışı yoluyla olmuştur. İtibarlı bir finansal kuruluşu stratejik yatırımcı olarak çekmek ve hisselerin çoğunu halka arz etmek genellikle çoğunluk hissesinin kamuda kaldığı özelleştirmelerden daha başarılı olmuştur. Kamu payının çoğunluğunun devamı kredi ve operasyon zararlarının tekrarı riskini taşımaktadır ve son satıştan önce bankanın tekrar sermayelendirilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Kupon yoluyla özelleştirmede, genelde halka kamu bankalarından hisse verilmektedir ve bu hisselerin alınmasında kullanılacak kuponlar halka ya bedava ya da çok ucuz bir bedelle dağıtılmaktadır. Bu özelleştirme yöntemi geçiş ekonomilerinde komünizmin çöküşünden sonra yeterli sermaye birikiminin olmaması ve alternatif özelleştirme yöntemlerinin uygulanamaması nedeniyle kullanılmıştır. Bu yöntemle devlet herhangi bir gelir elde edememekte ve özelleştirmenin ana nedenlerinden biri olan finansman hedeflerini karşılayamamaktadır. Kupon yöntemiyle özelleştirmede bankaya yeni sermaye girişi olmamakta, bu bakımdan bu yöntem genellikle verimsiz olduğundan sağlıklı bankalar oluşturulmasına yardımcı olmamaktadır. Ancak kupon yöntemiyle özelleştirmeyi uygulayan ülkelerde alternatif özelleştirme yöntemlerini uygulama şansı olmadığından, bu yöntemin ne kadar başarı ile tamamlandığı analiz edilememektedir.

La Porta, Lopez-de-Silanes ve Schleifer 2002 yılında 92 ülkenin bankalardaki kamu payını baz alarak çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada özellikle aşağıdaki dört soru üzerinde yoğunlaşmıştır:

- Bankalardaki kamu payının önemi nedir?
- Hangi tip ülkelerde bankacılıkta kamu payı daha fazladır?
- Kamu bankaları finansal büyümeyi teşvik etmekte midir?
- Kamu bankaları ekonomik büyümeyi teşvik etmekte midir

ve sermaye, tasarruflar ve üretim artışına etkisi nedir?

Çalışmada, bankacılıkta yüksek kamu payına sahip ülkelerin daha düşük kişi başına gelire, gelişmemiş finansal sistemlere, müdahaleci ve verimsiz hükümetlere sahip olduklarını ve mülkiyet haklarını korumanın zayıf olduğunu bulgulanmıştır. Yavaş ekonomik büyüme uzun süreler bankacılıkta yüksek kamu payı ile birlikte süregeldiğinden bu çalışma ampirik olarak nedensellik anlamı taşımamaktadır. Kamu bankalarının seçimlerin olduğu yıllarda kredi verme ve yeniden yapılandırma aktivitelerinin çoğalması bankaların 'politik' olarak kullanıldığı görüşünü desteklemiş ve ülkenin gelişmesinde olumlu rol oynadıklarını hipotezini çürütmüştür.

Yine Barth, Caprio ve Levine tarafından yapılan ampirik çalışmaya göre de kamu bankalarının finansal gelişmeyi engelleyici bir etkisi bulunmaktadır. Kamu bankaları, büyümeyi yavaşlatmakta, verimliliği düşürmektedir ve bu etkiler daha az geliri olan ülkelerde daha da fazla hissedilmektedir. Ayrıca özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kamu bankalarının, ekonomiyi geliştirmek üzere özel bankaların kredi veremediği bazı kuruluşlara ve sektörlere kredi vermesi amacı ile kurulduğu tezi de bu çalışma ile çürütülmüştür. Örneğin Arjantin ve Şili’de kamu bankalarının küçük ve orta ölçekli işletmelere diğer bankalara oranla daha az kredi kullandığı tespit edilmiştir.

Özelleştirme bankacılık krizi yaşayan ülkelerde ortak bir politika olarak da benimsenmiştir. Dünya çapında yapılan banka özelleştirmelerinin yaklaşık üçte biri, özelleştirme yapılan ülkedeki banka krizi ile aynı zamanda ya da krizin bitmesinin ardından 5 yıl içinde yapılmıştır. Bu da kriz yaşayan ülkelerdeki politikacıların krizin ardından özel banka tercihlerinin arttığını göstermektedir. Ek 1 tabloda görülen ve banka özelleştirmesi yapan 65 ülkenin 39’unda bankacılık krizi yaşanmıştır. Bahsedilen 39 ülkenin 23’ünde özelleştirmeler kriz anında ya da kriz bittikten sonra üç yıl içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bazı ülkelere özelleştirme koşulu, IMF programlarının ve Dünya Bankası Kredisi şartlarının içine eklenmektedir. Bazı ülkelerde de politikacılar, kamu bankalarını tutmanın politik zararlarının faydasından fazla olduğunu fark ederek özelleştirme yolunu seçmişlerdir. Özellikle krizler sonrasında kamu bankalarından politik açıdan elde edilen faydalar azalabilir. Krizin ardından ciddi bir finansal yükün altından kalkan bankalar, ticari hedeflerle çelişen ve politik hedeflere göre belirlenen kredileri artık karşılamayacaklardır. Bankaların yeniden yapılandırılması da politik istihdamı sınırlandıracaktır. Krizlerin sonrasında hükümetlerin sistematik bir şekilde faydalarını gözden geçirerek kamulaştırılan bankaları hızlı bir biçimde özelleştirilmesi faydalı olacaktır. Bankaların hızlı bir şekilde itibarlı kuruluşlara satılması, yönetimlerinin güçlendirilmesi bankacılık piyasasının normale dönmesine yardımcı olacaktır.

2.2 Seçilmiş Ülkelerde Kamu Bankalarının Özelleştirme Uygulamaları ve Sonuçları

Aşağıda banka özelleştirmeleri ile ilgili süreçleri yaşamış olan ülkelerden birkaç örnek vermek istiyorum. Bu ülkeler; az gelişmiş ülkelerden, Brezilya, Macaristan ve Arjantin olarak seçilmiştir. Gelişmiş ülkelerden ise, İtalya'nın yanı sıra, diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak Almanya'da kamu bankalarının halen piyasada önemli bir paya sahip olması nedeniyle bu ülkedeki mevcut duruma değinmenin de faydalı olacağı kanaatindeyim.

2.2.1 Gelişmiş Ülkelerde Kamu Bankalarının Özelleştirme Uygulamaları

2.2.1.1 İtalya Örneği

1990 ve 2000 arasında İtalyan bankacılık sistemi, Avrupa kıtasındaki en hızlı banka devir ve birleşmelerine tanık olmuştur. 1993 yılında İtalya radikal bir özelleştirme programı uygulamıştır. Bu program bir sigorta şirketi ile altı bankanın özelleştirilmesini de kapsamaktadır.

800'ün üzerinde bankasıyla İtalya, kalabalık bir bankacılık piyasasına sahiptir. 31 Aralık 2002 itibariyle İtalya'da 814 banka bulunmaktadır. Bu bankaların çoğunluğu yerel sermayeli bankalardır; yabancı bankaların sektördeki payı %5'i geçmemektedir. İtalya'da ki bankaların çoğu yerel ve bölgesel küçük bankalar olup, ilk 5 büyük bankanın pazar payı %55'tir.

Özelleştirme 1993 yılında başlamadan önce kamu bankalarının sektördeki payı yaklaşık %62 civarlarında iken, 2003 sonunda bu rakam %10 seviyelerine düşmüştür. Özelleştirme öncesi İtalyan bankaları genel olarak dağınık bir yapıya sahipti ve karlılık oldukça düşüktü. Ayrıca 1990'lı yılların ortalarına yansıyan ekonomik durağanlık ve geri dönmeyen krediler yüzünden bankacılık sektörü krizdeydi ve ödenmeyen kredilerin oranı %10'lara varmıştı. Bu şartlarda ve AB'nin 1992'deki Tek Senet açılımından kaynaklanan liberalleşme politikaları gereğince, İtalyan hükümeti

üzerinde bankaları özelleştirme yönünde büyük bir baskı oluşmuştu. Bu baskının etkisiyle 1990 ve 2000 arasında İtalyan bankacılık sistemi Avrupa kıtasındaki en hızlı banka devir ve birleşmelerine tanık olmuştur. 2001 yılının ilk yıllarında, özelleştirme süreci tamamlandığında devletin ve kamu kurumlarının sahip olduğu banka aktiflerinin oranı %12 ye düşmüştür. 1990 ve 2000 arasında İtalya’da 514 adet işlem olmuş ve birleşme ve devralmalar toplam bankacılık aktiflerinin %46’sını etkilemiştir. Banka sayısındaki düşüş İspanya, Fransa ve Almanya’ya göre düşük olmasına rağmen İtalya’da banka gruplarının sayısı çoğalmış ve bağımsız banka sayısı önemli bir ölçüde düşmüştür. 2000 yılı sonu itibariyle 75 banka grubu ve 100’ün üstünde de bağımsız banka kalmıştır. İtalya’da özelleştirme süreci kamu bankalarını anonim şirketlerine dönüştürmek suretiyle mülkiyet haklarının uygun görüldüğü şekilde transferine izin veren Amato-Carli yasasının hayata geçirilmesiyle başlamıştır. 27 Ağustos 1993’te çıkarılan yasa ile bütün hizmetleri bünyesinde toplayan büyük finansal kurumların oluşturulması ve banka birleşmeleri özendirilmiştir. 1997’e kadar çıkarılan kanunlarla da banka özelleştirilmelerinin hukuki zemini tamamlanmıştır. 1990’ların başına kadar İtalyan Hükümeti direkt veya indirekt olarak bir kamu kuruluşu olan IRI (Istituto per la Ricostruzione Industriale) vasıtasıyla ülkenin en önemli bankalarından Banca Commerciale Italiana, Credito Italiana, Banca Nazionale Del Lavoro ve IMI (Istituto Mobiliare Italiano)‘ nin çoğunluk hisselerine sahipti. Ayrıca Mediobanca ve Banca Di Roma’da indirekt fakat önemli bir hissesi vardı ve geri kalan üç büyük bankanın birinde de azınlık hissesine sahipti. 1990’ların ikinci yarısında devlet, Güney İtalya’nın en büyük iki bankası Banco Di Napoli ve Banco Di Sicilia ‘ya da sahipti. Hükümet 1993 sonu ve Şubat 2001 arasında ülkenin en büyük gruplarındaki çoğunluk hissesini, diğer iki büyük gruptaki azınlık hissesini ve dört küçük finansal kurumdaki azınlık ve çoğunluk hisselerini satmıştır. Bu satışlardan elde ettiği gelir yaklaşık 25 Trilyon İtalyan Lire’ini bulmuştur ki bu da toplam özelleştirme gelirlerinin %12’sine tekabül etmektedir. Tablo 2’de 1993-2001 arasında özelleştirilen İtalyan bankalarının satış rakamı ve metodunu içeren bir özet görülmektedir.

**Tablo 2: İtalyan Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi
(1993-2001)**

Banka	Operasyon Tarihi	Devreden Kurum	Devredilen Hisse Yüzdesi	Brüt Satış Rakamı (Milyar Liret)	Satış Metodu
A)Çoğunluk hisse devri					
Credito Italiano	12/ 93	IRI	58	1801	Halka arz
Banca Commerciale	02/ 94	IRI	51,9	2891	Halka arz
IMI (1.dilim)	01/ 94	Hazine, diğer	36,5	2180	Halka arz / blok satış
IMI (2.dilim)	07/95	Hazine, diğer	19	1200	
IMI (3.dilim)	07/96	Hazine	6,9	501	
Banco di Napoli (1. dilim)	06/97	Hazine	60	62	Açık artırma
Banco di Napoli (2. dilim)	11/2000	Hazine	16,2	984	Şirket devralma
BNL	12/98	Hazine, diğer	78	7731	Halka arz / blok satış
Mediocredito Centrale	12/99	Hazine	100	3944	Açık artırma
Credito Industriale Sardo	05/2000	Hazine	53,2	42	Blok Satış
Cofiri	02/2001	IRI	93,5	975	Açık artırma/ blok satış
B) Azımlık hisse devri					
San Paolo di Torino	06/97	Hazine ve İtalyan Demiryolları (FS)	6,2	529	Halka arz / blok satış
Banca di Roma	12/97	IRI	36,2	1893	Halka arz
Meliorbanca	07/2000	Hazine	7,2	29	Blok satış
Mediocredito Lombardo	07/2000	Hazine	3,4	75	Blok satış

(Kaynak : MESSORI, 2002;28)

Tablo 3 özelleştirme sonrasında, bankalardaki yönetim kurulu üyelerinin %89,1'inin değiştirildiğini göstermektedir. Bu değişim, özelleşmenin gerçekleştiği yıl başlamış ve yönetim kurulundaki 73 mevcut üyenin 40'ı yeni atanmıştır. Özelleştirmenin sonrasında ise, 67 mevcut üyenin 57 adedi yeni atanmıştır.

Tablo 3: İtalyan Kamu Bankalarında Özelleştirme Sonrası Yönetim Kurulu Üyelerinde Değişim

PERİYODU	MEVCUT ÜYE SAYISI	YENİ YÖNETİM KURULU ÜYELERİ		GÖREVİ SONA ERDİRİLEN YÖNETİM KURULU ÜYELERİ	
		SAYISI	YÜZDE	SAYISI	YÜZDESİ
Özelleştirme Öncesi	64				
Özelleştirme Yılı	73	40	62,5	31	48,4
Özelleştirme Sonrası	67	57	89,1	54	84,4

(Kaynak: FARABULLINI vd., 2001;18)

İtalyan bankalarındaki personelin azaltma politikası 1992 yılında başlamakla birlikte özelleştirme sonrasında hız kazanmıştır. Özelleştirme periyodu sonrasında Tablo 4'den de görüleceği üzere banka çalışanlarında %20 azalma gerçekleşmiştir. Genellikle üst düzey yöneticiler değiştirilirken orta düzey yöneticiler korunmuştur. Yeni şubeler açılmasına rağmen çalışanların azalması şube başına düşen çalışan sayısının ciddi bir biçimde azalmasına sebebiyet vermiştir ki, söz konusu durum kamuda etkinliğin düşük ve şişmiş kadroların mevcut olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Kamu bankalarından çıkartılanların yeniden iş bulup bulmadığı bilinmemekle beraber, genelde emeklilik çağına yaklaşan ve daha yüksek gelir elde eden personel işten çıkarılmıştır.

Tablo 4: Çalışan Sayı ve Kompozisyonu

YIL	ÇALIŞAN SAYISI		ÇALIŞAN SAYISINDAKİ YILLIK ARTIŞ %		YÖNETİCİLER(*)		ŞUBELERDE ÇALIŞANLAR(*)	
	DİĞER	ÖZELLEŞEN	DİĞER	ÖZELLEŞEN	DİĞER	ÖZELLEŞEN	DİĞER	ÖZELLEŞEN
1990	233522	97339	1,4	2,0	15,3	17,3	62,7	68,7
1991	240141	97285	2,8	-0,1	15,2	17,7	63,5	68,8
1992	240748	97390	0,3	0,1	14,9	17,8	64,6	69,8
1993	242736	97213	0,8	-0,2	15,0	18,2	65,0	70,3
1994	241971	96966	-0,3	-0,3	14,7	18,3	66,9	71,2
1995	242693	95200	0,3	-1,8	15,2	18,7	64,7	71,9
1996	240010	91126	-1,1	-4,3	15,0	18,6	65,5	72,3
1997	234912	87671	-2,1	-3,8	14,5	18,6	65,3	72,8
1998	232745	84713	-0,9	-3,4	14,3	18,4	67,2	72,1
1999	230573	80896	-0,9	-4,5	14,4	18,7	67,6	71,8
2000	234659	76895	1,8	-4,9	14,7	18,5	67,4	73,5

(Kaynak: FARABULLINI vd., 2001;19)

Not: (*) Toplam çalışanlara oranını vermektedir.

Şube sayısı da özelleştirilen bankaların yeniden yapılandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. 1996 yılından önce özelleştirilen bankalar şube sayılarını artırmakla birlikte bu yıldan sonra artış çok daha yavaş olmuştur. Bu da, özelleştirilen bankaların şubelerini daha rasyonel bir şekilde çalışır hale getirip şube sayılarını artırmakta istekli olmadıklarını göstermektedir.

Özelleştirilme sonrasında İtalyan bankalarının karlılığı da yükselmiştir. Özelleştirilen altı bankanın sermaye yeterlilik rasyoları ile karlılık oranlarındaki artış diğer İtalyan bankalarından yüksek gerçekleşmiştir. Özelleştirme sonrası net operasyon gelirleri, vergi öncesi ve sonrası kar, toplam aktifler, öz sermaye karlılığı daha yüksek gerçekleştiği gibi özelleştirme öncesine oranla daha fazla artış göstermiştir. Söz konusu yüksek karlılık, özelleştirmeden elde edilen ciddi gelire eşlik eden yeniden yapılandırma programının etkisi sebebiyle oluşmuştur. 1990'lı yılların sonunda da özelleştirilen bankalar gelirlerini artırmaya devam etmişlerdir. Özetle özelleştirmeler yöneticilerin değişmesine, organizasyonel yapının iyileşmesine, verimlilik ve karlılığın artmasına sebep olmuştur. Aşağıdaki tabloda özelleştirilen bankaların karlılığı ile ilgili belli başlı göstergeler verilmiştir. Tablodan izlendiği

üzere 1990 yılında bankaların vergi sonrası karlılığının aktiflere oranı 0,53 iken 2000 yılında bu oran 0,75'i bulmuştur. Yine aynı şekilde vergi sonrası özsermaye karlılığı 1990 yılında 11,8 iken 2000 yılında bu oran 14,6'dır.

Tablo 5 : Özelleşen Bankaların Karlılığı İle İlgili Göstergeler

YIL	NET FAİZ GELİRİ	BRÜT KAR	OPERASYON GELİRİ	VERGİ ÖNCESİ KAR	VERGİ SONRASI KAR	ÖZSERMAYE YETERLİLİĞİ VERGİ ÖNCESİ	ÖZSERMAYE YETERLİLİĞİ VERGİ SONRASI
1990	2,90	4,08	1,60	0,71	0,53	16,1	11,8
1991	2,82	3,83	1,28	0,68	0,40	12,4	7,3
1992	2,87	3,51	1,08	0,49	0,23	7,8	3,7
1993	2,68	3,77	1,36	0,71	0,24	11,5	3,9
1994	2,36	3,33	0,97	0,29	0,17	4,5	2,7
1995	2,25	3,13	0,95	0,33	0,20	5,2	3,1
1996	2,18	3,30	1,02	0,34	0,19	5,3	2,9
1997	1,97	3,14	0,90	-0,50	-0,65	-7,9	-10,2
1998	2,03	3,66	1,53	0,93	0,51	14,5	8,0
1999	1,78	3,53	1,51	1,17	0,72	17,9	11,1
2000	1,69	3,50	1,66	1,11	0,75	21,6	14,6

(Kaynak: FARABULLINI vd., 2001;21)

Not: (*) Aktiflere bölümünün yüzdesidir.

Kısaca İtalya'da 1993 yılında yaşanan ekonomik duraklama ve bankacılık krizi kamu bankalarının zararlarını çok artırdığından mevcut bütçe kısıtlamalarıyla bu bankaları kurtarmak ve korumak imkânsız hale geldi. Aynı zamanda yurtiçi ve yurtdışından da özelleştirme için büyük baskılar alınmaya başlandı. Yurtdışında AB, yurtiçindeyse özelleştirmeden çıkarı olacak bankalar uygun şartları görünce ciddi lobi faaliyetlerine başladılar. Özelleştirme siyasi olarak mümkün ve mali olarak kaçınılmazdı ve politikacılar da buna göre kararlar alarak birleştirme ve özelleştirme politikalarında çok başarılı oldular. 1995 yılında İtalya'da ilk beş bankanın aktiflerinin bankacılık sektörü toplam aktiflerine oranı %29 iken 2002 yılı sonu itibariyle bu oran %55'e ulaşmıştır. Bunların yanı sıra İtalyan bankacılık sistemi yabancı yatırımcılara da açık hale getirilmiştir. Ancak uzun yıllar yabancı bankalar,

İtalyan vatandaşlarının mevduatlarını toplamaları yasak olduğundan bu piyasada fazla varlık gösterememişlerdir. İtalya'daki yabancı bankaların aktiflerinin toplam banka aktiflerine oranı diğer Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça düşüktür (1998 yılında İtalya'da %3,5 civarında olmasına rağmen Fransa'da %14 ve İngiltere'de %57). Ancak 1990'lı yılların sonu 2000'li yılların başından itibaren yabancı bankalar İtalyan bankacılık sistemindeki yeniden yapılandırma faaliyetlerinden yararlanmaya çalışmışlardır. İtalyan bankaları da aynı şekilde uluslararası arenada küçük olan varlıklarını özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde arttırmışlardır ve bazı ülkelerde pazar payları %20'lere varmıştır.

2.2.1.2 Almanya Örneği

Alman bankacılık sektörü özel, kamu ve kooperatif bankalardan oluşmaktadır. Alman finansal piyasaları Freiburg ekolünün "sosyal piyasa ekonomisi"nin liberal prensiplerine dayanarak kurulmuştur. Buna göre kamu otoritelerinin denetleyici görevleri olup, özel ve kamu bankaları bu hukuki ve düzenleyici sistem içinde eşit, özgür ve adil bir ortamda rekabet etmelidirler. Kamu bankaları Landesbanklar (eyalet bankaları), yerel mevduat bankaları (Sparkassen), kooperatif bankaları ve uzman bankalardan (örneğin ipotek bankaları) oluşmaktadır. Sistemdeki 2.000'den fazla bankaya ve ilk 5 bankanın pazar payının sadece %26 olduğuna bakıldığında Alman bankacılık sektörünün kalabalık ve dağınık olduğu görülebilir. Yabancı bankaların sektördeki payı %6'da kalırken, kamu bankaları %40 civarında bir paya sahiptir. Alman bankalarının %60'ı kooperatif bankaları, %22'si ise tasarruf bankaları'dır. Bu itibarla Alman bankalarının %80'i kar amaçlı kuruluşlar değildir. Ancak, 2003 yılı itibariyle kooperatif bankalarının ortalama aktif büyüklüğü 0,41 Milyar Avro ve tasarruf bankalarının ise 2,05 Milyar Avro olup, iki grubun toplam bankacılık sistemi içindeki aktif payı %24'dür. Landesbank ve Dekabank'ın aktifleri(1.346 Milyar Avro) ve iki adet bölgesel kooperatif kurumun aktifleri de (187 Milyar Avro) bu rakamlara eklendiğinde; tamamen kar amaçlı olmayan kurumların toplam aktiflerdeki payı %48'lere çıkmaktadır.

Tablo 6 : 2003 Yılı Sonu İtibariyle Alman Banka Grupları ve Şube Sayıları

Kategori	Sayısı	Şubeler
Evrensel Bankalar	2.255 (495)	46.546
Ticari Bankalar	357 (0)	5.461
Büyük Bankalar	4 (0)	2.225
Bölgesel Bankalar	231 (0)	3.092
Yabancı Banka Şubeleri	121 (0)	144
Postbank	1(0)	10.646
Kooperatif Bankalar	1.396 (0)	14.609
Birincil Kuruluşlar	1.394 (0)	14.595
Bölgesel Merkez Bankaları	2 (0)	14
Kamu Bankaları	502 (495)	15.830
Tasarruf Bankaları	489 (482)	15.246
Landesbank ve DekaBank	13 (13)	584
Özel Kuruluşlar	211 (22)	3.164
Özel Bankalar	67 (22)	2.996
İpotek Bankaları	25 (4)	101
Kredi Kurumları	27 (11)	2.849
Özel Amaçlı Bankalar	15 (7)	46
Diğer Finansal Kuruluşlar	144 (0)	168
TOPLAM	2.466 (517)	49.710

(Kaynak: HACKETHAL A. ve SCHMIDT, R.H., 2005; 6)

Not: Parantezin içindeki rakamlar devletin sahip olduğu kuruluşların sayısıdır.

Landesbanklar ve kamuya (genelde yerel belediyelere) ait bölgesel mevduat bankaları (Sparkassen), Almanya'daki bankacılık işinin %40'a yakınıni gerçekleştirmektedirler. Landesbanklar Gewährträgerhaftung (garanti zarureti) ve Anstaltslast (devam ettirme mecburiyeti) olarak bilinen çift garanti sistemleri sayesinde derecelendirme kuruluşlarından en yüksek not olan AAA almaktadırlar. Gewährträgerhaftung sayesinde devlet Landesbankların tüm borçlarını garanti altına almaktadır. Anstaltslast sayesinde devlet Landesbankların çalışması için gerekli olan fonları her ne şart altında olursa olsun bu bankalara sağlamayı garanti

etmektedir. Bu çift garanti sistemi yumuşak bütçelere bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca bu sayede Landesbanklar, özel bankalardan çok daha ucuza fonlar temin edebilmektedirler. Bu durumda Freiburg ekolünün liberal bazı üzerine inşa edilmiş de olsa Alman finansal piyasalarında kamu ve özel bankalar arasında eşit ve adil bir rekabet ortamı olduğundan bahsetmek son derece güçtür. Ayrıca, politikacılar genelde Landesbanklarda yönetim kurulu üyeliklerinde bulunmakta ve kredi verilen şirketlere karışabilmektedirler. Landesbankların kredi portföyünün tüm aktifler içinde %60'lara kadar çıktığı, öte yandan bu rakamın özel bankalarda %50'lerde kaldığı gözlemlenmiştir. Bunda politikacıların kendi seçmen bölgelerinde ucuz elden kredi dağıtma talepleri rol oynamaktadır. Bu da Landesbankların özel bankalarla kıyasladığında karlılığını düşürmektedir. Özsermaye karlılığı bazında bakıldığında özel bankaların karlılığı 1997- 2002 yılları arasında %10 olmuşken aynı dönemde Landesbank karlılığı sadece %6'da kalmıştır – ki bu dünya standartlarının altındadır. 2001'e kadar Landesbanklar yukarıda bahsedilen çifte garanti sistemi olan Gewährträgerhaftung ve Anstaltslast'tan yararlandılar. Ancak 1999'un Aralık ayında bazı özel Alman bankalarının başvurusu üzerine Avrupa Bankacılık Federasyonu AB komisyonuna bu garantilerin rekabete aykırı olması hususunda resmi bir şikayette bulundu. Brüksel ve Berlin arasında 17 Temmuz 2001'de varılan anlaşmaya göre bu garantilerin 2005'e kadar kaldırılmasına karar verilmiş ve 2005 yılının Temmuz ayında da tamamen kaldırılmıştır. Amaç rekabeti artırmak ve daha adil hale getirebilmek için kamu bankalarının yumuşak bütçe sınırlamalarını daha sert hale getirmektir. Aynı zamanda bu tarihten sonra devamlılık zarureti de (Anstaltslast) normal ticari mülkiyete dönüşecek ve devletin Landesbankları daimi desteklemesi mümkün olmayacaktır. Böylece, kağıt üzerinde de olsa, Landesbanklar hayatlarında ilk kez yanlış kararları yüzünden batma ihtimaliyle tanışacaklarından bundan böyle kendilerine daha çeki düzen verecek, gerekli reformları yapmakta ayak süremeyeceklerdir.

Bir bakıma bu Almanya'nın AB'nin bankacılık sektöründeki reform çağrılarını gecikmiş bir yanıttır. Yine de Almanya, kamu bankalarını özelleştirmek yerine garantileri kaldırarak onların kendilerini reform etmesini beklemeyi tercih etmiştir.

Liberal çevrelerden gelen çeşitli taleplere rağmen Landesbankların özelleştirilmesi hala uzak bir ihtimal olarak görülmektedir.

Avrupa'nın en güçlü ekonomisine sahip Almanya'da bütçe açıklarının boyutu ve mali ya da siyasi bir kriz tehdidinin ufukta gözükmemesi politikacıların direncini artıran faktörlerdir. Böylece politikacılar AB'den gelen bankacılık sektörü reformu baskılarına tepkisiz kalamamakla birlikte, özelleştirme yerine tedrici bir reform sürecini hayata geçirerek karşılık verebilecek gücü kendilerinde bulmuşlardır. Ayrıca Almanya'da kamu bankalarını koruyan Alman Kamu Bankaları Birliği benzeri pek çok özel çıkar grubu bulunmaktadır. Bu çıkar gruplarında bedavacılık problemi yoktur çünkü çıkarlar ortaklar arasında konsantre bir şekilde dağılmaktadır. Bu sayede özelleştirme karşıtı kulis yapmanın maliyetine katlanabilmektedirler. Landesbanklar eyaletler bazında yerel halka hizmet verdiği için, oluşturulan pek çok bölgesel çıkar grubu da, örneğin yerel KOBİ'ler vb., yaratılan ranttan paylarının kesilmemesi için kulis faaliyetlerinde bulunmaktadırlar. Devletin garantileri, sübvansiyonları ve yumuşak bütçe kısıtlamalarından oluşan etkin olmayan yönetim tarzının yarattığı tüm olumsuzlukları daha yüksek vergi ödeyerek sırtlanan kamuoyu ise grubun genişliği, bedavacılık ve rasyonel ilgisizlik gibi sebeplerden organize olamamaktadır.

2.2.2 Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu Bankalarının Özelleştirme Uygulamaları

2.2.2.1 Arjantin Örneği

Arjantin'de 1990 yılının başlarında uygulamaya konulan 'Konvertibilite Programı' ve programın bir parçası olan yapısal reformlar sayesinde bankacılık sistemi önemli değişiklikler geçirmiştir. "Dünya Bankası tarafından yapılan bir araştırmaya göre gelişmekte olan ülkelerdeki bankacılık sektöründeki düzenleyicilik kalitesi açısından Arjantin, Singapur ve Hong Kong ile birlikte en başarılı sistemdir. 1992 yılında uygulamaya konulan finansal reform programının içeriği şöyledir:

a) Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları uluslararası standartlara yükseltilmiştir.

b) Yeni karşılık oranları tespit edilmiş; munzam karşılık oranları pasiflerin vade yapısıyla ters orantılı olarak yeniden düzenlenmiş ve özerk bir denetim organı (SEFyC) oluşturulmuştur.

c) Sektöre girişi engelleyen kurallar kaldırılmış ve sistemin daha rekabetçi bir yapı kazanmasına çalışılmıştır. 1993'te ise kamu bankalarının özelleştirilmesi uygulamaları başlamıştır. Bu süreç 1995 Meksika krizi sonucu oluşan Tekila etkisinden sonra daha da hızlanmış ve 1996 sonunda büyük ölçüde tamamlanmıştır.(İnan, 2001; 65) ”

1990'larda Arjantin'in eyaletlerinin hemen hemen hepsinin bir bankası vardı (20 eyalet sadece bir bankaya sahipken, 3 eyalet iki bankaya sahipti). Bu kamu bankaları karlılık, kredi portföyünün kalitesi, özsermaye karlılığı açısından iyi performans sergileyememekteydiler. “Bunların nedenlerinden biri eyalet bankalarının, buldukları eyaletlere ucuz finansman sağlamalarıydı. Eyaletler bankalarından kredi kullanmakta ve daha sonra bu krediler Arjantin Merkez Bankası'nda iskonto ettirilmekteydi. Eyalet Hükümetleri bu bankaları kendi açıklarını finanse etmek ve yetersiz teminatla kendi yandaşlarına kredi kullandırmak için kullanmışlardır. Sonuç olarak bu bankaların mali yapısı gittikçe bozulmuş ve Merkez Bankası'nın desteği ve kamu mevduatları ile iflastan kurtulmuşlardır. 1994'lerin sonunda mevduatın dörtte biri eyalet bankalarında tutulmakta ve banka çalışanlarının üçte biri bu bankalarda istihdam edilmektedir. 1995 Haziran ayı itibariyle eyalet bankaları da dahil kamu bankaları Arjantin bankacılık sistemindeki toplam kredilerin %43'ünü kullandırmaktadır ve bu itibarla piyasa üzerinde çok önemli bir rol oynamaktadır. (Clarke vd., 2001; 4) ”

1991-1994 arasında yeni seçilen Menem Hükümeti enflasyonu düşürmek ve bütçe açığını azaltmak üzere yeni bir program uygulamaya koymuştur. Bu programın ilk ayağı Konvertibilite Kanunu'dur. Konvertibilite Kanunu ile Merkez Bankası'nın bu bankalara kredi kullandırması yasaklanmıştır. Merkez Bankası ayrıca mevduatlar üzerindeki garantisini de bu Kanun ile kaldırmıştır. Bunların yanı sıra Merkez

Bankası bankaların sermaye yeterlilik ve karşılık oranlarını denetim altına almaya başlamıştır. Merkez Bankası'ndan eyalet bankalarına açılan krediler 1990' da toplam varlıklarının %70'ine denk gelirken, bu oran 1994 yılında %5'e inmiştir. Konvertibilite Kanunu ile eyalet bankalarının ayrıcalıkları kaldırıldığından ve zaten zayıf performansla çalıştıklarından özelleştirilmeleri daha zor bir hal almıştır.

Bu değişiklikler, eyaletler üzerinde, bankaların özelleştirilmesi gerektiğine dair bir etki yaratmıştır. Kasım 1991'de Corrientes eyaleti bankası Banco de Corrientes'in özelleştirilmesi için yasa çıkarmış ve Aralık 1994'de Tekila Krizi Arjantin'i vurduğu esnada altı eyalet bankalarının özelleştirilmesi için gerekli izinleri almışlardır. Tekila Krizi'nin eyalet, bankalarının performansı üzerinde çok büyük bir etkisi olmuştur ve eyaletlere çok büyük bir mali yük getirmiştir. Mevduatlarının güvende olmadığını düşünen mudiler zayıf durumda olan özel ve kamu bankalarından mevduatlarını çekmişler ve bu da zaten zayıf durumda olan eyalet bankalarını daha da zor duruma sokmuştur. Söz konusu şartlar, eyaletleri, zor durumda olan bankaları nasıl yeniden sermayelendireceklerinin yollarını aramaya ve özelleştirmenin maliyet ve faydalarını değerlendirmeye itmiştir. Bu itibarla özelleştirmenin teşviki amacıyla Hükümet Dünya Bankası'nın da yardımıyla bir 'Güven Fonu' (Fondo Fiduciario) kurmuştur. Bu fon eyalet bankalarının özelleştirilmesi amacıyla eyaletlere kredi imkânı sağlamış ve birçok eyalet, bankalarını özelleştirmeye karar vermiştir.

Tekila Krizi, Arjantin bankacılık sistemi üzerinde büyük bir iz bırakmış ve bankaların özelleştirilme prosedürünü hızlandırmıştır. Haziran 1993 yılında Arjantin'de 34 kamu bankasının 28 tanesi eyalet bankası iken, Haziran 2001'de kamu bankası sayısı 11'e düşmüştür ve bunların sadece 7'si eyalet bankasıdır. Tekila Krizi döneminde zor durumdaki bazı bankalar kurtarılamayarak batmalarına izin verilmiştir. Aralık 1994'de 205 olan finansal kurum sayısı tasfiye ve birleşmeler sonucunda Aralık 1995'de 158'e düşmüştür. Tekila krizinden sonra bankacılık sistemine yabancı banka girişi de artmıştır. "Özelleştirilen bankalar daha çok yerli bankalar tarafından alınırken, yabancı bankalar açısından mevcut bankaları almak suretiyle sektöre girmelerinde önemli bir araç olmuştur. Arjantin'de yabancıların bankacılık sektörüne girmeleriyle mevduat ve kredilerdeki payları Kasım 1994'de

sırasıyla %16,1 ve %16,2 ‘den Aralık 2001 ‘de %51,8 ve %48,4’e yükselmiştir. Aynı dönemde kamu bankalarının mevduat ve kredilerdeki payları sırasıyla %38,8’den %32,8’e ve %41,6’dan %29,0’a düşmüştür. Arjantin’de Aralık 2002 itibariyle bankacılık sektörünün toplam aktiflerinin %47,3’ünü yani hemen hemen yarısını yabancı bankalar kontrol etmektedir.(Erdönmez, 2001; 30)”

2.2.2.2 Brezilya Örneği

Brezilya’da ekonomik istikrar, 1980’lerden 1990’ların başına kadar devam eden yüksek enflasyon dönemini takiben 1994’de uygulamaya başlanan Real Plan’la sağlanmıştır. “Bununla birlikte, ekonomide sağlanan istikrar ve düşük enflasyon ortamı bankacılık sisteminde ciddi kurumsal problemlere neden olmuştur. Kamu bankalarında bozulma süreci yaşanırken, büyük özel bankaların bazılarında yapısal zayıflıklar meydana gelmiştir. Hükümet bunun üzerine merkez bankası ile birlikte bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılmasına yönelik ciddi tedbirler almıştır. Bu çerçevede kamu bankaları özelleştirilmiş ve sorunlu özel bankalara müdahale edilmiştir. (Erdönmez, 2000; 30)” Brezilya’da 1960 ve 1970’li yıllarda hem federal hem de eyalet hükümetleri ticari ve kalkınma bankaları kurmuşlardır. “1970’lerin başında 24 adet ticari kamu bankası kurulmuştur. Hemen hemen her eyalet bir bankaya sahiptir. Brezilya’da kamu bankalarının başlıca kurulma nedeni ülkenin kalkınmasına katkı sağlamak ve özel bankaların hizmet vermediği sektörlerle hizmet götürmektir.

Ancak Brezilya’da kamu bankaları üstlendikleri politik ve sosyal amaçlar nedeniyle birçok problem yaşamaktaydı. Bu problemlerin içine kamu bankalarının bilançolarında politikacıların seçim kampanyalarına fon sağlama amaçlı devlet tahvili bulundurması da dahildi. Kamu bankalarında politik nedenlerden dolayı istihdam da çok fazlaydı. Örneğin 1995 yılında özel bankaların personel maliyetinin üretim değerine oranı %33,8 iken bu oran kamu bankalarında %71’dir. (Anwar, 2002; 15)”

Kamu bankalarında sürekli problemler mevcut olmakla birlikte esas problemler 1983 ve 1986 yıllarında meydana gelmiştir. Kamu bankalarındaki kötü

duruma rağmen federal hükümet kamu bankalarını kurtarmak için 1983 yılına kadar hiçbir şey yapmamış ancak 1983’de ‘‘Programa de Apoio Crediticio (PAC)’’adı altında bir program uygulamaya koymuştur. Programın esas amacı kamu bankalarının borçlarının merkez bankasında konsolide edilmesine yardımcı olmak ve bu bankalara kredi sağlamaktır. Fakat ne yazık ki program istenildiği sonucu vermemiştir. 1985’de konulan bir yasa ile merkez bankasına finansal sistemi yeniden yapılandırma görevi verilmiştir. Yeni yasaya göre merkez bankası hazine kaynaklarını kötü durumda olan kamu bankalarına aktarabilecektir. Ancak bu yasa medya ve halktan çok fazla eleştiri almıştır. Bunun üzerine 1987 yılında RAET (Regime de Administraçao Especial Temporaria) kurulmuştur. Mevcut mevzuat merkez bankasını bankalara müdahale etme, likidite sağlama ve yönetimine geçici olarak RAET’ler vasıtasıyla müdahale etme konusunda yetkilendirmiştir. Kamu bankalarının mali durumu 1990’ların başında düzelme göstermekle birlikte 1994 yılında Real Plan’ın yürürlüğe konmasıyla birlikte yeniden bozulmaya başlamıştır. ‘‘Real Plan uygulamaya konulduktan sonra hiperenflasyon sona ermiş ve bankaların kolay yoldan para kazanma şansları kalmadığından zor durumda düşmüşler ve çözümü kredileri artırmakta bulmuşlardır. Planın uygulanmasından sonraki ilk sekiz ayda sistemdeki toplam krediler %43,7 oranında artış göstermiş ancak kredilerin risk değerlendirilmeleri verimli bir şekilde gerçekleştirilmemiştir ve takipteki kredilerin meblağı artmaya başlamıştır. Kasım 1995 tarihinde özel bankaların iflaslarını önlemek amacıyla PROER programı uygulanmaya konmuştur. Bu programın amacı bankaların sermayelerini artırmak, devir ya da birleştirme gibi yollarla transformasyona tabi tutmaktır. Bu program dahilinde yedi banka yeniden yapılandırılmıştır. (Nakane ve Weintraub, 2005; 5)’’

Ağustos 1996’da benzer bir program (PROES) kamu bankaları için uygulanmaya konmuştur. Bu programın amacı sadece bankalarda kamu payının azaltılması değil aynı zamanda bu bankalardaki kronik kamu borçlarını azaltmaktır. Program kapsamında bankalarını yeniden yapılandırılmak isteyen eyaletlere bir finansman paketi sunulmuştur. Buna göre eyaletler; a) likidite sağlamak, b) özelleştirmek, c) gelecekte özelleştirilmek amacıyla kontrolünü federal hükümete devretmek, d) kalkınma kurumuna dönüştürmek seçeneklerinden birini

izleyebileceklerdir. PROES programı uygulamaya konduğunda eyaletlerin kontrolünde 23 adet ticari bankanın da dahil olduğu 35 adet finansal kurum bulunmaktaydı. Bir tane hiç finansal kurumu olmayan eyalet ile birlikte üç tane eyalet hariç tüm eyaletler PROES programına katılmışlardır. PROES kapsamında 10 adet finansal kuruma likidite sağlanmış, 6 adet banka eyaletler tarafından, altı adet banka da federal hükümet tarafından özelleştirilmiştir. 16 finansal kuruluş kalkınma kurumuna dönüştürülmüş ve 5 banka da yeniden yapılandırılarak eyaletin kontrolünde kalmıştır. PROES sadece eyalet bankaları için hazırlanmış bir program olduğundan Haziran 2001’de federal hükümetin sahip olduğu bankaların özelleştirilmesi amacıyla PROEF programı uygulanmaya konmuştur. Bu program tahtında bankaların verimsiz aktifleri Maliye Bakanlığı kontrolünde olan bir kuruma aktarılmıştır. Federal hükümete ait üç banka da özelleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda 1994 ile 2002 arasındaki ticari banka sayıları görülmektedir:

Tablo 7: 1994-2002 Arası Ticari Banka Sayısı

YIL	MÜLKİYET YAPISINA GÖRE ÖZEL BANKALAR			KAMU	TOP LAM	ÖZELLEŞ TİRME SAYISI
	YEREL	YABANCI HİSSESİ AZINLIK OLAN	YABANCI HİSSESİ ÇOĞUNLUK OLAN			
1994	146	31	37	32	246	
1995	142	32	36	32	242	
1996	130	29	40	32	231	
1997	119	26	45	27	217	1
1998	105	17	58	23	203	3
1999	96	12	67	19	194	1
2000	93	13	69	17	192	3
2001	82	14	70	16	182	1
2002	75	10	56	14	155	2

(Kaynak : NAKANE ve WEINTRAUB, 2005; 5)

Brezilya’da banka sayısı 1994 ve 2002 arasında 91 adet azalmıştır. Yerel özel bankalar 1994 ile 2002 arasında net değer, varlıklar ve mevduat açısından bankacılık sistemi içerisinde yerlerini korumuşlar ve kredilerdeki paylarını artırmışlardır. Aynı dönemde yabancı bankaların piyasa payı önemli ölçüde artış göstermiştir. 2002 yılı

itibariyle bankacılık sisteminde yabancı bankaların payı net değer itibariyle %33,6, aktifler itibariyle %27,7, mevduatlar itibariyle %20,1 ve krediler itibariyle de %30,5'dir. Eyalet bankalarındaki azalışa rağmen bankacılık sistemi içerisindeki payı halen daha %16,6, aktifler itibariyle %35, mevduatlar itibariyle %42,7 ve krediler itibariyle de %29,1'dir.

“Brezilya’da bazı kamu bankaları direct olarak özelleştirilmiş bazıları da önce federalleştirilip sonrasında özelleştirilmiştir. Sonuçlar iki tip özelleştirmenin de olumlu olduğunu göstermektedir. Hem özelleşen hem de federalleşen bankaların performansları iyileşmiş olmakla birlikte yeniden yapılandırılan bankalar için tersi bir durum söz konusu olmuştur. (Beck vd., 2005; 27) ”

2.2.2.3 Polonya Örneği

Polonya ‘da bankacılık sektörü, son on yılda çok büyük bir değişim geçirmiştir. “1989-1992 yılları arasında yeterli yasal altyapı ve düzenlemeler gerçekleştirilmeden daha çok karmaşık bir rekabet ortamı hüküm sürmüştür. 1992’den 1997’e kadar olan süreçte bankalar yeniden yapılandırılarak sermayelendirilmiş, ayrıca kurumsal bir altyapı oluşturulmuştur. Bankacılık sektörü 1998 yılından başlayarak tam rekabete açılmıştır. Bankalarda konsolidasyon süreci, yabancı yatırımcıların sektöre girişi ile hızlanmıştır. Bu süreçte banka tasfiyeleri ve iflasları gerçekleşmiştir. (Erdönmez, 2004; 64) ”

1998 yılı sonu itibariyle Polonya’da işlem yapan 83 adet bankanın 6 adedine direkt ve 7 adedine endirect olarak Hazine sahiptir. 70 adet özel bankanın ise 39’u yerli, 31’i ise yabancı sermayeli bankalardır. Kooperatif bankaların sayısı 1189 olan Polonya’da, toplam banka adedi 1272’dir. Haziran 2005 sonu itibariyle ise Polonya’da 55 adet yerli ticari banka bulunmaktadır ve bu bankaların 2’sine doğrudan ve diğer ikisine de endirect olarak Hazine sahiptir. Kalan 51 bankanın 7’si yerli; 44’ü ise yabancı sermayeli bankalardır. Bunların haricinde 5 adet kredi kuruluşu şubesi ve 592 adet kooperatif banka vardır. Bu itibarla toplam banka sayısı

652'dir. Yeni Avrupa Birliği ülkeleri arasında en fazla banka şubesine sahip ülke Polonya'dır.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında 1998'den 2005'in ilk yarısına kadar geçen sürede Polonya bankacılık sisteminde banka sayısının hemen hemen yarıya indiği, daha önce 6 adet olan doğrudan Hazine'nin sahip olduğu banka sayısının ise 2'ye indiği görölmektedir.

Polonya 'da 1989 yılında milli bankanın ticari portföyünden 9 adet kamu sermayeli ticari banka yaratılmıştır. Banka özelleştirilmeleri de bu dokuz adet kamu bankası üzerinde yoğunlaşmıştır. Hükümetin banka özelleştirme programı aşağıdaki hedeflere ulaşmayı planlamıştır:

- Bankacılık sektöründe yabancı sermaye yerine yerel sermayenin devamını sağlamak ,
- Hazineye gelir sağlamak ,
- Yerel bankacılık sektörünü yabancılarla rekabette güçlendirmek ,
- Emekli sandıkları ve diğer sosyal amaçlar için sermaye sağlamak.

Ancak zamanla bu hedefler değişiklik göstermiştir ve yabancı bankaların sisteme girişı tolere edilmiştir. Yabancı bankaların bankacılık sistemine girişı ile ilgili Polonya'nın hedeflerini değiştirmesinde, ülkenin OECD'ye katılması ve AB ile üyelik anlaşması imzalamasının etkisi büyüktür. İki organizasyon da açık piyasa ekonomisini kesin bir hedef olarak koymaktadır. OECD ile olan anlaşması sonucunda 1998 sonunda yabancı bankaların sisteme girişine izin verilmiş ve merkez bankasının yabancı bankaların lisanslarını sınırlama yetkisi kaldırılmıştır. Ayrıca Polonya bankaları da mevcut yabancı rakipler yerine stratejik yabancı bir ortağın daha tercih edilebilir bir durum olduğunun farkına varmışlardır.

Polonya'da politik hedeflerin belirsiz olması ve politik önceliklerin değiştirilmesi istikrarsız bir özelleştirme sürecine neden olmuş ve bu da kontrolün yatırımcılara geçmesini geciktirmekle birlikte bankacılık sisteminin gelişmesi de

gecikmiştir. Politikacıların bankaların ucuz fiyata satıldığı düşüncesi sonucunda zamanlamayı yapamamaları sonucu fiyatlamalar da problemlidir. Polonya'daki özelleştirme uygulamalarında zamanlamanın ve politik istikrarın ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Gecikmelerle birlikte yine de Polonya'daki özelleştirme uygulamaları değişen politikalar sonucunda başarılı olmuştur. Polonya'da 2005 Haziran ayı itibariyle çoğunluk hissesi doğrudan devlete ait olan iki adet banka bulunmaktadır ve bunlardan Bank Gospodarstwa Krajowego %100 devlete ait olan tek bankadır ve ülkenin 12.büyük bankası konumundadır. Ülkenin en büyük bankası olan PKO Bank Polski SA 'da ise devletin payı %51.8 olup, banka 10 Kasım 2004 tarihinden itibaren Varşova Borsası'nda işlem görmektedir. Bankanın %29,2'si yerli yatırımcıların, %8,5'i yabancı yatırımcıların ve kalan %10,5'i ise çalışanların elindedir. 2005 yılı Haziran ayı itibariyle bu iki adet banka sektördeki aktiflerin %18,1'ne sahiptir. Yabancı bankalar ise aynı dönemde toplam sektör aktiflerinin %70'ine sahiptir. Görüldüğü üzere Haziran 2006 itibariyle Polonya'da 2'si direct ikisi indirek banka olmak üzere 4 adet kamu bankası bulunmaktadır (1993 yılı sonu itibariyle bu rakam 29'tur) ve özelleştirmeler sonrası sektör yabancı bankaların hakimiyeti altındadır. Yabancı bankalar, kamu bankalarının 1993-2000 yılları arasında özelleştirilmesinde çok aktif rol oynamışlar ve bankacılık ürün hizmet ve çeşitliliğinin artmasındaki ve bankacılık sermaye yeterliliği rasyosunun yükselmesindeki en önemli etken olmuştur. Toplam bankacılık sektöründe sermaye yeterlilik rasyosu 2001,2002,2003,2004 ve Haziran 2005 itibariyle sırasıyla %13,1, %5,8, %5,8, %17,2 ve %21,5 olarak gerçekleşmiştir.

2.2.2.4 Macaristan Örneği

Macaristan'ta 1987 öncesi hem ticari bankacılık faaliyetlerinin ve hem de merkez bankacılığı faaliyetlerinin Macaristan Merkez Bankası Magyar Nemzeti Bank tarafından gerçekleştirildiği tek bankalı bir sistem söz konusuydu. Ancak 1987 yılında bankacılık sektöründe önemli bir değişiklik yapılmış ve tek bankalı sistemden söz konusu iki fonksiyonun ayrıldığı iki kademeli bankacılık sistemine geçilmiştir. Merkez Bankası kredilendirme departmanı üç kamusal sermayeli ticaret bankası olan

Hungarian Credit Bank (MHB), Budapest Bank, Commercial and Credit Bank'a (K&H) devredilmiştir.

1991-1994 dönemi Macaristan'da hem dışsal şoklar ve hem de iç politikaların neden olduğu yasal ve kurumsal şokların hissedildiği dönemdir. Bankacılık sektörü, özellikle kamu bankaları önemli miktarlarda kaynak ve nakit fon kaybına uğramıştır. Bu itibarla Macaristan'da bankacılık sektöründe yapısal değişiklikler zorunlu hale gelmiş ve bankacılıkta yeniden yapılandırma ve özelleştirme süreci başlamıştır. Macaristan'da banka yeniden yapılandırma programının temel amacı bankaların yabancı sermaye için cazip hale getirilmesi olmuştur. Özelleştirme stratejisini geliştirirken gerekli sermayeyi, teknolojiyi ve know-how'u sağlayacak stratejik yatırımcılara bankaları satmayı tercih etmişlerdir.

“ 1994 yılında Devlet Özelleştirme İdaresi (APV Rt) kurulmuş, bu idarenin başlıca görevi stratejik yabancı yatırımcı bulmak olarak belirlenmiştir. 1994 ortalarına kadar başarılı bir özelleştirme gerçekleşmemekle birlikte, sonraki üç yıl içerisinde ülkedeki beş kamu bankası özelleştirilmiştir. 1994 yılı başında devlet toplam banka sermayesinin %68'ini elinde bulundurmaktayken bu rakam 1997 sonu itibarıyla %20'ye inmiştir; yabancı sermaye ise 1994'te %12,5'den %60'lara çıkmıştır. (Bonin ve Wachtel, 1999; 10)”

Macaristan'da 1995-2000 arası bankacılık sektörü reform kronolojisi aşağıdaki tablodan izlenebilmektedir:

Tablo 8 : Macaristan Bankacılık Sektörü Reformları

Yıl	Reform
1995	Banka özelleştirmeleri Özelleştirme İdaresi (APV Rt)'nin kurulmasıyla başlamıştır
1997	Kredi Kuruluşları Kanunu (daha etkin denetim, AB ve Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu hale getirerek evrensel bankacılık tipi bankacılık sistemine geçiş)
1998	Yabancı bankaların şube açmasına izin verilmiştir. Bankacılık uygulamalarını AB ülkeleri ile uyumlu hale getirmek için yeni düzenlemeler. Asya ve Rusya finansal krizleri ışığında yeni düzenlemeler.
2000	Bankacılık, yatırım şirketleri ve sigorta şirketlerini kapsayan Finansal Denetim Kurumu (PSZAF) oluşturulmuştur
2001	Kredi Kuruluşları Kanunu ve Menkul Kıymetler Kanunu'nda yapılan değişiklikler
2002	Yeni Kara Para Aklama Kanunu

(Kaynak : ABEL ve SIKLOS, 2002; 21)

1994 – 1997 yılları arasında özelleştirilen beş banka şunlardır : Magyar Külkereskedelmi Bank (MKB), dış ticaret bankası, Országos Takarekpenztar es Kereskedelmi Bank (OTP), mevduat bankası ve merkez bankasının portföyünden ayrılan Budapest Bank(BB), Magyar Hitel Bank (MHB) ve Kereskedelmi es Hitel Bank (K&H)'dir.

İlk banka özelleştirmesi, Temmuz 1994'te Macaristan'ın dış ticaret ve üçüncü büyük bankası olan MKB'nin özelleştirilmesidir. Alman kamu bankası olan Bayerische Landesbank ile görüşmeler aslında 1991 yılında başlamıştır. MKB'nin özelleştirilmesi 19 Milyon Amerikan Doları değerinde sermaye artırımını ve kamu payının transferi yoluyla olmuştur. Bayerische Landesbank ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) hisselerin %25 ve %16,7'si için toplam 54 Milyon Amerikan Doları ödemişlerdir. İşlem gerçekleştiğinde devlet %27 oranında hisseyi elinde tutmuştur, kalan %31,3 oranındaki hisse yerel ve yabancı yatırımcıların elindedir. Sonrasında Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası ve devlet, ellerindeki hisselerin tümünü Bayerische Landesbank'a satmışlardır.

İkinci özelleştirme Macaristan'ın 430 şubesiyle en büyük bankası ve tasarruf bankası olan OTP'nin özelleştirilmesidir. 1994 yılının sonlarına doğru bankanın %2 hissesi belediyelere ve Mayıs 1995 'te %20 hisse sermayesi devlet sosyal sağlık ve emekli fonuna transfer edilmiştir. Temmuz 1995'te devlet hisselerin %25'ini elinde tutmuş ancak %34 hissesini halka arz etmiştir. Bu hisselerin %20'si uluslararası yatırımcılara, %14'ü de yerel yatırımcılara satılmıştır. Kalan %20 oranındaki hisse de çoğunlukla yerel yatırımcıların elinde bulunmaktaydı. Ekim 1997'de devlet elindeki %25 hisselerini de yerel kurumsal ve bireysel yatırımcılara satmıştır. OTP'de yabancıların payı önemli bir ölçüde olmakla birlikte dağınık bir mülkiyet yapısına sahiptir ve Budapeşte Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmektedir.

Merkez bankasının portföyünden ayrılan üç ticari bankadan biri olan Budapest Bank'ın özelleştirilmesi İsviçre Bankası Credit First Suisse bankasının Mart 1995'te bankayı almaktan vazgeçmesiyle ertelenmek zorunda kalmıştır. Aralık 1995'te GE Capital bankanın %27,5'ine tüm yönetim kontrolünü de eline alarak sahip olmuştur. Budapest Bank'ın %32,5'ini Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası almış, devlet %22 oranında hisseyi elinde tutmuştur. Kalan %18 ise büyük ölçüde yerel yatırımcıların elinde bulunmaktadır. Bu özelleştirmede GE Capital ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'na ellerindeki %60 hissenin tamamını oluşabilecek herhangi bir zarar riskine karşı önceden belirlenen bir fiyattan satış opsiyonu verilmiştir. Ayrıca GE Capital üç ile beş yıl arasındaki bir sürede bazı batık kredileri devlete devretme ve tüm bunlara ilaveten belli bir süre sonra önceden belirlenen bir fiyattan Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın ve devletin hisselerini satın alma hakkına sahiptir. Bankanın günümüz tarihi itibarıyla %99,68'i GE Capital'a; %0,32'si ise küçük yatırımcılara aittir. Macaristan Hükümeti söz konusu iki özelleştirmede de aldığı fiyattan çok yabancı yatırımcının kalitesine önem vermiştir.

Dördüncü banka özelleştirmesi olan MHB'nin hisselerinin, Hollanda'lı bir banka olan ABN Amro Bank'a satılmasıyla gerçekleşmiştir. Satış öncesinde bankanın kredi portföyü ikiye ayrılmıştır. Batık krediler müşterilerin mevduatlarıyla birlikte diğer aktiflerden ayrılmış ve batık kredilerin tahsili için ayrı bir departman kurulmuştur. Bankanın sermayesini artıracak yabancı yatırımcıyı çekmek amacıyla

devlet, bankanın batık kredilerini ayırarak bankayı özelleştirmiştir. Bankanın %90'ını aldıktan kısa bir süre sonra ABN Amro, bankanın sermayesini artırmış ve kendi Macar iştiraki ile birleştirmiştir. MHB artık ABN Amro(Magyar) Bank Rt ismiyle faaliyetlerini sürdürmekteyken, 01 Haziran 2001 'de K&H Bank Rt ile birleşmiştir.

K&H Bank Rt 'nin özelleştirilmesi Temmuz 1997'de iki adet ihale ile yapılmıştır. Bankanın %10 hissesi için Belçikalı banka Kredietbank ve İrlandalı bir sigorta şirketi olan Irish Life Insurance bir konsorsiyum kurarak 30 Milyon Amerikan Doları ödemişlerdir; Avrupa İmar ve Yatırım Bankası ise bu operasyona bankanın sermayesine 30 Milyon Amerikan Doları sermaye benzeri kredi ekleyerek katılmıştır. 60 Milyon Amerikan Dolarlık sermaye artışından sonra yabancı yatırımcıların herbiri %23 oranında, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası da %18 oranında hisseye sahip olmuştur. Devletin elinde %29 oranında hisse kalmıştır. K&H Bank Rt 'nin şu anda %59'u KBC Bank NV' ye, %40'ı ABN Amro Bank NV'ye aittir ve sektörün ikinci büyük bankası konumundadır.

1997 yılı sonu itibariyle Macaristan'da bankacılık sektörünün hemen hemen tamamı özelleştirilmiştir ve çoğunlukla yabancıların kontrolü altındadır. 1995'li yıllarda Macaristan bölgenin en zayıf bankacılık sektörüne sahipken günümüzde en sağlam bankacılık sistemine sahiptir. Macaristan'ın özelleştirme deneyiminden çıkarılacak sonuçlar şunlardır :

Başarılı bir özelleştirme için zayıf bankaların yeniden yapılandırılması ve sermayelendirilmesi gerekmektedir. Yabancı yatırımcılar piyasaya çekilmek isteniyorsa geçmişten kalan risklerin azaltılması amacıyla yatırımcıları teşvik edici anlaşmaların ve düzenlemelerin yapılması gereklidir. Teşvik edici düzenlemeler bankalara kendi sermayelerini koymak isteyen yabancı yatırımcıları daha da çok çekecektir ki bu da bankaya önceden finanse edilmesinden daha büyük bir değer katacaktır. Yabancı yatırımcının bankacılık sistemine girişini sağlamak işlemin fiyatından daha önemlidir. Bu özellikle özelleştirmeden sağlanan finansmanın doğrudan banka yerine devlete gittiği durumlarda daha da geçerlidir. "Kamu

bankalarının özelleştirilmesi Macaristan'da bankacılık sistemini güçlendirmiş ve istikrara kavuşturmuştur. Bunun bir yansıması olarak kredi portföyü iyileşmiş ve takipteki kredilerin normal kredilere oranı 1993'te %30 iken 2000'de %3'e düşmüştür. Bankacılık sisteminin güçlenmesinde ve bankacılık ürünlerinin ve hizmetlerinin çeşitlenmesinde yabancı bankaların sisteme girmesinin payı büyüktür. Bu sayede sektörde rekabet artmış, mevduat ve kredi faiz oranları arasındaki marjın kapatılmasına yardımcı olmuştur. Bu fark 1994 de %9'un üzerindeyken 2001 yılı itibariyle %3 civarlarındadır. (Szapary; 2001; 12)”

Diğer ülkelerde yapılan özelleştirme uygulamalarına baktığımız zaman özet olarak tüm ülkelerde 1990'lı yıllardan itibaren kamu bankalarının özelleştirilmesinin sistem açısından önem taşıdığını görmekteyiz. Ülkelerden kısa kısa örnekler vermek gerekirse; İspanya'da hükümet 1990 yılında 5 olan kamu bankası sayısını birleştirip, 1995 yılında 1'e indirmiş ve bu banka da 1998 yılına kadar özelleştirilmiştir. Bu işlem sonunda 1995 yılında pazar payı yüzde 11,5 seviyesinde olan kamu bankaları özelleştirilerek sistemden çekilmiştir. İtalya'da da hükümet özelleştirmelerle sektörden tamamen çekilmiştir. 1990 yılında 9 adet banka ile sektöründe yüzde 23 pay alan devlet buradan çıkmıştır. Macaristan da tüm bankalarını özelleştiren ülkelerden biri durumundadır. Macaristan'da 1995 yılında 10 olan kamu bankası sayısı özelleştirme, birleşme ve tasfiyeler ile 2000 yılında 3'e, daha sonra da sıfıra indirilmiştir. Yunanistan'da ise 1994'te 16 olan kamu bankası sayısı 2003 yılında 3'e gerilerken, kamunun bu üç bankadan ikisinde azınlık hissesi bulunmaktadır. 1994 yılında sektörün yarısından fazlasını kamu kontrol ederken, 2003 yılında bu oran yüzde 18'e kadar gerilemiş vaziyettedir. Polonya'da da hükümet bankaların çoğunu özelleştirmeye 1991 yılında başlayıp 1996'da tamamlamayı planlamıştır. Halka arzlar, blok satışlar ile kamu sahipliği önemli oranda gerilerken, 1990'da sektörün tamamını kontrol eden kamunun payı 2003 yılında yüzde 24'lere kadar gerilemiştir. Portekiz'de 1990 yılında 12 adet kamu bankası bulunurken kamu, bankacılık sektöründen çıkmış fakat güçlü bir banka aracılığı ile varlığını sürdürmeyi tercih etmiştir. Tablo 9'den 1999 yılı itibariyle ülkeler bazında bankacılık sistem detayları ve kamu payı görülmektedir. Tabloya göre, 1999 yılı itibariyle Avustralya, Kanada,

Malezya, Yeni Zelanda, Suudi Arabistan, Singapur, İngiltere, Amerika, Bolivya, Fransa, Ürdün Kuveyt, Lübnan, Umman, İspanya, Danimarka ve İsveç’de sıfırdır.

Tablo 9: Bankacılık Sistem Detayları ve Kamu Payı, 1999

Ülke	Kamu Sermayeli Banka Oranı	Özel Sermayeli Banka Oranı	İlk 5 Büyük Bankanın Mevduat Payı	Toplam Banka Aktifleri / GSMH	Mevduat Sigortası
AVUSTRALYA	0	17	73		HAYIR
BAHREYN	4	28	71	186	EVET
BANGLADEŞ	70	6	65		EVET
KANADA	0		76	154	EVET
KIBRIS	3	11	80	76	EVET
HİNDİSTAN	80	0	42	48	EVET
İRLANDA					EVET
İSRAİL			80	147	HAYIR
KENYA			62	56	EVET
MALEZYA	0	18	30	166	HAYIR
YENİ ZELANDA	0	99	91	154	HAYIR
NİJERYA	13	0	51	28	EVET
SUUDİ ARABİSTAN	0		69	93	HAYIR
SİNGAPUR	0	50			HAYIR
GÜNEY AFRİKA	0	5	85	90	HAYIR
SRİLANKA	55				HAYIR
TAYLAND	31	7	75	117	HAYIR
TRİNİDAND VE TOBAGO	15	8	75		EVET
İNGİLTERE	0			311	EVET
AMERİKA	0	5	21	66	EVET
İNGİLİZ MENŞELİ BANKALARIN ORTALAMASI	15,94	19,54	65,37	120,86	
ARJANTİN	30	49	48	54	EVET
BELÇİKA			74	315	EVET
BOLİVYA	0	42	68	52	HAYIR
BREZİLYA	52	17	58	55	EVET

ŞİLİ	12	32	59	97	EVET
MISIR	67	4	65		HAYIR
EL SALVADOR	7	13	75	62	EVET
FRANSA	0		70	147	EVET
YUNANİSTAN	13	5	70	100	EVET
GUATEMALA	8	5	38	28	EVET
HONDURAS	1	2	52		EVET
ENDONEZYA	44	7	53	101	EVET
İTALYA	17	5	25	150	EVET
ÜRDÜN	0	68	68	214	HAYIR
KUVEYT	0	0		109	HAYIR
LÜBNAN	0	27	40		EVET
MEKSİKA	25	20	80	30	EVET
FAS	24	19	75	89	EVET
HOLLANDA	6		88	358	EVET
UMMAN	0	11	77	64	EVET
PANAMA	12	38	30	386	HAYIR
PERU	3	40	81	36	EVET
FİLİPİNLER	12	13	46	91	HAYIR
PORTEKİZ	21	12	82	238	EVET
KATAR	43	15	76		HAYIR
İSPANYA	0	11	49	156	EVET
TÜRKİYE	35	66	50		EVET
VENEZUELA	5	34	64	6	EVET
FRANSIZ MENŞELİ BANKALARIN ORTALAMASI	16,18	22,2	61,52	127,74	
AVUSTURYA	4	5	38		EVET
ALMANYA	42	4	12	313	EVET
JAPONYA	1	6	31		EVET
İSVİÇRE	15	9	65	539	EVET
TAYVAN	43		15		HAYIR
ALMAN MENŞELİ BANKALARIN ORTALAMASI	21	6	32,2	426	
DANİMARKA	0		79	121	EVET
FİNLANDIYA	22	8	97		EVET

İZLANDA	64	0			EVET
İSVEÇ	0	2		129	EVET
İSKANDİNAV MENŞELİ BANKALARIN ORTALAMASI	21,5	3,33	88	125	
ÇİN			75		HAYIR
HIRVATİSTAN	37	7	57		EVET
ÇEK CUMHURİYETİ	19	26	74	125	EVET
MACARİSTAN	3	62			EVET
POLONYA	44	26	57	54	EVET
ROMANYA	70	8	59	25	EVET
RUSYA	68	9	80	16	HAYIR
SLOVENYA	40	5	64	66	HAYIR
VIETNAM			65		HAYIR
SOSYALİST MENŞELİ BANKALARIN ORTALAMASI	40,14	20,43	66,37	57,2	

(Kaynak : MEGGINSON, 2003; 27,28)

Ek 2 tabloda 1970-2003 arası tüm dünya üzerindeki özelleştirmeler ülkeleri, banka isimleri ile detaylandırılarak gösterilmektedir. Ancak tablo mevduat toplamayan kalkınma bankalarını içermemektedir. Özel amaçla kurulan ve fakat mevduat toplayan kamu bankaları (örneğin emlak kredisi için kurulan vb.) bu tabloya dahil edilmiştir. Tabloda ayrıca sadece çoğunluk hissesi satılan bankalar gösterilmiş, azınlık hissesi satılan bankalar halen devletin kontrolü altında olduklarından dahil edilmemişlerdir. Genel eğilime bakıldığında bir çok ülkenin özelleştirme seçeneği olarak halka arzı tercih ettiği görülmektedir ve özelleştirme uygulamaları genellikle 1990'lı yıllarda yoğunlaşmıştır.

“Büyük kamu bankalarının özelleştirildiği geçiş ekonomisine sahip altı ülkede (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan, Polonya, Macaristan, Romanya) bankalar genellikle stratejik yabancı yatırımcılara satılmıştır. Bankalar özelleştirme öncesi yeniden yapılandırılarak kötü kredilerinden arındırılmış ve yeniden

sermayelendirilmişlerdir. Özelleştirme sonrası bu bankalar kamu bankalarına göre daha iyi performans göstermişlerdir ve karlılıkları yabancı bankaların karlılığından çok farklı değildir. Ayrıca özelleştirilen bankaların komisyon gelirleri hem kamu bankaları ve hem de yabancı bankalara göre daha fazla gerçekleşmiştir. Ancak iyileşen finansal performans ve yeni iş alanlarına girmenin bu bankalara bir maliyeti de olmuştur. Özelleştirilen bankalarda maliyet oranları ve faiz dışı giderler yabancı bankalara göre daha fazladır. Yapılan ampirik çalışmalar kamu bankalarının yabancılara yeniden yapılandırma ve sermayelendirme sonrasında satılmasının özelleştirme sonrasında bu bankaların performansının daha da artmasına neden olduğunu ve yeni alıcılarının bankaları modernleştirmek ve yeni stratejiler yaratmak için teşvik ettiğini göstermektedir. (Bonin vd., 2004; 25-26)”

Ek 3 tabloda kamu bankaları ile özel bankalarının performanslarının karşılaştırılması üzerine yapılan ampirik çalışmalara yer verilmiştir. Bhattacharya, Lovell ve Sahay 1997 yılında Hindistan’da 1986 ve 1991 yılları arasında 70 adet kamu, özel ve yabancı bankanın performanslarını karşılaştırmışlar ve kamu bankalarının finansal servislerin müşterilere ulaştırılmasında özel bankalara oranla daha verimli olduğunu bulgulamışlardır. Ancak yabancı bankalar bu dönem içerisinde pazar paylarını önemli ölçüde artırmaktadırlar. La Porta, Lopez de Silanes ve Shleifer 2002 yılında yaptıkları araştırmada, gelişmemiş ülkelerde kamu payının gelişmiş ülkelere oranla daha fazla olduğunu ve bunun ekonomide büyümeyi engelleyerek verimliliği azalttığını bulgulamışlardır. Bonin, Hasan ve Paul Watchtel 2002 yılında yaptıkları ampirik çalışmada Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Romanya’daki özel bankaların kamu bankalarına kıyasla daha karlı olduğunu ancak yabancı bankaların özel bankalardan da daha karlı olduğunu bulgulamışlardır. Barth, Caprio ve Levine 2002 yılında 107 ülke üzerinde araştırma yapmışlar ve bankalardaki kamu payının karlılığı etkileyerek yolsuzluğu artırdığını savunmuşlardır. Keza Cornette, Guo, Khaksari ve Tehranian’ın 2003’de 16 adet Uzakdoğu ülkesindeki bankalarda yaptığı araştırmada da aynı sonuç çıkmıştır. Yapılan ampirik çalışmalar, kamu bankalarının dünya genelinde tüm ülkelerde verimsiz çalıştığını ve ekonomik büyümeyi engellediğini göstermektedir. Kamu bankalarını özelleştirmenin etkilerini araştırmak üzere Ek 4 tabloda OECD

ülkelerinde özelleştirmenin etkinliği ile ilgili yapılan amprik çalışmalara yer verilmiştir. Verbrugge, Megginson ve Owens, OECD ülkelerinde 1981'den 1996 yılına kadar özelleştirilen 65 adet bankanın halka arzını incelemişler ve özelleştirme sonrası bu ülkelerde bankaların karlılığında ve sermaye yeterlilik rasyolarında önemli ölçüde artışlar olduğunu bulgulamışlardır. Braz, 1999 yılında Portekiz'de bankaların özelleştirme sonrası durumunu incelemiş ve özelleştirilen bankaların satıştan sonra üretim etkinliğinin önemli ölçüde arttığını, özellikle çalışan başına düşen aktifler oranının çok büyük ölçüde artış gösterdiğini saptamıştır. Dünya Bankası araştırmacılarından George R.G. Clarke, Robert Cull, and Mary Shirley yaptığı amprik çalışmalara göre ise, özelleştirme sonrası kamu bankalarının karlılığı ve kredi portföyü kalitesi artmıştır.

Sonuç olarak dünya geneline bakıldığında kamu bankalarının özelleştirildikten sonra daha iyi performans gösterdikleri görülmektedir. “Bunun yanısıra aşağıdaki birkaç stratejinin de uygulanması özelleştirmenin yararlarını artıracaktır:

1. Kamu payının küçük bir payla da olsa devam etmesi özelleşen bankaların performansını olumsuz etkilemektedir.
2. Özellikle finansal durumu zayıf bankaların stratejik yatırımcılara satılması, bankaların hisselerin paylaşılması yoluyla özelleştirmesinden daha iyi bir sonuç vermektedir.
3. Yabancıların özelleştirmelere katılmalarının önlenmesi hem direkt satışlardan ve hem de halka arzlardan elde edilecek geliri azaltacaktır.
4. Rekabet, özelleşen bankaların performansının iyileşmesi için başlı başına yeterli olmasa da piyasada az sayıda bankanın bulunmasının da bankalar ve finansal sistem üzerinde negatif etkisi olacaktır. (Clarke vd., 2004; 26-27)”

Tüm bunlarla beraber Arjantin ve Meksika özelleştirmeleri ayrıca bazı politik dersler de vermiştir. Meksika'da yaşanan deneyimler, politikacıların özelleştirme programı neticesinde gelirleri maksimize etmeye odaklanmasının; özellikle de eğer ülkede hukuki işleyiş zayıf ve mevduat sigortası da olması halinde, kriz olması

riskini yükselteceğini göstermiştir. Özelleştirme gelirlerini maksimize etmek kısa dönemde faydalı gibi görünse de orta dönemde maliyeti çok daha fazla olacaktır. Özelleştirmeler esnasında dahi politik öncelikleri düşünmenin sakıncaları Arjantin'deki eyalet bankaların özelleştirilmesinde görülmüştür. Bankaların kapatılması ve çalışanların işten çıkarılması hususundaki kısıtlamalar maliyetleri artırmıştır. Kısacası politika ne kadar işin içinde olmazsa, özelleştirme uygulamaları o kadar başarılı olmaktadır.

Üçüncü Bölüm
TÜRKİYE'DE KAMU BANKALARININ
ÖZELLEŞTİRİLMESİ

3.1 Türk Bankacılık Sisteminin Yapısı ve Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Süreci

3.1.1 Türk Bankacılık Sisteminde Kamu ve Özel Bankalara Ait Bazı Temel Veriler

3.1.1.1 Personel Yapısının Karşılaştırılması

Kamu bankaları ile özel sermayeli ticari bankaların personel yapısı incelendiğinde Tablo 10'dan da görüleceği üzere 2000-2005 yılları arasında hem kamu ve hem de özel sermayeli bankalarda ilkökul mezunu personelin sayısında ılımlı bir azalış olduğu görülmektedir. 2000 yılında kamu bankalarında çalışan toplam personel sayısı 70.191 iken 2005 yılından bu rakam 38.046'ya gerilmiştir. Bu düşüşte aşağıdaki bölümlerde belirttiğim yeniden yapılandırma programı ve T.Emlak Bankası A.Ş.'nin T.C.Ziraat Bankası'na devredilmesinin etkisi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra ortaokul mezunu personel sayısı da yıllar itibariyle azalmış ve yüksek öğretim kurumlarından mezun olanların sayısı hem kamu bankalarında ve hem de özel sermayeli bankalarda yıllar itibariyle artış göstermiştir. Özel sermayeli bankalarda kriz ile birlikte 2001 ve 2002 yıllarındaki personel sayısındaki azalış dikkat çekicidir. Bununla birlikte 2004 yılında özel sermayeli ticaret bankaları personel sayısını agresif bir şekilde artırmışlardır. Bunda ekonomide ve bankacılık sektöründeki istikrarın etkisi büyüktür. 2005 yılı itibariyle özel sermayeli bankalarda orta öğretim kurumlarını bitirmiş personel sayısının toplam personele oranı sadece %29,42 iken bu oran kamu bankalarında %43,92 'dir; yine özel sermayeli bankalarda yüksek öğretim kurumlarını bitirmiş personel sayısının toplam personele oranı %66,32 iken bu oran kamu bankalarında %51,63 'dür. Buradan da anlaşılmaktadır ki özel bankalarda çalışan personel eğitim durumu açısından kamu bankalarından daha iyi konumdadırlar. İstihdam edilen personelin bankacılık sektörü içindeki payı

incelendiğinde yıllar itibariyle kamu bankalarının payının ciddi bir şekilde azaldığı, özel sermayeli bankalar payının ise arttığı görülmektedir.

2005 yılında bankacılık sektöründe çalışanların yüzde 2'si ilköğretim, yüzde 33'ü orta öğretim, yüzde 62'si yüksek öğretim kurumları mezunu, yüzde 3'ü ise yüksek lisans ve doktora yapmış olanlardan oluşmaktadır. Kamusal sermayeli ticaret bankalarında çalışanların yüzde 54'ünü, özel sermayeli ticaret bankalarında yüzde 69'unu, yabancı bankalarda yüzde 72'sini ve kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 73'ünü, yüksek öğretim ve lisansüstü eğitim yapmış personel oluşturmaktadır. Banka çalışanlarının yüzde 97'si ticaret bankaları, yüzde 3'ü kalkınma ve yatırım bankaları tarafından istihdam edilmiştir. Bankacılık sektöründe personelin yüzde 29'u kamusal sermayeli ticaret bankalarında, yüzde 60'ı özel sermayeli ticaret bankalarında ve yüzde 8'i yabancı sermayeli bankalarda çalışmaktadır.

Tablo 10: Personel Yapısı

MEZUN SAYISI	ORTA			YÜKSEK	
	İLKOKUL	ÖĞRETİM	LİSE	LİSANS	LİSANS
Ticaret bankaları	1.942	42.922	79.218	3.775	127.857
Kamu bankaları	893	16.710	19.643	800	38.046
Özel bankalar	919	23.182	52,265	2.440	78.806
Fondaki bankalar	8	200	180	7	395
Yabancı bankalar	122	2,830	7.130	528	10.610
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	80	1.098	2.887	336	4.401
Toplam	2.022	44.020	82.105	4.111	132.258

(Kaynak:[http://tbb.İstatistikiRaporlar/BankaŞube PersonelBilgileri/Aralik2005](http://tbb.İstatistikiRaporlar/BankaŞubePersonelBilgileri/Aralik2005))

2005 yılında sektördeki toplam şube sayısı bir önceki yıla göre 141 adet artarak 6.247'ye yükselmiştir. Şube sayısı kamusal sermayeli ticaret bankalarında 114 adet azalırken, özel sermayeli ticaret bankalarında 70 adet, yabancı sermayeli bankalarda

184 adet artmış, Fon bankalarında ise değişmemiştir. Kalkınma ve yatırım bankalarının şube sayısı da 1 adet artmıştır. Kamusal sermayeli ticaret bankaları grubunda, banka başına ortalama 678 şube, özel sermayeli ticaret bankaları grubunda ise 224 şube bulunmaktadır. Yabancı sermayeli ticaret bankalarında banka başına ortalama şube sayısı 30'dur.

Tablo 11 :Bankacılık Sisteminde Banka ve Şube Sayısı

	2004		2005	
	Banka	Şube	Banka	Şube
Mevduat Bankaları	35	5.949	34	6.228
Kamu Bankaları	3	2.149	3	2.035
Özel Bankalar	18	3.729	17	3.799
Fondaki Bankalar	1	1	1	1
Yabancı Bankalar	13	209	13	393
Kalkınma ve Yatırım Bank.	13	18	13	19
Kamu Bankaları	3	4	3	4
Özel Bankalar	8	12	8	13
Yabancı Bankalar	2	2	2	2
TOPLAM	48	6.106	47	6.247

(Kaynak: TBB, Bankacılar Dergisi; 2006; 35)

Banka, şube ve personel sayılarında 2000-2003 döneminde yaşanan gerilemede 1999 yılında banka sisteminde uygulanmaya başlanan yeniden yapılandırma programına çerçevesinde mali bünyesi zayıflayan bankaların TMSF'ye devredilmesi ve/veya kapatılması, kamu bankalarında yeniden yapılandırma programının uygulaması, banka birleşmeleri yanında bankaların faaliyet giderlerinin sınırlandırılması yönündeki çabaları etkili olmuştur. Şube ve personel sayıları 2003'ün ikinci çeyreğinden itibaren yeniden artmaya başlamıştır.

3.1.1.2 Takipteki Kredilerin Karşılaştırılması

Tablo 12: Takipteki Krediler

	Takipteki Krediler / Toplam Krediler(%)	
	Eylül 2004	Eylül 2005
Ticaret Bankaları	6,6	5,6
Kamu Bankaları	13,2	9,1
Özel Bankalar	4,7	4,6
Fondaki Bankalar	42,3	542,1
Yabancı Bankalar	2,9	3,9
Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar	2,3	2,3
TOPLAM	6,2	5,4

(Kaynak: TBB, Bankacılar Dergisi, 2005; 10)

Takipteki kredilerin toplam krediler içindeki oranına bakıldığında sektör ortalaması Eylül 2004'te 6,2 olmakla birlikte kamu bankalarında 13,2 olduğu görülmektedir. 2005 yılında bu oran 9,1'e düşmekle birlikte sektör ortalaması olan 5,4'ün yine de üzerinde kalmaktadır. Özel bankalara ve yabancı bankalara bakıldığında Eylül 2004'te bu oranın sırasıyla 4,7 ve 2,9; Eylül 2005'te ise %4,6 ve 3,9 olarak gerçekleştiği ve her iki tür bankada da oranların düşük ve sektör ortalamasının altında olduğu gözlemlenmektedir ki bu da özel bankaların ve yabancı bankaların daha verimli kredi kullandırdıklarına işaret etmektedir. Bununla birlikte kamu bankaları Eylül 2005 itibari ile takipteki kredilerine %96,8 karşılık ayırmış bulunmaktadır. Bu oran özel bankalarda ve yabancı bankalarda sırasıyla %86,1 ve %83,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 13: Takipteki Krediler ve Ayrılan Karşılık Oranları

	Takipteki Kredi/Top.Kredi		Özel Karş./Takip.Kredi	
	2005	2004	2005	2004
Mevduat Bankaları	5	6	90	88
Kamu Bankaları	8	11	97	96
Özel Bankalar	4	5	86	84
Fondaki Bankalar	535	458	87	87
Yabancı Bankalar	4	3	83	75
Kalkınma ve Yatırım Bank.	2	3	93	87
TOPLAM	5	6	90	88

(Kaynak: TBB, Bankacılar Dergisi, 2006; 42)

Tablo 10’da bankaların ayırdıkları karşılık tutarları ile takipteki kredi tutarlarının oranı görülmektedir. Buna göre en yüksek takipteki kredi oranına kamu bankaları sahip olmakla birlikte en yüksek karşılık ayırma oranı da kamu bankalarındadır.

3.1.1.3 Aktif Büyüklüğü Açısından Karşılaştırma

Tablo 14: Eylül 2005 Dönemi İtibariyle Aktifler

EYLÜL 2005 DÖNEMİ	Aktif	Yıllık %	Sektör
Milyon YTL	Toplamı	Değişim	Payı %
Ticaret Bankaları	351.882	25	97
Kamu Bankaları	114.533	18	31
Özel Bankalar	215.006	27	59
Fondaki Bankalar	1.893	-69	1
Yabancı Bankalar	20.449	111	6
Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar	12.370	5	3
TOPLAM	364.252	24	

(Kaynak: TBB, Bankacılar Dergisi, 2005; 6-7)

Bankacılık sektöründeki istikrar sonucunda aktifler Eylül 2005 döneminde bir önceki döneme göre %24 oranında artmıştır. Yabancı bankalar aktifindeki %111'lik artış Dışbank A.Ş.'nin çoğunluk hissesinin Fortisbank tarafından alınması nedeniyle bu bankanın özel sermayeli bankalar statüsünden yabancı bankalar statüsüne geçmesi nedeniyledir. Kamu bankalarındaki %18'lik artış sektör ortalaması olan %24'ün altında kalmaktadır.

Hâlihazırda 3 adet kamu bankasının (T.C.Ziraat Bankası A.Ş, T.Halk Bankası A.Ş., T.Vakıflar Bankası T.A.O) aktif toplamının toplam sektörün %31'ini oluşturması (Toplam Sektör Aktifleri: 396.970 Milyon YTL; Kamu Bankaları Aktifi: 124.485 Milyon YTL) kamu bankalarının sektörde fazla paya sahip olduğunu göstermektedir. Aralık 2005 itibariyle ilk beş bankanın yoğunlaşma oranlarına bakıldığında da bu net bir şekilde görülebilmektedir.

İlk Beş Banka

T.Aktif	%63
T.Mevduat	%66
T.Krediler	%56

Bankacılık sektörü içinde ilk beş bankanın aktif payı %63; mevduat payı %66 ve kredi payı ise %56 olarak gerçekleşmiştir. İlk beş banka içinde iki adet kamu bankası (T.C.Ziraat Bankası A.Ş ve T.Vakıflar Bankası T.A.O) üç adet özel banka bulunmakta ve bu da kamu bankalarının sektörde etkin olduğunu kanıtlamaktadır.

3.1.1.4 Sektör Payları Açısından Değerlendirme

Tablo 15: Eylül 2005 Dönemi İtibariyle Mevduat ve Krediler Sektör Payları

EYLÜL 2005 DÖNEMİ	Toplam Mevduat	Toplam Krediler
Ticaret Bankaları	100	95
Kamu Bankaları	38	20
Özel Bankalar	57	67
Fondaki Bankalar	0	0
Yabancı Bankalar	5	7
Mevduat Kabul Etmeyen Bankalar	0	5

(Kaynak: TBB, Bankacılar Dergisi, 2005; 6-7)

Sektör payları açısından değerlendirildiğinde kamu bankalarının mevduattan %38 oranında pay almasına rağmen toplam kredilerde payının %20'ler seviyesinde kaldığı görülmektedir. Bu da kamu bankalarının mevduatlarını kredilere yönlendirmediğini kanıtlamaktadır. Nitekim toplam kredilerin toplam aktiflere oranı kamu bankalarında %23,8, özel bankalarda %42,6 ve yabancı bankalarda %49,8 olarak gerçekleşmiştir. Mevduatın krediye dönüşme oranı da sırasıyla %31, %69 ve %84 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 16: Eylül 2005 Dönemi İtibariyle Toplam Mevduat

Eylül 2005	Kamu	Özel	Yabancı
Milyon YTL	Bankaları	Bankalar	Bankalar
Bankalararası Mevduat	1.156	6.160	2.365
Tasarruf Mevduatı	36.679	38.828	2.876
Resmi Kuruluş Mevduatı	7.885	614	11
Ticari Kuruluş Mevduatı	10.290	17.835	1.289
Diğer Kuruluş Mevduatı	9.969	8.467	150
Döviz Tevdiat Hesabı	21.066	59.619	5.470
Kıymetli Maden Depo Hesabı	0	176	1

(Kaynak: TBB, Bankacılar Dergisi, 2005; 6-7)

Eylül 2005 itibariyle özel bankaların tasarruf mevduatı 38.828 Milyon YTL iken kamu bankalarının tasarruf mevduatı tutarı 36.679 Milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Sadece 3 adet kamu bankası olmasına rağmen kamu bankalarındaki tasarruf mevduatı ile özel bankalardaki tasarruf mevduatı arasındaki fark yalnızca 2.149 Milyon YTL'dir. Kamu bankaları, tasarruf mevduatlarının yaklaşık %47'ini elinde bulundurmaktadır. Bu da Türkiye'de özel şahısların büyük bir kısmının halen daha kamu bankalarına daha fazla güvendiğini ve mevduatlarını kamu bankalarına yönlendirdiğini ve kamu bankalarının mevduattaki güçlerini koruduğunu göstermektedir. Burada değinilmesi gerekli diğer bir husus ise 2004 yılında mevduata sağlanan tam güvencenin kaldırılarak sigorta kapsamının 50 Milyar TL ile sınırlandırılmasıdır. Mevduata sağlanan güvencenin sınırlandırılmasının mevduatların kamu bankalarında değerlendirilmesinde payının büyük olduğunu düşünmekteyim. Yabancı bankaların ise henüz tasarruf mevduatından fazla bir pay alamadıkları görülmektedir. Ancak yabancı bankaların sektöre ilgisi artarak devam etmektedir ve ilerleyen yıllarda yabancı bankaların yürüttüğü agresif politikalar sonucunda sektörden daha fazla pay alacağını düşünüyorum. Resmi kuruluş mevduatları ise tablodan görüleceği üzere kamu bankalarında değerlendirilmektedir. Toplam mevduatlar açısından değerlendirildiğinde mevduatın %38'i kamu

bankalarında, %57'si özel bankalarda ve %0,5'i yabancı bankalarda tutulmaktadır. Resmi kuruluş mevduatları kamu bankalarında değerlendirilmekteyken, 2008 yılından itibaren yapılacak bir yasa değişikliği ile bu kuruluşların mevduatları ihale ile özel sektör bankalarında da değerlendirilmeye başlanacaktır. Bu karar, sektörde haksız rekabetin engellenmesi açısından çok önemlidir. Mevduatların 2000-2005 yılı arasında bankalar nezdinde nasıl dağıldığı Ek 5 tablodan izlenebilmektedir.

Yıllar itibariyle kamu bankaları, özel bankalar ve yabancı bankaların sektör payları ise aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo 17: Sektör Payları

Pay%	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kamu Bankaları						
Aktifler	34	32	32	33	35	31
Mevduat	40	34	35	38	43	38
Krediler	28	22	15	18	21	21
Özel Bankalar						
Aktifler	46	56	56	57	57	60
Mevduat	44	61	58	57	55	57
Krediler	56	62	69	69	70	67
Yabancı Bankalar						
Aktifler	6	3	3	3	3	5
Mevduat	2	2	2	2	2	5
Krediler	3	4	4	4	5	7

(Kaynak: TBB, www.tbb.org.tr)

Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere yıllar itibariyle yabancı bankalar sektör içindeki paylarını hem aktifler, hem mevduat ve hem de krediler açısından artırmaktadırlar. Buna mukabil kamu bankalarının payı, aktifler açısından 2000

yılında %34,2 iken 2005 Kasım'ında %32,6; krediler açısından %27,5 iken %20,0 olarak gerçekleşerek azalmış; mevduattaki payı hemen hemen aynı kalmıştır.

3.1.1.5 Gelir Gider Yapısı ve Karlılık Karşılaştırması

Tablo 18:Gelir Gider Yapısı ve Karlılık

Aralık 2005 %	Kamu Bankaları	Özel Bankalar	Yabancı Bankalar
Faiz Dışı Gelirler / Toplam Aktifler	2,0	2,6	4,9
Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri	67,1	64	53,8
Faiz Dışı Giderler / Toplam Faaliyet Gelirleri	35,6	59,5	60,2

(Kaynak :TBB, www.tbb.org.tr/v12/2005.asp)

Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere faiz dışı faaliyet gelirini en yüksek yabancı bankalar elde etmektedir. Yabancı bankaları, özel bankalar ve kamu bankaları izlemektedir ki bu da kamu bankalarında gelirlerin büyük bir bölümünü halen faiz gelirlerinin oluşturduğunu göstermektedir. Nitekim net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payı gösteren net faiz geliri/ toplam faaliyet gelirleri oranı en fazla kamu bankalarında (%67,1) oluşmuştur. Kamu bankalarını %64 ile özel bankalar; %53,8 ile yabancı bankalar izlemektedir. Kamu bankaları, özel bankalar ve yabancı bankaların faiz gelir- gideri ve faaliyet gelir-gideri rakamları Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre Eylül 2005 tarihi itibarıyla aşağıdaki şekilde oluşmuştur:

Kamu Bankaları

Faiz Gelirleri	:11.477 Milyon YTL
Faiz Giderleri	: 7.594 Milyon YTL
Faaliyet Geliri	: 5.502 Milyon YTL
Faaliyet Gideri	: 2.572 Milyon YTL

Özel Bankalar

Faiz Gelirleri	:17.042 Milyon YTL
Faiz Giderleri	: 8.725 Milyon YTL
Faaliyet Geliri	:12.886 Milyon YTL
Faaliyet Gideri	:10.812 Milyon YTL

Yabancı Bankalar

Faiz Gelirleri	: 1.791 Milyon YTL
Faiz Giderleri	: 946 Milyon YTL
Faaliyet Geliri	:1.589 Milyon YTL
Faaliyet Gideri	:1.090 Milyon YTL

Eylül 2005 tarihi itibariyle kamu bankalarının karı 2.027 Milyar YTL, özel bankaların karı 882 Milyar YTL, yabancı bankaların karı ise 422 Milyar YTL olmuştur. Sermaye yeterlilik rasyoları ise Eylül 2005 tarihi itibariyle sırasıyla %34,3; %16,8 ve %18,1'dir. Aralık 2005 itibariyle ise %37,7; %17,2 ve %17,4'dür. Bu da kamu bankalarının özel bankalara ve yabancı bankalara kıyasla daha likit olduklarını göstermektedir. Kamu bankalarının bu durumunun yeniden yapılandırma ile ilintisi gözden kaçırılmamalıdır.

3.1.1.6 Aralık 2005 Rakamları İle Bankacılık Sektörü Genel Değerlendirmesi

2005 yılsonu itibariyle bankacılık sektörünün toplam aktifleri 2004 yılına göre %29,5 oranında artmıştır. 2005 yılı Kasım ayında 218,2 Milyar YTL

seviyesinde olan özel sermayeli mevduat bankaları toplam aktif büyüklüğü %8,6 oranında artarak 2005 yılı Aralık döneminde 237,0 Milyar YTL seviyesine yükselmiştir. Aynı dönemde kamu sermayeli mevduat bankalarının toplam aktif büyüklüğü %4,0 oranında artarak Aralık 2005 döneminde 126,3 Milyar YTL olmuştur. Diğer taraftan yabancı sermayeli mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının toplam aktiflerinin sırasıyla %1,1 ve %3,6 oranında arttığı görülmektedir. Bankacılık sektörü toplam aktiflerindeki artışın nedenlerinden biri, Kasım ayında 141,1 Milyar YTL seviyesinde olan bankacılık sektörü toplam kredilerinin %6,3 oranında artarak Aralık ayında 150,0 Milyar YTL seviyesine yükselmesidir. Kasım ayında 28,3 Milyar YTL seviyesinde olan kamu sermayeli mevduat bankaları toplam kredileri, bir aylık dönemde %11,1 oranında artarak 31,4 Milyar YTL seviyesine yükselmiştir. Özel sermayeli mevduat bankalarının aynı dönem içerisinde toplam kredilerindeki artış %5,8 seviyesinde gerçekleşmiş ve özel sermayeli mevduat bankalarının toplam kredileri Kasım ayındaki 96,8 Milyar YTL seviyesinden Aralık ayında 102,3 Milyar YTL seviyesine yükselmiştir. 2005 yılı Kasım ayında 7,4 Milyar YTL olan takipteki alacaklar Aralık ayında bir önceki aya göre %1,5 oranında artarak 7,5 Milyar YTL 'ye yükselmiştir. Son bir aylık dönemde özel sermayeli mevduat bankalarının takipteki alacakları artmasına karşın; kalkınma ve yatırım bankaları ile kamu bankalarının takipteki alacakları azalmıştır. Söz konusu dönemde yabancı sermayeli mevduat bankalarının takipteki alacakları ise değişmeksizin aynı seviyede kalmıştır. Takipteki alacaklar rakamı bankacılık sektörü için son bir aylık dönemde %1,5 oranında artmış olmasına karşın, takipteki alacaklar karşılığının aynı dönemde %1,7 oranında artması sonucunda; 2005 yılı Kasım ayında 765 milyon YTL seviyesinde gerçekleşen net takipteki alacaklar %0,1 oranında azalarak Aralık ayında 764 milyon YTL seviyesine gerilemiştir. Brüt takipteki alacakların toplam nakdi kredilere oranı bankacılık sektörü için 2003 yılı başlarında %17 iken; bu oran devamlı olarak azalan bir seyir takip etmiş ve 2004 yılı Aralık ayında %6,0 seviyesine gerilemiştir. Brüt takipteki alacakların toplam nakdi kredilere oranı kamu bankaları için %7,7 iken, söz konusu oran özel sermayeli mevduat bankaları, yabancı sermayeli mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları için sırasıyla %4,1, %3,8 ve %2,4 olarak gerçekleşmiştir. Takipteki alacaklar karşılığının brüt takipteki alacaklara oranı kamu bankaları, özel sermayeli mevduat

bankaları, yabancı sermayeli mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları için sırasıyla %96,7, %86,1, %83,3 ve %93,4 olarak gerçekleşmiştir.

Kasım 2005 döneminde 229,7 milyar YTL seviyesinde olan toplam mevduat, Aralık ayında bir önceki aya göre %5,9 oranında artarak 243,1 milyar YTL'ye yükselmiştir. Kasım ayında 130,0 milyar YTL seviyesinde olan özel sermayeli mevduat bankalarının toplam mevduatı, bir aylık dönemde %6,7 oranında artarak Aralık ayında 138,7 milyar YTL seviyesine yükselirken; yabancı sermayeli mevduat bankalarının toplam mevduatındaki artış incelenen dönemde %0,1 oranında gerçekleşmiştir. Kamu sermayeli mevduat bankalarının aynı dönem içinde toplam mevduatındaki artış %5,3 seviyesinde gerçekleşmiş ve kamu sermayeli mevduat bankaları toplam mevduatı Aralık ayında 94,5 milyar YTL seviyesine yükselmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, bankacılık sektörü toplam mevduatındaki artışın %27,2 olarak gerçekleştiği görülmektedir. İncelenen dönemde mevduatın krediye dönüşüm oranı kamu bankaları için sektör ortalamasının oldukça altında %33,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mevduatın menkul kıymetlere dönüşüm oranı ise bir önceki aya göre 500 baz puan azalmasına rağmen, sektör ortalamasının üzerinde %69,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu oranlar özel sermayeli mevduat bankaları için kamu bankalarının tam aksine bir görüntü arz etmektedir. Keza özel sermayeli mevduat bankaları için mevduatın krediye dönüşüm oranı sektör ortalamasının üzerinde %73,8 olarak gerçekleşirken; mevduatın menkul kıymetlere dönüşüm oranı bir önceki aya göre 240 baz puan azalarak sektör ortalamasının altında %51,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Diğer taraftan yabancı sermayeli mevduat bankalarının topladıkları mevduattan daha fazla miktarda bir fonu kredilere plase ettikleri ve mevduatın krediye dönüşüm oranının, söz konusu banka grubu için %100'ün üzerinde %102,5 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Yabancı bankalar için mevduatın menkul kıymetlere dönüşüm oranı ise sektör ortalamasının yanı sıra diğer banka grupları ortalamasının da altında %44,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. Banka gruplarının sektörün toplam kredileri içerisindeki paylarına bakıldığında en yüksek payın %68,2 ile özel sermayeli mevduat bankalarına ait olduğu; onu %21,0 ile kamu sermayeli mevduat bankalarının takip ettiği görülmektedir. Yabancı sermayeli

mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının söz konusu payları ise incelenen dönemde sırasıyla %6,8 ve %4,0 oranında gerçekleşmiştir.

2004 yılı Aralık döneminde 123,7 milyar YTL seviyesinde olan menkul değerler cüzdanı %15,6 oranında artarak 2005 yılı Aralık ayında 143,0 milyar YTL seviyesine yükselmiştir. İncelenen son bir aylık dönemde ise menkul değerler cüzdanında %0,1 oranında azalma gerçekleşmiştir. Menkul değerlerin, büyük ölçüde devlet tahvili, eurobond, dövize endekli kamu borçlanma senetleri ve hazine bonolarından oluştuğu görülmektedir. Özel sermayeli mevduat bankaları tarafından saklanan menkul kıymetlerin bankacılık sektörü toplam menkul değerlerine oranı bir önceki aya göre yaklaşık 100 baz puan artarak %49,7 seviyesine yükselirken; yabancı sermayeli mevduat bankaları ve kamu sermayeli mevduat bankaları (TMSF bankaları dahil) tarafından saklanan menkul değerlerin toplam menkul değerler içerisindeki payı söz konusu dönemde sırasıyla yaklaşık 20 baz puan ve 80 baz puan azalarak %3,1 ve %45,8 seviyesine gerilemiştir. Söz konusu oran, kalkınma ve yatırım bankaları için bir önceki aya göre 10 baz puan artarak %1,5 olarak gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörü aktif büyüklüğünün %31,8'i kamu sermayeli mevduat bankalarına ait olmasına karşın, sektörün toplam menkul kıymetlerinin %45,8'inin kamu bankaları tarafından (TMSF bankaları dahil) saklanması, menkul değerler cüzdanının kamu bankaları aktif büyüklüğü içerisinde oldukça fazla yer kapladığını göstermektedir.

3.1.1.7 Bankacılık Piyasasına Artan Yabancı İlgisi

Uluslararası bankacılık faaliyetleri, geçen yüzyılın ikinci yarısından itibaren serbestleşme politikaları, yabancı bankaların faaliyetlerine izin veren yaklaşımlar, bankacılık krizleri ve sektörde yeniden yapılandırma gibi nedenlerle önemli ölçüde büyümüştür. Yabancıların gelişmekte olan ülkelerde gördükleri gelişme potansiyeli, düşük operasyon giderleri ve daha fazla karlılık olanakları, yatırımlarını bu ülkelere kaydırma sonucunu doğurmuştur.

“Yabancı sermayeli bankaların sektör payları incelendiğinde; AB’nin gelişmekte olan ülkelerinde yabancı bankaların sektör toplam sermayesi içindeki payının %50’lerin üzerine çıktığı görülmektedir. Çek Cumhuriyeti’nde sektörde yabancı bankaların payı %80’nin, Macaristan’da %70’in, Polonya’da %60’ın üzerindedir. Bu oran Latin Amerika ülkelerinden Arjantin’de %50’ye, Brezilya’da ise %30’a yakındır. AB üyesi gelişmiş ülkelerde, AB ve diğer ülkelerden gelen yabancı sermayeli bankaların sektör payı Avusturya’da %20, Danimarka’da %17, Fransa’da %19, Almanya’da %5, İtalya’da %8, Hollanda’da %11, İspanya’da %10, Yunanistan’da %20’dir. Ancak, bu oranların önemli bir bölümünü AB üyesi ülkelerden gelen bankalar oluşturmaktadır. (TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu, 2005; 4)”

Liberalizasyon süreci ile birlikte ülkelerin yabancı bankaların bankacılık sektörüne girişlerine imkân veren düzenlemeleri gerçekleştirmeleri beraberinde avantaj ve dezavantajları getirmektedir. Yabancı bankaların sektöre girmesinin avantajları şöyle belirtilebilir:

Yabancı bankalar, öncelikle yerel bankaları maliyetleri azaltma yönünde teşvik edebilir, etkinliklerini ve rekabet yoluyla finansal hizmetlerin çeşitliliğini ve ürün kalitesini artırabilir. Ayrıca yabancı bankaların piyasaya girmesi piyasaya yeni bir enerji kazandıracığından geleneksel model bankacılık terk edilerek rekabetçi bir yaklaşım içine girilecektir ki bunun da karlılığı artıracağı tabidir. Yabancı bankaların modern teknoloji kullanmaları yerel bankaların da kendilerini bu yönde geliştirmelerine neden olabilir. Geleneksel model bankacılığın terk edilmesinin bir sonucu da sektördeki kamu payının azaltılması olacaktır. Yabancı bankalar kriz sonrası girdikleri ülkelere taze sermaye girişi sağlayarak ekonominin finansal açıdan rahatlamasını sağlayabilir, kredilerin artmasını sağlayarak ülke ekonomisinin büyümesine katkıda bulunabilir ve sektörün de yeniden yapılandırma maliyetlerini azaltabilirler. Ayrıca yabancı bankaların uyguladıkları gelişmiş kontrol ve denetim mekanizmaları, operasyonel risklerin azalmasına, daha şeffaf ve sağlıklı banka bilançolarının oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra yabancı bankaların sektöre girmelerinin bazı dezavantajları da bulunmaktadır:

Yabancı bankaların ucuz kaynak maliyeti, modern teknolojileri uygulamaları ve agresif rekabetçi yaklaşımları sonucunda yerel bankaların aleyhine rekabetçi bir ortam geliştirebilir. Çünkü yabancı bankalar gelişmiş ürün yelpazesıyla doğal olarak piyasanın en karlı şirketlerine hizmet verecek ve bu durum sonucunda yerel bankalar daha fazla risk almak zorunda kalacak, maliyetleri artacak ve piyasada kalmalarını güçleştirecektir. Yabancı bankaların piyasaya girmesinin bir diğer dezavantajı da buldukları ülkenin zor durumlarında esnek davranmamaları ve gerektiğinde piyasayı terk etmeleri ve sermaye çıkışına neden olmalarıdır. Yabancı bankalar yerel bankalar gibi bölgesel kalkınmanın finansmanında yer almayarak riski düşük ancak getirisi büyük kredilere yönelmektedir.

“Yabancı bankalar kriz geçiren ülkelerin bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılmasında kamusal sermayeli ya da özel sermayeli bankaları devralmak suretiyle rol oynamaktadırlar. Çeşitli ülke uygulamalarında yabancı bankaların kamusal sermayeli bankaları devralmasının finansal krizin tekrar oluşması riskini azalttığı görülmüştür. (Erdönmez, 2004; 21-22)”

Türkiye’de de yaşanan kriz sonrasında son yıllarda bankacılık sektöründe oluşan en önemli gelişmelerden birisi de sektöre yabancı girişidir. 1980 yılında 4 olan yabancı banka sayısı 2004 yılı sonunda 15’e çıkmıştır. “Hazine Müsteşarlığının 2005 Uluslararası Doğrudan Yatırım Raporuna göre 2004 yılında doğrudan yabancı sermaye yatırımının %45’i bankacılık ve finans sektörüne yapılmıştır. Bankacılık sektöründe 2004 yılında yaşanan birleşme ve devralmalar 3,7 Milyar Amerikan Dolarlık bir uluslararası doğrudan yatırım girişine ulaşılmasını sağlarken, 8,2 Milyar Amerikan Doları olarak gerçekleşen 2005 yılı uluslararası doğrudan yatırım girişinin (sermaye bileşeni) %45’i bankacılık ve finans sektörüne aittir.(Dünya Gazetesi, 2006; 7)”

Yabancı bankaların dönemler itibariyle sektör payları aşağıdaki tablodan izlenebilmektedir:

Tablo 19:Yabancı Banka Sektör Payları

	1980	1990	2000	2004	2005
Aktif	%3,5	%5,4	%3,4	%5,6	%5,2
Kredi	%3,5	%2,8	%4,7	%7,5	%6,8
Mevduat	%2,4	%3,2	%2,5	%5,3	%4,8

(Kaynak: TBB, www.tbb.org.tr)

Tablodan da görüleceği üzere yabancı bankaların toplam aktifleri krizden sonra %5,4 seviyelerinden %3,4 seviyelerine düşmekle birlikte 2005 sonunda tekrar %5,2 seviyelerine yükselmiştir. 2006 Mart dönemi itibariyle bu rakamın %15 civarlarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam zaman içerisinde artma eğilimindedir çünkü banka devralma ve birleşmeler halen devam etmektedir.

Yabancı bankaların Türkiye’de bankacılık sistemine girişi ile ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Kimi görüşlere göre yabancı bankaların sektör içerisindeki payının %30’ların üzerine çıkması Türkiye ekonomisinde ciddi sıkıntılara yol açabilecektir. Yabancı bankalar, risk almak istemedikleri için düşük riskli kredilere yönelen kurumsal kredilerden bölgesel kalkınmanın ve sanayinin finansmanından, uzun vadeli ve iddialı projelerden uzak duracaklardır. Bu da mali sektörün sıkıntı içerisine girmesine yol açacaktır. Ancak diğer bir görüşe göre ise yabancı bankaların piyasaya girmesi ve sermaye girişi ile birlikte sektör canlanacak, artan rekabet sonucunda yerel bankalar da hizmet ve servislerini geliştirmek zorunda kalacaktır.

Bankacılık sektöründe yabancı payının fazla olduğu ülkelerde yapılan çalışmalarda yerel bankaların özellikle karlılık açısından bundan olumsuz etkilendiği bulgulanmıştır. Claessens, Demirgüç-Kunt ve Huizinga (1998), 1988-1995 arası 90

ülkede yabancı bankaların mevcudiyetinin kapsamını incelemişler ve faiz marjları, maliyetler, ödenen vergiler ve karlılık bakımından ulusal bankalar ile yabancı sermayeli bankaların arasındaki farkları test etmişlerdir. Gelişmekte olan ülkelerde yabancı bankaların yerli bankalara göre daha fazla kar elde ettiğini fakat bunun gelişmiş piyasalarda tersi olduğunu bulgulamışlardır. Ayrıca yabancı banka payının artması yerel bankaların karlılığını azaltmaktadır. Bunun yanı sıra, Majnoni, Shankar ve Várheggi (2003) 1994-2000 periyodunda Macaristan'daki yabancı banka payını 26 adet ticari bankayı örnek alarak araştırmışlardır. 2000 yılı sonu itibariyle Macaristan'daki yabancı banka payı toplam banka varlıklarının 2/3'sini oluşturmaktadır. Majnoni, Shankar ve Várheggi'nin ampirik bulguları şöyle oluşmuştur: Yatırımın doğasını, yönetim şeklini ve sahiplik yapısını kontrol ettikten sonra yabancı bankaların kredi verme politikaları yerli bankalardan farklılık göstermemektedir. Buna rağmen yabancı bankalar daha fazla karlılık ile çalışmaktadırlar.

“Yabancı bankalardan ve sermayeden beklenen faydanın sağlanması için liberalizasyon sürecinin ve bununla ilgili ihtiyatlı düzenlemelerin doğru zamanda gerçekleştirilmesi, doğru denetim sisteminin oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Ekonomik yapılandırmanın kalbi olan bankacılık sektöründe sermaye özenle korunmalı ve artırılması özendirilmelidir. Diğer önemli bir koşul ise tasarrufların ve bankaların kaynaklarının Türk Lirası cinsinden büyümesidir. Ekonomik politikalar, finansal kurumların düzenlenmesi ve denetimi, vergi politikaları bu ilke çerçevesinde oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Yatırımların, milli gelirin, istihdamın ve vergi gelirlerinin artması, mali disiplinin sürdürülmesi yeniden yapılanmanın tamamlanması için reformlar her kesimde eş anlı olarak yapılmalı, kayıt dışılık azaltılmalı ve haksız rekabet önlenmelidir. (TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu; 2005; 9)”

3.2 Türkiye’de Kamu Bankalarının Özelleştirilme Nedenleri

“Cumhuriyet’in kurulmasından sonra ekonomik gelişmeyi hızlandırabilmek için devlet tarafından birçok işletme kurulmuştur. Özel sektörün sahip olduğu

kaynakların yeni Cumhuriyetin sosyal ve ekonomik hedeflerini gerçekleştirmede yetersiz olması yatırımların devlet tarafından yapılmasını zorunlu kılmıştır. Buna paralel olarak çeşitli sektörlerde finansman ihtiyacının karşılanabilmesi için uzman bankalar kurulmuştur. (Akıllıoğlu vd., 1996; 8)”

“Türkiye’de T.C.Ziraat Bankası; tarım kesiminin finansal olarak desteklenmesi ve gelişmesine katkıda bulunması T.Halk Bankası; esnaf, sanatkâr, küçük ve orta ölçekli işletmelerin finansal olarak desteklenmesi, T.Emlak Bankası; konut ve denizcilik sektörünün finansal olarak desteklenmesi, T.Vakıflar Bankası; vakıf kaynaklarının değerlendirilmesi, Etibank ise madencilik ve metalürji alanında faaliyet gösteren ana kuruluşun finansman gereksiniminin karşılanması amacıyla kurulmuştur.(Çankaya ve Öz,2001; 112)”

Ancak değişen ekonomik koşullar nedeniyle kamu bankaları artık misyonlarını tamamlamışlardır ayrıca kuruldukları zamanda mevcut olan özel sermayenin yetersizliği günümüzde söz konusu değildir. Bir bankanın asıl işlevi topladığı kaynakları kredi olarak dağıtmak ve elde ettiği gelire ticari yaşamına devam etmektir. Kamu bankalarının belirli kesimlere yapılan destekleme politikalarının temel uygulayıcısı konumuna getirilmesi ile uzun yıllar uygulanan verimsiz istihdam politikaları ve politizasyon; kamu bankalarının rasyonel bankacılık ilkelerinden uzak olarak bankacılık yapmak durumunda kalmalarına sebep olmuştur. Bu nedenden kaynaklanan olumsuz finansal etkiler ise kamu bankalarının borçlanma gereksinimini artırmış ve taşıdıkları risk seviyesini yükseltmiştir. Kamu bankalarının bu borçlanma gereksinimi uzun yıllar görev zararı ile sübvansede edilmiştir. Kamu bankalarının görev zararı alacakları devletin finansal güçlükler nedeniyle bunları ödememesi sonucu oldukça artmış 2000 yılının sonu itibariyle bankaların aktiflerinin yaklaşık %50’sini oluşturmuştur. Kamu bankalarının zararlarının Hazinece karşılanması piyasada rekabeti de kamu bankaları lehine bozmaktadır. Ayrıca kamu bankaları devlet güvencesiyle özel bankalara kıyasla daha kolay kaynak toplayabilmektedirler. “Özel bankaların likidite sıkıntısı sonucu kolayca iflas etmelerine izin verilirken kamu bankaları için iflas söz konusu olmamakta ve iflas riski bulunmayan kurumların da karlılık konusunda kaygıları bulunmamaktadır. Bankaların kamu

mülkiyetinde ve/veya kontrolünde olması sistemdeki rekabeti olumsuz yönde etkilediği gibi kaynakların da etkin kullanımını zorlaştırmaktadır. (Uzunoğlu, 1986; 21)”

Dolayısıyla kamu bankalarının özelleştirilmesi sonucunda bu bankaların hem Hazine'ye olan yükü kalkmış olacak ve hem de piyasada serbest rekabet şartları geçerli olacaktır.

Uzun yıllarca kamu bankalarının özelleştirilmemesinin bir nedeni de Hükümetlerin kamu bankalarını politik bir güç aracı olarak kullanmalarıdır. Bankacılık mevduatları kredi kullanan şirketlere kanalize ettiği için anahtar sektör konumundadır ve bankalar kamunun elindeyken politikacılar bu bankaların yönetimine birebir müdahale etmektedirler. Hükümetler kamu bankalarının yöneticilerini kendilerini atamakta, kamu bankalarını kendi hedefleri doğrultusunda kullanmakta ve kamu bankalarını birer istihdam aracı olarak görmektedirler. Hükümetlerin uyguladıkları popülist politikaların sonucunda kamu bankalarında gereğinden fazla personel istihdam edilmiştir ayrıca yine bu politikalar sonucunda kamu bankalarında istihdam edilen personelin işe alınışı esnasında çoğu zaman nitelikli olup olmadığına bakılmamış; işe alınmasının ardından da özel sektörde olduğu gibi performans kriterleri uygulanmamış; eğitimlerine önem verilmemiştir. Kamu bankalarının yöneticileri, getirileri maksimize etmeleri, maliyetleri ise minimize etmeleri yönünde özel bankalara göre daha az teşvik edilmektedir. Kamu bankalarının yöneticilerinin maaşları, performanslarından bağımsız olarak ödendiğinden, özel banka yöneticileri gibi getirileri çoğaltacak eylemlerde bulunmak gereği duymamaktadırlar. “Kamu bankalarında yönetim ve organizasyon yapısı sürekli değişmektedir. Her değişen hükümetle birlikte banka yönetimi değiştirilmektedir. Yöneticilerin sorumluluk almamaları ilgili bankaların performansını etkilemektedir. Kamu bankalarına yüklenen ek görevler, bu bankaların klasik bankacılık fonksiyonlarını yerine getirmelerini zorlaştırmaktadır. Hizmet niteliği ve ürün çeşidinin artırılmasını olumsuz yönde etkilemektedir. (Çondur, 2005; 2-3)”

“Kamu bankalarından verilen kredilerde, politik baskılar sonucunda kredi ilkelerinden tavizler verilebilmektedir. Bankalardan kredi kullanmanın belirli ilkeleri vardır. Bankalar 5K olarak adlandırılan ilkeler (karakter, kapasite, kapital, karşılık, koşullar (ekonomik)) çerçevesinde kredi kullandırmaktadırlar. Söz konusu ilkeler çerçevesinde finansal analizler yapılmakta ayrıca verilen krediyi karşılayacak sağlam teminatlar (karşılıklar) istenmektedir. Özel bankalar batık krediler karşılığında aldıkları sağlam teminatlarla bir anlamda kendilerini koruyabilmekte ancak kamu bankaları yetersiz teminatlar nedeniyle güç durumda kalmaktadırlar. (Uzunoğlu, 1996; 22)”

Yukarıda sayılanların yanı sıra kamu bankalarının özelleştirilmesi sermaye piyasasının gelişmesine ve dolayısıyla mülkiyetin tabana yayılmasına da yardımcı olacaktır. Kamu bankalarının hisselerinin halka arz edilmesi sonucunda tasarruflar hisse senedi alımına yöneleceğinden sermaye piyasası gelişecektir. Fransa'nın önemli bankalarından Pariba'nın özelleştirilmesi sonucu 3 Milyon 800 Bin kişi bankaya hissedar olmuş, yalnızca bu bankanın özelleştirilmesi sonucunda Fransa'da hisse senedi sahibi olanların sayısı ikiye katlanmıştır.

Özetleyecek olursak bankacılık sektörü ile siyaset ilişkisinin ortadan kaldırılması, ekonomiye devlet müdahalesinin azaltılması, rekabetin artırılması, kaynak kullanımının artırılması, sermaye piyasasının geliştirilmesi ve mülkiyetin tabana yayılması gibi nedenlerle kamu bankalarının özelleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca özelleştirme gelirleri gelişmekte olan ülkeler ve geçiş ekonomilerinde büyük önem arz etmektedir. Bu bakımdan bu ülkeler gelirlerinin artması amacıyla da özelleştirme yolunu seçmektedirler. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bir kriz olması durumunda bankacılık sektörünün zayıf olması krizin daha da derinleşmesine neden olmaktadır. Hükümetlerin uyguladıkları popülist politikalar kamu bankalarının verimliliği, karlılığı ve performansı üzerinde olumsuz etkiler yapmıştır. Ancak 2000 yılından itibaren yaşanmış olan krizin de etkisiyle tüm bu olumsuzluklar karşısında bir önlem alınması gerektiği anlaşılmış, Avrupa Birliği ile uyum sürecinde IMF'e verilen sözlerin ışığında bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma sürecine

girilmiştir. Bu yapılandırma sürecinde sadece kamu bankalarının değil özel sektör bankalarının da yeniden yapılandırılması hedeflenmiştir.

3.3 Türk Kamu Bankalarının Özelleştirilme Süreci

3.3.1 Kamu Bankalarında Özelleştirme Öncesi Yasal Düzenlemeler

Kamu Bankalarının (T.C.Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası A.Ş ve Türkiye Emlak Bankası A.Ş.) yeniden yapılandırılmalarına değinen ilk kanun olan 25 Kasım 2000 tarih ve 24241 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 4603 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun” un 1. Maddesi’nin 1. Fıkrası Şöyledir:

“Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketinin (bankalar) çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmaları ile hisse satışlarına ilişkin düzenlemelerin ve hisselerin tamamına kadarının özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilere satışının gerçekleştirilmesidir.”

Yeniden Yapılandırılmanın usul ve esaslarının belirleyicileri ise 2. Maddenin 1. Fıkrasında açıklanmaktadır:

“Bankaların (bağlı ortaklık ve iştiraklerindeki payları dahil) etkin, verimli ve özerk bir şekilde çalışmalarının sağlanması amacıyla yeniden yapılandırılmalarına ilişkin usul ve esaslar, 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 2. maddesinin (b) fıkrası uyarınca ve mevcut yönetim düzenlemeleri dikkate alınarak, Bakanlar Kurulunca belirlenir.”

Aynı Kanununun 2. Maddesinin 2. Fıkrası’nda ise Özelleştirilme ve Yeniden Yapılandırma çalışmalarının süresi belirtilmektedir:

“Yeniden Yapılandırma işlemlerinin tamamlanmasını müteakiben bankaların hisse satış işlemleri 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı

Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun hükümleri çerçevesinde sonuçlandırılır. Yeniden Yapılandırma ve hisse satış işlemleri bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren üç yıl içinde tamamlanır. Bakanlar Kurulu bu süreyi bir defaya mahsus olmak üzere yarısı kadar uzatabilir.”

Böylece bu kanun hükümleri ile Yeniden Yapılandırmanın ve Özelleştirmeye hazırlanmanın temelleri atılmıştır. 4603 sayılı Kanunun 3. Maddesinin 3. Fıkrası’na göre:

“Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası teşkilatı, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte hiçbir hukuki merasime tabi olmaksızın anonim şirket olarak ticaret siciline resen tescil olunur. Bankanın mevcut sağlık yardım sandığı da bu Kanunla tüzel kişilik kazanır. Sandığın organları, kaynakları ile çalışma usul ve esaslarını düzenleyen ana statüsü Banka yönetim kurulunun onayı ile yürürlüğe girer.”

Bu kanunla T.C. Ziraat Bankası’nın özerkleştirilmesi amacıyla banka Anonim Şirket haline dönüşmüştür. Ayrıca kamu bankalarının yeniden yapılandırmalarının ardından hisselerin tamamına kadarının satışının gerçekleştirilmesi yani özelleştirilmesi yolu da açılmış bulunmaktadır.

“Türkiye’de kamu bankalarının özelleştirilmesi süreci, aslında özelleştirmeye yönelik hukuki alt yapı hazırlıklarının 1994 yılında 4046 sayılı “Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un kabul edilmesiyle başlamıştır. (Batu vd.,1997; 167)”

4046 sayılı “Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 3.Maddesi’nde “Kamu Bankalarının (T.C.Merkez Bankası, T.C.Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası A.Ş. ve Eximbank hariç) özelleştirilmeye hazırlık işlemleri, Kanun’un yürürlüğe girdiği tarihten sonra iki yıl içinde tamamlanır” denmekte böylece sadece Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O ve Türkiye Emlak Bankası A.Ş’yi

özelleştirme kapsamına almakta diğer kamu bankalarını ise özelleştirme kapsamı dışında tutmaktaydı. Bu bakımdan 4603 sayılı Kanun, 2000 yılı Haziran ayı itibariyle aktif büyüklüğüyle Türkiye'nin en büyük bankası konumunda olan T.C.Ziraat Bankası'nın ve yine aktif büyüklüğü itibariyle Türkiye'nin en büyük ikinci bankası konumunda olan T.Halk Bankası'nın satışına değinmesi açısından çok önem arz etmektedir. Kamu bankalarının 4603 sayılı Kanun ile bahsedilen yönetsel olarak yeniden yapılandırılması ve özelleştirilmeye hazırlanması için 3 Nisan 2001 tarih 24362 sayılı Resmi Gazetede 2001/2202 sayılı bir Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanmıştır. Bu kararın 2. Maddesi:

“T.C. Ziraat Bankası A.Ş., T. Halk Bankası A.Ş. ve T. Emlak Bankası A.Ş. (bankalar) 15.11.2000 tarihli ve 4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesini müteakiben her bankanın yapılmış veya yapılacak olan olağan ve/veya olağanüstü genel kurul toplantılarında seçilmiş veya seçilecek olan yönetim kurulu üyeleri ile bankaların genel müdürleri, söz konusu bankaların özelleştirilmesine hazırlık amacıyla, yeniden yapılandırılmalarına yönelik her türlü işlemlerin yürütülmesinde yetkilidir. Bankaların olağan veya olağanüstü genel kurullarında, aynı kişiler her üç banka için yönetim kurulu üyeleri olarak görev yapmak üzere seçilebilir.” uyarınca T.C.Ziraat Bankası A.Ş., T.Halk Bankası A.Ş. ve T.Emlak Bankası A.Ş. (kamu bankaları)'nda bağımsız ve profesyonel bir Ortak Yönetim Kurulu görevlendirilmiştir. Her üç bankada da Yönetim Kurulu'nun aynı standartta çalışabilmesi için ortak birimler kurulmuş böylece bankalar çeşitli projeler üzerinde beraber çalışabilme olanağına kavuşmuşlardır. Ortak Yönetim Kurulu'nun nihai amacı T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ile T. Halkbank A.Ş.'yi belli bir dönem içinde özel sektör ilkelerine göre çalışan karlı bankalar haline getirerek özelleştirmeye hazırlamak olarak belirlenmiştir. Ancak Emlak Bankası'nın takipteki alacaklarının çokluğu, oldukça sorunlu bir bilançoya sahip olması ve yüksek risk taşıması bu bankanın bankacılık faaliyetlerine devam etmesinin mümkün olamayacağı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre bu bankanın diğer iki banka ile birleştirilmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

Bu çerçevede, Kamu Bankalarının yeniden yapılandırılması sürecindeki önemli yasal gelişmelerden birisi de 03 Temmuz 2001 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 4684 sayılı ‘Bazı Kanun ve Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’ olmuştur. 4684 sayılı Kanunun 3. Maddesinde;

“Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi yeniden yapılandırma çalışmaları sürecinde, Bankanın her türlü bankacılık hizmetleri ile bankacılık iş ve işlemlerinden ve bankalara olan yükümlülüklerinden doğan taahhütleri ve bankacılıkla ilgili sabit kıymetler dahil kanuni takibe intikal etmiş alacaklar ile 2001/2202 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 1 inci Maddesi ile devri öngörülen Türkiye Emlak Bankası A.Ş.’nin varlıkları hariç tüm aktifleri, bankaların yönetim kurullarının kendi aralarında düzenleyecekleri protokol doğrultusunda protokole konu bütün hak, alacak ve borçlar, alacaklıların rızası veya sair herhangi bir bir işleme gerek kalmaksızın, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi’ne veya Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi’ne devredilir.” denilmektedir.

Böylece söz Konusu Kanun ile Emlak Bankası’nın Ortak Yönetim Kurulu altında toplanan T.C. Ziraat Bankası ve T. Halk Bankası ile birleştirilmesi çalışmaları, bu iki bankanın yeniden yapılandırma çalışmalarına eklenmiştir.

Emlak Bankası’nın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izninin kaldırılmasıyla banka, 06.07.2001 tarihinde T.C. Ziraat Bankası’na devredilmiştir. Emlak Bankası’nın T.C. Ziraat Bankası’na devrinde, bankacılık faaliyetleri dışında kalan mal varlıkları ve bu konuda faaliyet gösteren iştiraklerindeki hisse payları, ticari gayrimenkulleri, ihtiyaç fazlası gayrimenkulleri, kanuni takibe intikal ettirilmiş tüm alacakları ve bunlara ilişkin olarak ayrılmış karşılıklar hariç tutulmuştur.

3.3.2 Kamu Bankaları Arasında Yaşanan Birleşmeler ve Yeniden Yapılandırma İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Kamu Bankalarının yeniden yapılandırılması hem finansal, hem de organizasyonel ve operasyonel açılardan olmuştur. Finansal yeniden

yapılandırılmanın en önemli adımlarından bir tanesi bilançonun şeffaflaştırılmasıdır. Bilançoların şeffaflaştırılmasında ilk olarak banka bünyeleri görev zararlarından arındırılmıştır. “1992 yılından itibaren oluşmaya başlayan kamu bankalarının Hazine’den görev zararı alacakları 2000 yılı sonu itibariyle 17,4 Katrilyon TL düzeyine ulaşmıştır. Bu tutarın 2,2 Katrilyon TL’si menkul kıymete bağlanmış, kalan 15,2 Katrilyon TL’si ise menkul kıymete bağlanmamış görev zararı alacağından oluşmaktadır. Menkul kıymete bağlanmamış görev zararları ile bunlara tahakkuk etmiş faizlerin tamamı, 2001 yılı içinde 23 katrilyon TL tutarında özel tertip devlet tahvili verilmek suretiyle menkul kıymete bağlı hale getirilmiştir. Kısa vadeli yükümlülüklerin azaltılması amacıyla, kamu bankaları Hazine’den almış oldukları özel tahvil tertipler karşılığında Merkez Bankası’ndan repo ve doğrudan satış yoluyla likidite temin etmiştir. Bu suretle, 16 Mart 2001 itibariyle 8,5 Katrilyon TL civarındaki özel bankalar ile banka dışı kesime olan kısa vadeli yükümlülükleri sıfırlanmıştır. Bunun yanı sıra sermaye yapılarının güçlendirilmesi amacıyla kamu bankalarına hem menkul kıymet hem de nakit olarak kaynak aktarımı yapılmıştır. Bu kapsamda Mart ayı içinde Ziraat Bankası’na 217,6 Trilyon TL, Nisan ayı içinde Halk ve Emlak Bankalarına sırasıyla 67,2 ve 40,8 Trilyon TL tutarında nakit sermaye ödemesi yapılmıştır. Ayrıca Mayıs ayında sermayelerine mahsuben Emlak Bankasına 624 Trilyon TL, Halk Bankası’na 900 Trilyon TL tutarında DİBS verilmiştir. (BDDK Raporu, 2003; 13)”

Yapılan kaynak aktarımları sonucunda, kamu bankalarının toplam ödenmiş sermaye tutarı Aralık 2000’e göre 2,9 Katrilyon TL artarak Ağustos 2003’de 3,4 Katrilyon TL’ye çıkmıştır. Eylül 2005 itibariyle ödenmiş sermaye tutarı 4,4 Milyon YTL olarak gerçekleşmiş, özkaynakları aynı dönemde 7,1 Katrilyon TL artarak 7,8 Katrilyon TL’ye yükselmiştir. Kamu bankalarının Eylül 2005 tarihi itibariyle özkaynakları toplamı 10,7 Milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Kamu bankalarının sermaye yeterlilik rasyolarında da önemli iyileşmeler gerçekleşmiştir. Sermaye yeterlilik rasyolarındaki iyileşmede, yapılan sermaye aktarımlarının yanı sıra, kamu bankalarının aktifleri içinde risk ağırlığı sıfır olan Devlet İç Borçlanma Senetlerinin (DİBS) payının artması etkili olmuştur.

İkinci adımda, mevduat faiz oranları piyasa faiz oranları seviyelerine getirilerek ve kredi faiz oranları belirlenirken kaynak maliyetlerinin dikkate alınması sağlanarak bankaların sürekli zararlı çalışma yolundaki faaliyetlerine son verilmiştir. Üçüncü olarak, sorunlu kredileri zamanında takip hesaplarına alma ve de karşılık ayırma politikası benimsenmiştir. Bu sayede Kamu Bankaları bilançoları, anlaşılabilir, rasyonel ve gerçekçi bir şekil alabilmiştir.

Ancak bu istikrarın devamı için, finansal yeniden yapılandırma ilkelerinin ve alınan önlemlerin organizasyonel bazda yapılacak düzenlemeler ile desteklenmesinin gerektiğinden hareketle, sonraki aşamada Kamu Bankalarında Organizasyonel Yeniden Yapılandırmaya gidilmiştir. Yeniden yapılandırma sürecinde organizasyonel olarak ilk adım olarak bu bankaların yönetimi ortak bir yönetim kuruluna devredilmiş ve bu kurula yukarıda da bahsedildiği üzere kamu bankalarını yeniden yapılandırma ve özelleştirmeye hazırlık yetkisi verilmiştir.

Bunun yanı sıra, T.Emlak Bankası'nın mevduatı ve bilançosu T.C.Ziraat Bankası A.Ş.'ne devredilmiş, Emlak Bankası'nın bankacılık dışı toplu konut işlemleri ve sorunlu kredi portföyü Tasfiye Halindeki Emlak A.Ş. bünyesinde bırakılmıştır. İlk olarak 1,7 Katrilyon TL birleşme zararı tasfiye olunacak alacaklar hesabında izlenmeye başlansa da 2001 yılında %45, 2002 yılında %70 ve 2003 yılında %100 karşılık ayrılarak sorun çözülmüştür ancak aktif büyüklüğünde bu rakam yer almaya devam etmiştir. 2004 yılında bu rakam bilanço dışına çıkartılmıştır. Böylece 2004'te karşılığı ayrılmış ve kapatılmış olduğu için aktif büyüklüğünden çıkartılmıştır.

Bu arada yurtdışındaki Emlak Bankası'nın iştiraki olan T.Kazakhstan Int.Bank, Kazakhstan Ziraat Int.Bank ile, Deutsche Turkish Bank A.G. Ziraat International AG ile birleşmiş, Emlak Bankası'na ait Tiflis Şubesi ise T.C.Ziraat Bankası A.Ş' ye devredilmiştir. Emlak Bank'tan devralınan Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. hisseleri T.Halk Bankası'na; Axa Oyak Sigorta A.Ş. ve Kredi Kayıt Bürosu A.Ş. hisseleri ise T.C.Ziraat Bankası A.Ş.'ne devredilmiş olup bu şirketler halen ilgili bankaların bünyelerinde bulunmaktadır. Tüm bunların yanı sıra 07.07.2001 tarihi itibarıyla

T.C.Ziraat Bankası A.Ş.'ye devrolunan Türkiye Emlak Bankası A.Ş.'nin 391 adet şubesinin 96 adedi 12.10.2001 tarihi itibarıyla Türkiye Halk Bankası'na devredilmiştir.

31 Ocak 2002 tarihinde yayımlanan 4743 sayılı Yasa ile, kamu bankalarında 31.12.2002 tarihinden sonra özel hukuk hükümlerine tabi olmayan personel çalıştırılmaz hükmü getirilmiştir. Ayrıca yine bu yasa ile emeklilik süresi dolmuş ve emeklilik hakkını elde etmiş personeli emekli olmaya teşvik etmek amacıyla Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki ay içinde emekli olmaları halinde emekli ikramiyelerinin %20 fazlası ile ödenmesi imkânı sağlanmıştır. Bu yasa ile memur statüsünden vazgeçerek sözleşmeli olarak çalışmak istemeyen kamu bankası personeli devletin çeşitli kurumlarına devlet memuru olarak atanmış, geriye kalan personel ise sözleşmeli personel olarak çalışmaya devam etmiştir. Birleşmenin ardından T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'nin orta ve üst düzey yönetimine T.Emlak Bankası kökenli yöneticiler atanmış ve bu süreç başarı ile tamamlanmıştır.

Kamu Bankaları, hantal ve dağınık organizasyon yapıları, fazla personel istihdamı, kamu hizmetleri nedeniyle füzuli şube ağı gibi nedenlerle verimli ve karlı çalışmamakta, özel sektöre kıyasla işlemler daha yavaş ilerlemektedir. Bu bakımdan çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine uygun bir yapıya kavuşturulmaları için kamu bankalarında esnek yönetim, adalet, açıklık, hesap verme gibi kriterlerin esas olduğu kurumsal yönetim çalışmaları hız kazanmıştır. Banka içerisinde yönetim kavramı, müşteri talepleri doğrultusunda bankanın tüm birimlerinin yönlendirilmesi, müşteri memnuniyetinin tam olarak sağlanması, çalışanların katılımının ve iletişiminin yaygınlaştırılması, süreçlere yönelik iyileştirme faaliyetlerinin, ölçüm ve istatistiğin tüm çalışanların günlük yaşamına entegre edilmesi, yönetim temelinin sürekli gelişmeye dayandırılması, orijinal fikirlerin ve yaratıcılığın özendirilmesi, politika ve stratejilerinin sistematik ve yapısal araçlarla banka içi organizasyona yaygınlaştırılması anlamındadır. Bu bağlamda Kamu Bankalarında geleneksel bürokratik yönetim yerine bağımsız ve ortak bir yönetim ile pazarlama odaklı, şubelerin ve denetimin önem kazandığı, operasyon ve pazarlamanın birbirinden ayrıldığı bir yapı oluşturulmuştur. Personelin

müşterilere güler yüzlü hizmet vermesini sağlamak, mesleki bilgilerini arttırmak ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla personelin eğitimine büyük önem verilmeye başlanmıştır. Bundan böyle T.C. Ziraat Bankası, bireysel bankacılık ağırlıklı olmak üzere ticari ve tarımsal bankacılığa, T. Halk Bankası da KOBİ'lere ağırlık vererek çalışacaktır. Yeniden yapılandırılmada ana hedefler, sürekli eğitim, sürekli değişim, müşteri odaklı hizmet anlayışını yerleştirmek, sektördeki en iyilerin çalışmak istediği banka olmak, teknolojik altyapıyı etkin ve verimli kullanmak, ürün geliştirmede lider olmak, hizmet kalitesini yükseltmek suretiyle küresel müşteri portföyü oluşturmak olarak belirlenmiştir. KOBİ'lerin ve tarımın uygun şartlarda desteklenmesi, müşteri segmentasyonu yapılması, şube ve personel rasyonalizasyonuna gidilmesi, norm kadroların saptanması, şube konseptlerinin değişmesi karara bağlanmıştır. Bunları gerçekleştirirken özel bankalarda olduğu gibi müşteri memnuniyetini ön planda tutan müşteri odaklı bir banka hedeflenmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye Halk Bankası ve T.C.Ziraat Bankası A.Ş.'nin şubelerinin de rasyonalizasyonu amacıyla her iki bankanın da şubesinin bulunduğu küçük beldelerde şubelerden biri diğerine devredilerek tek bir şube haline dönüşmüştür. Yine il ve ilçelerde birbirine yakın şubeler de birleştirilmiştir. Bu kapsamda T. Halk Bankası'nın beldelerdeki bazı verimli çalışmayan şubelerinin hesapları yapılan protokoller çerçevesinde T.C. Ziraat Bankası'na devredilmiştir. Benzer bir çalışma ile devredilen T.C. Ziraat Bankası belde şubelerinin toplu ödeme işlemleri müşteri mağduriyetinin önlenmesi amacıyla Emekli Sandığı ile Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü arasında yapılan protokoller doğrultusunda ilgili beldedeki postaneden yapılmaktadır. T. Halk Bankası ve T.C. Ziraat Bankası'nın ilçelerde faaliyetine son verecek olan şubelerinin mevduatları ise yine mudilerin mağdur olmaması açısından iki banka arasında yapılan protokoller çerçevesinde ilgili ilçede açık kalacak diğer Bankanın Şubesine devredilmiştir. 2000 yılı itibariyle T.C.Ziraat Bankası A.Ş.'ye ait şube sayısı 1303, T.C.Halk Bankası A.Ş.'nin şube sayısı ise 807 iken 2001 yılında bu rakamlar sırasıyla 1504 ve 899 olarak gerçekleşmiştir. Bu artış Emlak Bankası'na ait şubelerin söz konusu iki kamu bankasına devredilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak sonraki yıllara bakıldığında şube sayıları şöyledir: 2002 yılı T.C.Ziraat Bankası A.Ş şube sayısı: 1173; T.C.Halk Bankası A.Ş. şube sayısı: 546; 2003 yılı T.C.Ziraat Bankası A.Ş şube sayısı: 1148; T.C.Halk Bankası A.Ş. şube sayısı:

527;2004 yılı T.C. Ziraat Bankası A.Ş. şube sayısı: 1146; T.C.Halk Bankası A.Ş. şube sayısı: 707; 2005 yılı T.C.Ziraat Bankası A.Ş. şube sayısı: 1146; T.C.Halk Bankası A.Ş. şube sayısı: 584. Görüldüğü üzere kamu bankalarının şube sayıları yıllar itibariyle azalma eğilimindedir ancak 2004 yılındaki Halk Bankası şube sayısındaki artışın nedeni Pamukbank'a ait 171 şubenin Halk Bankası'na devredilmesidir. Devir ertesinde birbirine yakın şubeler birleştirilerek 2005 yılında şube sayısı tekrar düşürülmüştür.

3.3.3 TMSF'ye Alınan Bankalar Hakkındaki Uygulamalar

Türkiye'de bankacılık sektöründe meydana gelen kriz nedeni ile birçok bankanın mali durumu bozulmuş ve 1997 yılından bu yana toplam 22 banka TMSF'ye devredilmiştir. Bankaların TMSF bünyesine geçmesi neticesinde bankaların devletleştirilmelerini müteakiben satılmaları da bir nevi özelleştirme sayılacağından tezimde bu konuya da değinmeyi uygun gördüm.

TMSF'ye devredilen 22 bankadan halen Fon bünyesinde bulunan Bayındırbank A.Ş., varlık yönetimi işlevini yürütecek geçiş bankası olarak 09.07.2001 tarihinde belirlenmiş ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 109.uncu maddesi hükmü çerçevesinde; Fon Kurulu'nun 07.12.2005 tarih ve 515 sayılı kararı uyarınca, Ana sözleşmesindeki ünvanı "Birleşik Fon Bankası A.Ş." olarak değiştirilmiştir. Söz konusu değişiklik, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinin 19.12.2005 tarih ve 6455 sayılı nüshasında yayımlanarak Ticaret Siciline tescil ve ilan edilmiştir. Bununla birlikte aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere Türk Ticaret Bankası ve Kıbrıs Kredi Bankası'nın tasfiye çalışmaları sürmekte; İmar Bankası'nın ise İstanbul Asliye 2.Ticaret Mahkemesi'nin 2004/132E sayılı karar ile 08.06.2005 tarihinde iflasına karar verilmiştir.

TMSF'ye alınan bankalardan Egebank, Yurtbank, Yaşarbank ve Bank Kapital 26.01.2001 tarihinde ve Ulusalbank 17.04.2001 tarihinde Sümerbank ile

birleştirilmiştir. Bu birleşmenin ardından Sümerbank, 09.08.2001 tarihinde Oyak Grubuna satılmıştır ve faaliyetine Oyakbank olarak devam etmektedir.

Interbank ve Esbank ise 15.06.2001 tarihinde Etibank ile birleştirilmiş ve 28.12.2001 tarihinde Etibank'ın bankacılık lisansı kaldırılarak önce tasfiye süreci başlatılmış ancak daha sonra Bayındırbank ile birleştirilmiştir. Etibank haricinde İktisat Bankası, Kentbank, EGS Bank ve Toprakbank'ta Bayındırbank ile birleştirilmiş olup Bayındırbank halen yukarıda da değinildiği gibi Birleşik Fon Bankası A.Ş. ünvanıyla Fon bünyesinde bulunmaktadır. 12.12.1998 tarihinde TMSF'ye devredilen Bank Ekspres 30.06.2001 tarihinde Tefken Grubuna satılmış ve banka 26.10.2001 tarihinde Tekfenbank ile birleştirilmiş olup faaliyetine Tekfenbank olarak devam etmektedir. 06.12.2000 tarihinde TMSF bünyesine alınan Demirbank 30.10.2001 tarihinde HSBC Bank PLC'ye devredilmiştir ve faaliyetine HSBC Bank PLC olarak devam etmektedir. 09.07.2001 tarihinde TMSF'na devrolan Sitebank'ın hisseleri 25.01.2000 tarihinde Novabank SA'ya devredilmiş olup faaliyetine Bank Europa olarak devam etmektedir. 09.07.2001 tarihinde TMSF bünyesine alınan Tarihbank ise 27.12.2002 tarihinde Denizbank ile birleşmiş olup, Denizbank A.Ş.'nin 30.05.2006 tarihinde %75'i Belçika bankası olan Dexia Bank'a satılmıştır. TMSF bünyesine alınan bankalarla ilgili gelişmeleri içeren bilgiler aşağıdaki 14 no.lu tablodan da izlenebilmektedir.

Pamukbank T.A.Ş., 19 Haziran 2002 tarih ve mükerrer 24790 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 18 Haziran 2002 tarih ve 742 sayılı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı ile banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir. "Bankada yapılan incelemeler sonucunda, tahsil olasılığı düşük olan kredilerin anapara ve faiz tahsilatlarının gerçekleştirilmemesi ve bu kredilere reeskont uygulanarak gelir yaratılması nedeniyle, Bankanın büyük miktarlarda zarar ettiği ve bu zararın zaman içinde büyüdüğü tespit edilmiştir. (BDDK, 2002; 5)" 12 Kasım 2004 tarihinde ise tüm aktif, pasif ve bilanço dışı yükümlülükleri ile T.Halk Bankası A.Ş.'ye devredilmiştir.

Bu gelişmelere bakacak olursak esasen 1999 yılında kriz ile birlikte Türk bankacılık sisteminde yapısal değişikliklerin başladığı özellikle 2001 ve 2002 yıllarında TMSF'na devredilen bankalar ile birçok yeni gelişmenin yaşandığı görülmektedir ki bu değişim çabaları başarı ile sonuçlanmış; Türk bankacılık sektörü bu başarılı yapılandırmanın ardından ekonomik istikrarın desteğini de arkasına alarak yabancı yatırımcıların dikkatini yönlendirdiği bir sektör haline gelmiştir.

Tablo 20: TMSF' ye Devredilen Bankalar

	Birleştirilen	Satışı Gerçekleştirilen	Tasfiye/İflas Davası Sürecinde Olan	Halen TMSF Bünyesinde Bulunan
Türkbank	Sümerbank	Bank Ekspres	Türkbank	B.F.B.
Bank Ekspres	Egebank	Sümerbank	Kıbrıs Kredi Bankası	
Interbank	Yurtbank	Demirbank	İmar Bankası	
Egebank	Yaşarbank	Sitebank		
Yurtbank	Bank Kapital	Tarişbank		
Sümerbank	Ulusalbank			
Esbank	Bayındırbank			
Yaşarbank	Etibank			
Etibank	Interbank			
Bank Kapital	Esbank			
Demirbank	EGS Bank			
Ulusalbank	Toprakbank			
İktisat Bankası	İktisat Bankası			
Sitebank	Kentbank			
Tarişbank				
Bayındırbank				
Kentbank				
EGS Bank				
Toprakbank				
Pamukbank				
Kıbrıs Kredi Bankası				
İmar Bankası				

(Kaynak : TMSF, www.tmsf.org.tr)

Tablo 21:TMSF'ye Devredilen/ Yönetim ve Denetimi TMSF'ye İntikal Eden Bankalar

Bankalar	TMSF'ye Devir Tarihi	Mevcut Durumu
Birleştirilen Bankalar		
Egebank	21.12.1999	26.01.2001 tarihinde Sümerbank ile birleştirilmiştir.
Yurtbank	21.12.1999	26.01.2001 tarihinde Sümerbank ile birleştirilmiştir.
Yaşarbank	21.12.1999	26.01.2001 tarihinde Sümerbank ile birleştirilmiştir.
Bank Kapital	27.10.2000	26.01.2001 tarihinde Sümerbank ile birleştirilmiştir.
Ulusalbank	28.02.2001	17.04.2001 tarihinde Sümerbank ile birleştirilmiştir.
Interbank	07.01.1999	15.06.2001 tarihinde Etibank ile birleştirilmiştir.
Esbank	21.12.1999	15.06.2001 tarihinde Etibank ile birleştirilmiştir.
İktisat Bankası	15.03.2001	Bankacılık lisansı 07.12.2001 itibarıyla kaldırılmış ve tasfiye süreci başlatılmıştır. Daha sonra 04.04.2002 tarihinde genel kurulda alınan karar ile tasfiye kaldırılarak Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
Kentbank	09.07.2001	Bankacılık lisansı 28.12.2001 itibarıyla kaldırılmış ve tasfiye süreci başlatılmıştır. Daha sonra 04.04.2002 tarihinde genel kurulda alınan karar ile tasfiye kaldırılarak Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
EGS Bank	09.07.2001	Bankacılık lisansı 18.01.2002 itibarıyla kaldırılmış ve aynı tarih itibarıyla Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
Etibank	27.10.2000	Bankacılık lisansı 28.12.2001 itibarıyla kaldırılmış ve tasfiye süreci başlatılmıştır. Daha sonra 04.04.2002 tarihinde genel kurulda alınan karar ile tasfiye kaldırılarak Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
Toprakbank	30.11.2001	Bankacılık lisansı 30.09.2002 itibarıyla kaldırılmış ve aynı tarih itibarıyla Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
Satılan Bankalar		
Bank Ekspres	12.12.1998	30.06.2001 tarihinde Tekfen Grubuna satılmıştır. Bank Ekspres'in Tekfenbank A.Ş. ile birleşmesi 18.10.2001 tarihinde BDDK tarafından uygun görülmüştür. Faaliyetlerine Tekfenbank A.Ş. olarak devam etmektedir.
Demirbank	06.12.2000	20.09.2001 tarihinde HSBC Bank Plc. ile hisse devir sözleşmesi imzalanmış, fiili hisse devri 30.10.2001 tarihinde gerçekleştirilmiştir.
Sümerbank	21.12.1999	Birleşik Sümerbank 09.08.2001 tarihinde Oyak Grubuna satılmış, Sümerbank'ın Oyakbank A.Ş.'ye devri 11.01.2002 tarihinde tescil edilmiştir. Faaliyetine Oyakbank A.Ş. olarak devam etmektedir.
Sitebank	09.07.2001	20.12.2001 tarihinde Novabank SA ile hisse devir sözleşmesi imzalanmış ve hisse devir işlemleri 25.01.2002

tarhinde gerekleŒmiŒtir.

TariŒbank 09.07.2001 Denizbank A.Œ.'ye devrine iliŒkin hisse devir szleŒmesi 21.10.2002 tarihinde imzalanmıŒ olup, fiili hisse devri 25.10.2002 tarihi itibarıyla tamamlanmıŒtır. Denizbank A.Œ. ile TariŒbank'ın birleŒmesi 19.12.2002 tarihinde BDDK tarafından uygun grlmŒ, birleŒme 27.12.2002 tarihinde tamamlanmıŒtır.

Tasfiye Sürecindeki Bankalar (Bankalar Kanunu 18 inci madde kapsamında)

Türkbank 06.11.1997 09.08.2002 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurul toplantısında bankanın infisah ve tasfiyesine karar verilmiŒ ve tasfiye kararı 14.08.2002 tarihinde Ticaret Sicil Memurluğunda tescil 19.08.2002 tarih ve 5616 sayılı Ticaret Sicil Gazetesinde de iln edilmiŒtir. Tasfiye iŒlemleri devam eden bankanın 09.04.2003 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısında 14.08.2002 tarihli tasfiye bilançosu onaylanmıŒ ve yeni tasfiye memurları atanmıŒtır. Tasfiye kurulunun 01.12.2003 tarihli kararıyla Œubelerin tümünün sistemsel olarak kapatılma kararı alınmıŒ ve 02.12.2003 tarihli kararı ile de görevli tüm personelin iŒ akitlerinin feshine karar verilmiŒtir.

Yönetimi ve Denetimi Fona İntikal Eden Bankalar (Bankalar Kanunu 16 ncı madde kapsamında)

Kıbrıs 27.09.2000 Tasfiye alıŒmaları devam etmektedir.

Kredi
Bankası

İmar 03.07.2003 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasına istinaden Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 03.07.2003 tarih ve 1085 sayılı kararı ile İmar Bankası'nın bankacılık iŒlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılmıŒ ve anılan Kanunun 16 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca yönetim ve denetimi TMSF'ye intikal etmiŒtir. 19.02.2004 tarihinde TMSF tarafından bankanın iflası istemiyle dava aılmıŒtır.

(Kaynak: TMSF, www.tmsf.org.tr)

3.4 Türkiye'de Kamu Bankalarının zelleŒtirme Uygulamaları ve Vakıfbank rneği

3.4.1 Türkiye’de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi Uygulamaları

“Türkiye’de Çaybank (%49) ve Şekerbank (%10)’ta bulunan kamu hisselerinin büyük ortaklara satılması ile Sümerbank A.Ş.’deki %100 kamu hisselerinin blok satış yöntemi ile özelleştirilmesi ve Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası A.Ş.’deki %11,68 kamu hissesinin İMKB’de satışı, kamu bankalarının özelleştirilmesinde ilk örnekler olma niteliği taşımaktadır. Türkiye’de ilk defa bir kamu bankasının 100 hissesinin özelleştirilmesi Sümerbank A.Ş.’de görülmüştür. Bu nedenle Sümerbank A.Ş. kamu bankacılığındaki özelleştirme uygulamalarında %100 kamu payının özelleştirildiği ilk ve önemli bir örnek olmak özelliği taşımaktadır.(Çankaya, 2004; 131)”

Sümerbank 1933’te kurulmuştur. 1929 yılında Türkiye, tarım üretiminin egemen olduğu bir ülke görünümündedir. 1920’li yıllarda izlenen özel kesimin özendirilmesi ile sanayileşme stratejisi, sermaye birikiminin yetersizliği nedeniyle önemli bir sonuç vermemiştir. Bu durum, ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için devletin sınâî yatırımların yapılmasında daha aktif bir rol oynaması gerektiği konusundaki görüşlerin tartışmaya açılmasına neden olmuştur. Tam bu dönemde başlayan Dünya Ekonomik Krizi’nin, dış ticaret açıkları verilmesine yol açması ve tarım ürünleri fiyatlarındaki düşüşün çiftçilerin gelirlerinde meydana getirdiği önemli azalış, sanayileşme için yeni yöntemler bulunması çalışmalarını hızlandırmıştır. 1930’lu yılların başlarında, bu iç ve dış etkilerin sonucu olarak, 1920’li yıllarda izlenen özel kesimin özendirilmesi ile sanayileşme stratejisi bir tarafa bırakılarak, kamu iktisadi girişimleri aracılığı ile sınâî yatırımlarda bulunarak sanayileşme stratejisi benimsenmiştir. İktisadi devletçilik olarak adlandırılan bu sanayileşme stratejisinin temelinde ülkemizin o dönemde içinde bulunduğu koşullar nedeniyle, büyük sermaye gerektiren ve ileri derecede teknik bilgiye ihtiyaç gösteren yatırımların gerçekleştirilmesinde, devletin özel kesime göre daha fazla olanaklara sahip olduğu görüşü bulunmaktadır. Devlet tarafından kurulmasına karar verilen sanayi işletmeleri ile ilgili yatırım planları Birinci ve İkinci Sanayi Planları’nda belirtilmiştir. Birinci Sanayi Planı’nda, ağırlıklı olarak imalat sanayinde faaliyet gösterecek olan 20 fabrikanın kurulması amaçlanmıştır. Sümerbank’ın en önemli

işlevi, bu planının uygulandığı 1933-1938 yıllarında 13 sınaî tesisin kurulmasını sağlamak olmuştur. Sümerbank'ın özelleştirilmesine 1987'de karar verilmiştir bu amaçla da Kamu Ortaklığı İdaresi'ne devredilmiştir. 1988'de Sümerbank Holding kurulmuş ve holdingin bankacılık birimi 1993 yılında Yüksek Planlama Kurulu kararıyla Sümerbank A.Ş. adıyla yeniden yapılandırılmıştır. 1995 yılında yapılan ihale ile bankanın tüm hisseleri 103,5 Milyon Amerikan Dolarına Garipoğlu Şirketler Topluluğu firmalarından İpeks İplik Tekstil Sanayi A.Ş.'ye satılmıştır. Bankanın ana ortakları, İpeks İplik Tekstil Sanayi A.Ş., Amasya tekstil Sanayi A.Ş., Akmaya Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kasım Garipoğlu, Hayyam Garipoğlu ve Handan Güleç'ten oluşmuştur. Eylül 1999 verilerine göre toplam mevduatı 450,9 Trilyon TL, karı 6,1 Trilyon TL olan banka riskli yönetiminden dolayı 22 Aralık 1999 tarihinde TSMF'ye devredilmiştir. Garipoğlu Şirketler Grubu'ndaki 36 aile şirketinin TSMF'ye devredilmeden önce Sümerbank'tan 8,5 Trilyon TL kredi kullandığı ve bu kredileri geri ödememek için bir dizi hileli hukuki işlem gerçekleştirdiği saptanmıştır.

Diğer bir banka Etibank'ın özelleştirilmesi ise kısaca şöyle özetlenebilir:

1935 yılında, ağırlıklı olarak madencilik ve enerji sektörlerinde faaliyet gösterecek olan 100'e yakın sınaî tesisin yatırım planlarını içeren İkinci Sanayi Planı hazırlanmıştır. Etibank, bu planda yer alan maden yataklarını ve enerji kaynaklarını işletecek işletmeleri oluşturmak, yönetmek ve finansman ihtiyaçlarını sağlamak amacıyla kurulmuştur ve özellikle İkinci Dünya Savaşı süresince ağır sorumluluklar yüklenmiştir. Etibank'ın kuruluş kararnamesinde her türlü bankacılık etkinliklerinin de bulunmasına karşın ilk yıllarda yalnızca kendi kurduğu ve iştirak ettiği sanayi ve ticari kuruluşların finansmanına yönelik hizmetleri ön plana çıkmıştır. Etibank 1955 'de bankacılık hizmetlerine başlamış ve 1957 'de 5 şubesi varken 1995 sonunda şube sayısı 130'a ulaşmıştır. 1989 yılında Etibank'ın bankacılık bölümü işletmeler bölümünden ayrılarak anonim şirket haline dönüşme kararı 1993 yılında işlerlik kazanmıştır. Banka 20 Ocak 1997 'de Doğan Kumaşçılık' ın sahibi Sabri Doğan'a 185 Milyon Amerikan Doları'na satılmış ancak 74 Milyon Amerikan Dolarlık ilk taksit ödenmeyince satış iptal edilmiştir. 1 Aralık 1997 tarihinde ikinci özelleştirme ihalesi sonucunda en yüksek fiyat olan 155,5 Milyon Amerikan Dolar'ını veren Cavit Çağlar'a ait İpek Ortaklık Girişim Gurubu'na satılmıştır. Ancak o dönemde

Etibank'ın özelleştirilmesi sorunlu bir özelleştirme olmuştur. Hazine Müsteşarlığı Cavit Çağlar'ın sahibi bulunduğu İnterbank'ın bazı yükümlülüklerini yerine getirmemesi sonucu takibe alınmasını gerekçe göstererek satışı onaylamamıştır. Hükümet düzeyinde tartışmalara konu olsa da Etibank'ın Cavit Çağlar ve ortağı Dinç Bilgin'e satışı gerçekleşmiştir. 7 Ocak 1999 tarihinde Cavit Çağlar bankadaki hissesinin %35'ini Dinç Bilgin'e ait Medya Sabah Holding'e, %14'ünü de Dinç Bilgin'e şahsi hisse olarak satmış ve böylece Dinç Bilgin ve sahibi olduğu Holding Etibank'ın %100'üne sahip olmuştur. 8 Ocak 1999 tarihinde de Cavit Çağlar'ın sahibi olduğu diğer banka İnterbank'a el konulmuştur. 27 Ocak 2000 tarihinde de BDDK, Bank Kapital ile birlikte Etibank'a el koymuş ve banka mali bünyesi taahhütlerini karşılayamayacak şekilde zaafa uğradığı, yetkili kurumlar tarafından yapılan uyarılara karşın Kanun'da belirtilen tedbirleri almadığı, gelir gider dengesi bozularak yükümlülüklerinin değerinin varlıklarının toplam değerini aştığı ve faaliyetlerini sürdürmesinin mevduat sahiplerinin hakları ve mali sistemin güven ve istikrarı bakımından risk oluşturduğu gerekçesiyle TMSF'na devredilmiştir.

Sümerbank ve Etibank'ın özelleştirilmeleri maalesef başarısız olmuştur. Kamu bankalarının özelleştirilmesi uygulamalarının pozitif bir yaklaşım olduğu açıktır ancak aynı zamanda bankaların kime satıldığı da ülke ekonomisi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan özelleştirme uygulamalarında özelleştirmeden sorumlu Özelleştirme İdarelerinin siyasi baskılardan uzak olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra özelleştirildikten sonra da bankaların sıkı denetim altında tutulması da büyük ehemmiyet taşımaktadır.

Denizbank ise gelişmekte olan Türk denizcilik sektörüne finansman sağlamak üzere 1938 yılında bir devlet bankası statüsünde kurulmuştur. Banka yüksek standartları ve sunduğu ürün çeşitliliği ile kısa sürede Türk bankacılık sektörünün en saygın kurumlarından biri haline gelmiştir. 1992 yılında hükümetin bazı devlet bankalarını birleştirme kararı sonrasında Emlakbank'ın çatısı altına girmiştir. 1997 yılında Emlakbank'tan ayrılan Denizbank ayrı bir tüzel kişilik olarak özelleştirilmiştir. Özelleştirme aşamasında, 1992 yılından sonra pasif konumda bulunan birkaç eski şube dışında, Banka'nın önemli bir aktifi bulunmamaktaydı.

1997 yılı başlarında Zorlu Holding, Denizbank'ı Özelleştirme İdaresi'nden satın almış ve aynı yılın Eylül ayında faaliyete geçirmiştir. 2002 yılında Milli Aydın Bankası T.A.Ş. Denizbank A.Ş.'ye tüm hak alacak, borç ve yükümlülükleri ile devir olmuş, tüzel kişiliği 27 Aralık 2002 tarihinde İzmir Ticaret Sicil Memurluğuna tescil ettirilerek sona ermiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 23.10.2002 tarih ve 851 sayılı Kararı ile; Milli Aydın Bankası T.A.Ş.' nin (Tarişbank) hisselerinin % 99,99' unun Denizbank A.Ş.' ye devredilmesine izin verilmesi, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 8 inci maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendine istinaden uygun görülmüştür. Söz konusu Bankanın Denizbank A.Ş.' ye devrine ilişkin "Hisse Devir Sözleşmesi" 21.10.2002 tarihinde imzalanmış olup, fiili hisse devri ise 25.10.2002 itibariyle tamamlanmıştır.

2004 yılının Eylül ayında bankanın %25 hissesi İstanbul Borsası'nda işlem görmeye başlamıştır. Bankanın %75 hissesi Zorlu Holding'e ait olup, %25'i halka açıktır. Banka, özelleştirme öncesinde 1997 yılında sadece 3 şubeye sahipken, 30.09.2005 itibariyle 219 şubeye sahip; aktif büyüklüğü itibariyle Türkiye'nin en büyük onbirinci bankası konumuna gelmiştir. Tarişbank'ın Ege Bölgesindeki şube ağını, personelini, birikimini ve değerlerini koruyarak tarımı destekleme misyonunu devam ettirme kararı almış; böylece tarım sektörünü işletme bankacılığı segmentinde bir büyüme alanı olarak belirlemiştir. Bu stratejik kararda, Tarişbank'ın sektördeki liderlerden biri olmasının yanı sıra, çok önemli bir bilgi birikimi ve tecrübeye sahip olması da önemli rol oynamıştır. Eylül 2004'de Denizbank'ın %25 hissesi halka arz edilmiş olup toplam arz tutarının 5 katı tutarında yaklaşık 1 Katrilyon TL'lik talep toplamıştır.

Denizbank'ın özelleştirilmesi başarılı banka özelleştirmelerindedir. Birçok bankanın yönetimine TSMF'ce el konduğu dönemde Denizbank bu bankaların arasından ayrılmıştır. Bunun en büyük nedenlerinden birisi de bankanın kaynaklarını grup firmalarına Bankalar Kanunu çerçevesinde kullandırması, disiplinli kredi kültürü ve risk yönetim prensipleri ve ardından başarılı bir halka arza imza atılmasıdır. Denizbank, 2004 yılı Ocak ayında Avrupa'nın en saygın dergilerinden

biri olan The Banker'ın yaptığı araştırma ile Güney Avrupa'nın en hızlı ve istikrarlı büyüyen bankası seçilmiştir. 30.05.2006 tarihinde ise bankanın Zorlu Holding'e ait %75 hissesi Belçika Bankası Dexia Bank'a satılmıştır.

3.4.2 Vakıfbank Örneği

Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. (Vakıfbank), vakıf paraları ile gelirlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi, çağdaş bankacılığın gerektirdiği yönetim ve çalışma anlayışı ile ülkenin tasarruf birikimine katkıda bulunulması ve toplanan tasarrufların korunarak ekonomik kalkınmanın gereklerine göre kullanılması amacıyla, 1954 yılında 6219 sayılı Özel Kanun'la kurulmuştur. Vakıfbank'ın yapısı diğer kamu bankalarından farklılık göstermektedir şöyle ki; Banka doğrudan Hazine'ye bağlı olmamakla birlikte %51'den fazla hissesi T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait olduğundan yarı kamusal bir yapısı vardır. Bankanın Genel Müdürü Başbakan tarafından atanmaktadır.

Kamu bankalarının özelleştirilmesi amacıyla 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişlik Yapılmasına Dair Kanun'un Geçici 3.Maddesi'nde 'Kamu Bankalarının (T.C.Merkez Bankası, T.C.Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası A.Ş. ve Eximbank hariç) özelleştirmeye hazırlık işlemleri, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra iki yıl içinde tamamlanır''denmekte böylece Emlak Bankası ile birlikte Vakıfbank özelleştirme süreci içine girmiş bulunmaktaydı. Vakıfbank kurulduğu 6219 Sayılı Kanununun 1. maddesi uyarınca özel hukuk hükümlerine tabidir. Banka hisselerinin % 55'ini teşkil eden (A) Grubu hisseler Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün idaresindeki mazbut vakıflara (mütevellisi olmayan vakıf), % 20'si ise mülhak vakıflara tahsis edilmiş ise de mülhak vakıfların zaman içerisinde sermaye artırımlarına katılmaması nedeniyle %20'lik bu hisse grubunun %19,74'ü (A) grubu tarafından satın alınmış ve böylece mülhak vakıfların hisse oranı % 0,26 oranına düşmüştür.

6219 Sayılı Kanun uyarınca Vakıfbank'ın Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait (A) Grubu hisseleri ile mülhak vakıflara ait (B) Grubu hisselerinin satışı yasaklanmıştır.

Hisse satışının yasak olduğu durumda hissedarlar sadece bankadan alacağı temettü ile yetinmek zorunda kalmakta, mülkiyeti üzerinde tam bir tasarruf hakkı olmadığından hisseyi başka türlü değerlendirememektedir. Esasen banka karının her yıl sermaye artırımında kullanılması zorunluluğu karşısında hissedar çoğu kez temettü geliri dahi elde edememekte ve bu hisselerden hiç bir şekilde nemalanamamaktadır.(A) ve (B) grubu hisselerin satılmasına engel olan yasaklama hükmünün kaldırılması halinde, bu hisselerin satılması sonucunda bundan elde edilecek hâsılat yine vakıflara ait olacak, böylece hisseye dönüşen malvarlığı yeniden nakde dönüşmüş olacak ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde çeşitli yatırım araçlarıyla en iyi şekilde değerlendirilecektir. Bu amaç çerçevesinde, 4588 sayılı Yetki Kanununa dayalı olarak Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 606 sayılı Kanun Hükmünde Kararname 26.07.2000 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kararname uyarınca Vakıfbank B Grubu hisselerinin halka arz çalışmalarına başlanmış, ancak çalışmalarda son aşamaya gelindiğinde 4588 Sayılı Yetki Kanununun Anayasa Mahkemesi'nce iptali üzerine bu kanuna dayanılarak çıkarılan 606 sayılı Kanun Hükmünde Kararname de iptal edilmiştir. Bu suretle Vakıfbank'ın B grubu hisselerinin halka arzı süreci durdurulmuştur. Bu gelişme üzerine, Bakanlar Kurulunca hazırlanan Bankanın Kanununda değişiklik öngören kanun tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisince 16.11.2000 tarihinde kabul edilmiş ve 4604 sayılı söz konusu yasa Cumhurbaşkanının da onayından geçerek, 22.11.2000 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu kanun değişikliği uyarınca Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait B grubu hisselerin halka arz suretiyle satılabileceği bu hisselerin satışı yapılmadan A Grubu hisselerin satışına karar alınamayacağı, A Grubu hisselerin satışına ve bu satışla ilgili esas ve usulleri belirlemeye Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu hükme bağlanmıştır. Halka arzı mümkün kılan kanun değişikliği gerçekleşmişse de, 606 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin kabulü ile başlayan, Banka B grubu hisselerinin özelleştirme çalışmalarına, ekonomik konjunktürde yaşanan dalgalanmalar ve bu dalgalanmaların İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında hisse senedi değerlerinde yarattığı olumsuz etkisi nedeniyle ara verilmiştir. Bilahare,

Bankanın Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün elinde bulunan A ve B grubu hisselerinin herhangi bir kısıtlama ve öncelik olmaksızın satışına imkân veren, 4604 Sayılı yasanın Ek:2 inci maddesinde değişiklik öngören Kanun tasarısı Bakanlar Kuruluna sevk edilmiştir. 6219 Sayılı Vakıfbank Kuruluş Yasası'nın Ek 2. maddesi; 20.06.2001 tarih, 4684 sayılı Yasanın 3. maddesi ile "Bankanın (A) Grubu hisseleri ile (B) Grubundan Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olanların satışına ve bu satışla ilgili usul ve esasları belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir." şeklinde değiştirilmiştir. Söz konusu Kanun değişikliğinin iptali için Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular da mahkemenin 2001/356 ve 2001/357 K sayılı kararlarıyla reddedilmiş, böylece Vakıfbank'ın hisselerinin satışı için kanuni bir engel kalmamıştır. Bu değişikliğe istinaden Bakanlar Kurulunca alınan 19.07.2001 tarih, 2001/2788 sayılı Kararname eki Karar 14.08.2001 tarih, 24493 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Resmi Gazetede yayınlanan bu karar Devlet Bakanlığı Makamınca Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne gönderilmiş, Vakıflar Genel Müdürlüğü bahsi geçen Bakanlar Kurulu Kararı'nı Vakıfbank'a göndererek gereğinin yapılmasını talep etmiştir. Bahse konu Kararname uyarınca (A) ve (B) Grubundan Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait hisselerin satışına ilişkin Başbakanlığın oluru ile satışı gerçekleştirmek üzere yasa gereği tespit olunan Danışman Seçim Komisyonu, Değerleme Komisyonu ve İhale Komisyonu üyeleri Vakıfbank'a bildirilmiştir. İlgili Başbakanlık olurları çerçevesinde oluşumu tamamlanan komisyonlar görevlerine başlamış olup Danışman Firma Seçim Komisyonunca, Goldman Sachs&Co, Morgan Stanley, Merrill Lynch&Co, JP Morgan, Citigroup/Salamon Smith Barney, Dresdner Kleinwort Wassertein, Lazard, ABN Amro ve Nomura International Plc. firmalarına teklif sunmak üzere davet mektubu gönderilmiş olup Merrill Lynch&Co, JP Morgan, Citigroup/Salamon Smith Barney, ABN Amro ve Nomura International Plc. firmalarından teklif alınmıştır. Danışman Firma Seçim Komisyonunca firma tekliflerinin değerlendirilmesi sonucunda Merrill Lynch&Co danışman firma olarak seçilmiştir. İhale komisyonu, ön ilgilerini belirten yatırımcıları belirleyerek, Akbank, Doğan Şirketler Grubu Holding ve Türk Dış Ticaret Bankası, Oyak Bank, Societe Generale ve Groupama, TEB Mali Yatırımlar'ın ihaleye ilişkin nihai teklif verilmesine esas teşkil edecek ayrıntılı inceleme yapmak üzere davet edilmelerine karar vererek sonuçları açıklamıştır. Söz konusu yatırımcılardan Akbank T.A.Ş ihale

komisyonuna ihale sürecinden çekildiğini bildirmiştir. Seçilen diğer stratejik yatırımcılar 15.04.2002 tarihinden itibaren hazırlanan veri odasına alınarak Vakıfbank'taki incelemelerine başlamışlardır. Bu kapsamda 02.05.2002 tarihinde TEB Mali Yatırımlar A.Ş'ye, 03.05.2002 tarihinde Oyak Bank A.Ş'ye, 10.05.2002 tarihinde de Societe Generale ve Groupama ile Doğan Şirketler Grubu Holding ve Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş'ne yönetim sunumu gerçekleştirilmiştir. Yatırımcıların üçer haftalık ilk incelemelerini takiben, BDDK'nın 3. denetim raporunun tamamlanmasının ardından yatırımcılar 17 Haziran ile başlayan hafta 2,5 günlük son incelemelerini de tamamlamışlardır. Diğer yandan yatırımcılara ihale şartnamesi ile satış anlaşması taslağı 28.05.2002 tarihinde dağıtılmış ve ihale şartnamesi gereği 28.06.2002 son teklif verme tarihi olarak belirlenmiştir. TEB Mali Yatırımlar A.Ş. tarafından 26.06.2002 tarihli yazıyla ihaleye teklif verilmeyeceği hususu İhale Komisyonuna bildirilmiş ve adı geçen kuruluş bu suretle ihale sürecinden çekilmiştir. Vakıfbank'ta inceleme yapan diğer kuruluşlar olan Oyakbank A.Ş. tarafından 27.06.2002, Societe Generale / Groupama ve Doğan Şirketler Grubu Holding ve Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş. tarafından 28.06.2002 tarihlerinde teslim edilen kapalı zarflar İhale Komisyonunca 28.06.2002 tarihinde açılmış ancak teslim edilen zarfların herhangi bir teklif içermediği anlaşılacak şekilde bir tutanakla tespit edilmiştir. Herhangi bir teklif gelmediğinden ihale süreci sona ermiştir.

Stand By anlaşması çerçevesinde, IMF'ye verilen niyet mektuplarında Vakıfbank'ın satış sürecinin tamamlanması T.C. Hükümetinin taahhütleri arasında yer almıştır. Vakıflar Bankası'nın özelleştirilmesi ile ilgili IMF Niyet Mektupları ve Dünya Bankası Raporları'nın özeti aşağıda bulunmaktadır:

03 Mayıs 2001 tarihli IMF Niyet Mektubu:

Vakıfbank hisselerinin İMKB'de halka arz edilmesi son krizler nedeniyle ertelenmiştir. Ancak özelleştirme sürecine piyasa koşulları elverdiğinde ivedilikle devam edilecektir.

31 Temmuz 2001 tarihli IMF Niyet Mektubu:

Vakıfbank'ın özelleştirilmesi süreci piyasa koşulları izin verir vermez yeniden başlayacaktır. Daha esnek satış metotlarına izin veren bir kanunun kabul edilmesini takiben, kanunun yürütülmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı imzaya açılmış bulunmaktadır

18 Ocak 2002 tarihli IMF Niyet Mektubu:

Vakıf Bank'a ilişkin olarak bir özelleştirme danışmanı hesapların incelenmesi ve analizini sürdürmekte olup, potansiyel yatırımcılar bankaya yönelik ilgilerini sunmaya ve Mayıs ayında teklif vermeye davet edilmiştir.

3 Nisan 2002 tarihli IMF Niyet Mektubu:

Vakıfbank'ın özelleştirilmesine yönelik olarak beş potansiyel yatırımcı, Banka'ya olan ilgilerini bildirmiş olup, ön talep çalışmalarını yürütmektedirler. Tekliflerin Mayıs ayında alınması beklenmektedir.

19 Haziran 2002 tarihli IMF Niyet Mektubu:

Vakıfbank'a ilgi gösteren potansiyel alıcılar Banka'nın özel sektör bankalarının tabi olduğu üçlü denetim sistemine dahil edilmesini talep etmeleri sebebiyle, blok satışta biraz gecikme söz konusu olmuştur. Potansiyel yatırımcılar son tekliflerini 28 Haziran'a kadar verecekler ve kazanan 14 Temmuz'da açıklanmış olacaktır.

30 Temmuz 2002 tarihli IMF Niyet Mektubu:

Vakıfbank'ın öngörülen özelleştirmesi hiçbir yatırımcının Banka'yı bütün olarak almak istememesi nedeniyle başarılı olamamıştır (teklifin kabul edilmesi için bir koşul olarak konulmuştu.) Banka'nın operasyonel olarak yeniden yapılandırılması suretiyle başarılı bir şekilde özelleştirmesini teminen Dünya

Bankası ile yeniden çalışılacaktır. Vakıfbank'ın özelleştirilmesine ilişkin yasal engellerde irdelenecek ve gerekli görülebilecek yasal değişiklikler 2002 yılı Ekim ayı sonuna kadar Meclis'e sunulacaktır. Banka'nın 2003 yılının 2. Çeyreğinde tekrar satışa sunulması beklenmektedir.

IMF stand by anlaşmasının yanısıra Dünya Bankası tarafından kullanılan programlanmış kamu ve mali sektör uyum kredisinin (PFPSAL I) şartları arasında Vakıfbank hisselerinin satışının tamamlanması önemli bir şart olarak yer almıştır.

01.07.2001 tarihli PFPSAL I Kredisinin (US\$1,1 milyar) Vakıfbank'a ilişkin şartı şöyledir: Vakıfbank'ın A ve B hisselerinin (75%) aynı anda blok olarak satılmasını teminen Kanunda yapılması gereken değişikliğin gerçekleştirilmesi

PFPSAL II Kredisinin 2. Diliminin (US\$1.350 milyon) Vakıfbank'a ilişkin şartı şöyledir: Özelleştirme Danışmanı, detaylı incelemesi neticesinde bankanın özelleştirmesi için gerekli tüm hazırlıkları tamamlayacaktır.

PFPSAL II Kredi Anlaşmasının 3. Diliminde ise Vakıfbank'ın özelleştirmesinin 100% tamamlanmış olması şart koşulmaktadır. Blok satış ihalesinde teklif alınmamasını müteakip Banka'nın başarılı satışı için bankacılık dışı aktiflerinin eritilerek operasyonel olarak yeniden yapılanması gerektiği vurgulanmaktadır. Buna göre, yeni ihale tarihi mümkün olduğunca çabuk belirlenmelidir.

Bu itibarla, bankanın satış sürecinin herhangi bir teklif almadan sonuçlanmasından sonra Hazine Müsteşarlığı tarafından bazı çalışmalar yapılmıştır:

*Hazine Müsteşarlığının 11.12.2002 Yazısı Ekinde gönderilen Ekim 2002 tarihli "Değerlendirme raporu ve ikinci ve üçüncü kredi dilimlerine ilişkin mali koşulları gösteren güncellenmiş matris:

" Önceki satış aşamasında yeterli teklif gelmediği için satış sonuçlandırılmamıştır. Alıcılar teklif verebilmeleri için takip eden hususların mutlaka çözümlenmesini arzu etmektedir:

a) Çok sayıda geri dönmeyen kredi, (Yaklaşık olarak toplam kredi portföyünün % 45'i)

b) Bilançoda çok sayıdaki bankacılık dışı aktif kıymetler (örneğin yaklaşık 100 parça gayrimenkul ve turistik otel girişimciliği, finansal ve finans dışı iştiraklerle birlikte); bunların en kısa zamanda elden çıkarılması,

c) Satışın başarıyla tamamlanması için gerekli olan, bankacılık dışı asrtlerin ve performansı iyi olmayan kredilerin ve hissedarlık yapısının yeniden yapılandırılması ve Hükümetin Banka Yönetimine nazaran daha aktif bir rol üstlenmesi,

d) Yeni ihale takviminin çok kısa bir süre içinde yeniden belirlenmesi.

*Hazine Müsteşarlığının 12.12.2002 Yazısı Ekinde gönderilen 9 Aralık 2002 tarihi itibarıyla son durumu gösteren PFPSAL II Politika Matrisi:

" Önceki satış aşamasında yeterli teklif gelmediği için satış sonuçlandırılmamıştır. Alıcılar teklif verebilmeleri için takip eden hususların mutlaka çözümlenmesini arzu etmektedirler:

a) Çok sayıda geri dönmeyen kredi (Yaklaşık olarak toplam kredi portföyünün % 35'i)

b) Bilançoda çok sayıda bankacılık dışı aktif kıymetlerin bulunması, (örneğin yaklaşık 100 parça gayrimenkul ve turistik otel girişimciliği, finansal ve finans dışı iştiraklerle birlikte)

c) Satışın başarıyla tamamlanması için gerekli olan, bankacılık dışı asrtlerin ve performansı iyi olmayan kredilerin ve hissedarlık yapısının yeniden yapılandırılması ve Hükümetin Banka Yönetimine nazaran daha aktif bir rol üstlenmesi.

d) Yeni ihale takviminin çok kısa bir süre içinde yeniden belirlenmesi

*Hazine Müsteşarlığının 16.12.2002 Yazısı Ekinde gönderilen 9 Aralık 2002 tarihi itibarıyla son durumu gösteren PFPSAL II Politika Matrisi ve Dünya Bankasına verilecek olan Mali ve Kamu sektörü Reform Programı'nın Vakıfbank'a ilişkin bölümleri:

" Önceki satış aşamasında yeterli teklif gelmediği için satış sonuçlandırılmamıştır. Satışın gerçekleşmemesi aşağıdaki sebepler bağlıdır:

a) Çok sayıda geri dönmeyen kredi (Yaklaşık olarak toplam kredi portföyünün % 35'i)

b) Bilançoda bankacılık faaliyetleri açısından herhangi bir sinerji yaratmayan çok sayıda bankacılık dışı aktif kıymetlerin bulunması (örneğin yaklaşık 100 parça gayrimenkul ve turistik otel girişimciliği, finansal ve finans dışı iştiraklerle birlikte)

c) Tam tanımlanmamış hissedarlık yapısı

Raporun devamında ise şöyle denmektedir: "Özelleştirme öncesi Bankanın yeniden yapılanması kapsamında, istenmeyen aktiflerin bilançodan ayıklanması gerekmektedir. Bu da Kamu Fonları Departmanı ya da başka bir geçiş aranjmanı vasıtasıyla istenmeyen aktiflerin bilanço dışına çıkarılarak yerine nakit veya nakit benzeri aktifler konulması suretiyle olabilir. Bu işlemlerin satış öncesinde tamamlanması gerekir. Bundan dolayı Bankanın yeniden yapılandırılması ve gerekli yasal düzenlemelerin Ocak 2003 sonuna kadar tamamlanması amacıyla BDDK'ya yetki verilmesine karar verdik. Bankanın yeniden yapılandırılmasınının 31 Mart 2003'de satışın da 30 Haziran 2003'de tamamlanmasını umuyoruz."

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere Vakıfbank'ın satışı yoluyla özelleştirilmesi uzun yıllardır gündemde olmakla birlikte, ancak 2005 yılının Kasım ayında %25 hissesi halka arz edilmiştir. Aşağıda bu sürece yer verilmiştir:

1 Nisan 2005 tarihinde yapılan Vakıflar Bankası Olağan Genel Kurulunda bankanın sermayesi 420.145 bin YTL'den 1 Milyar YTL' ye çıkarılması nedeniyle Ana sözleşmenin konuyla ilgili 7. ve 11. maddeleri değiştirilmiştir. 24.10.2005 tarihinde yapılan Olağanüstü Genel Kurul'da ise bankanın halka açılmak üzere kayıtlı sermaye sistemine geçmesi ve Ana sözleşmesinin SPK mevzuatına uygun

hale getirilmek üzere 7, 8, 11, 16, 19, 21, 31, 32, 39, 42, 43, 45, 48, 50, 56, 60, 62, 64, 67, 68, 71,79,85 ve 91. maddelerinde değişiklik yapılmış ayrıca 72, 73, 74 ve 75.maddeler eklenmiştir. Söz konusu değişiklikler ile kısaca; bankanın kayıtlı sermayesi 1 Milyar 300 Milyon YTL olarak belirlenmiş, halka arzı gerçekleştirmek üzere Yönetim Kurulu'na itibari değerinin üzerinde hisse senedi çıkarma, çıkarılacak hisse senetlerini tüm hissedarlara hisseleri oranında dağıtma veya ortakların rüçhan haklarını tamamen veya kısmen kısıtlamak suretiyle yalnızca D Grubu hisse çıkararak mevzuat hükümleri çerçevesinde halka arz etme, ortakların talep etmesi kaydıyla mevcut grumlardan D Grubu'na dönüşüm yapma yetkisi verilmiş, kurumsal yönetim ilkeleri gereğince Yönetim Kurulu üyeleri içinde bağımsız üyelerin bulunmasına dair karar alınmış, Yönetim Kurulu'nun çalışmalarını etkili ve etkin bir şekilde yürütebilmesi amacıyla kurumsal yönetim ve atama komitesi, denetim komitesi ve sair komitelerin kurulması sağlanmış ve anılan iki komitenin görevli ve sorumlu olduğu konular belirlenmiştir.

Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. 19 Ekim 2005'te kabul edilen, 1 Kasım 2005, 25983 sayılı Resmi Gazete'de ilan edilen Bankacılık Kanunu No 5411, Madde 6'da "Hisse senetleri (A), (B), (C) ve (D) gruplarına ayrılmış olup; nama yazılıdır. Bankanın İdare Meclisi Genel Müdürle birlikte, toplam dokuz üyeden oluşur. Her grubun İdare Meclisinde sahip olacağı üye sayısı Banka Ana Sözleşmesinde gösterilir. (A) grubu üyelerinden biri Vakıflar Genel Müdürlüğünü temsil etmek üzere Başbakan tarafından, (A) grubunun diğer üyeleri ile (B), (C) ve (D) grubu üyeleri Genel Kurulca seçilir." denilerek halka arzdan önce dördüncü grup hisse senedi çıkarılmasına karar verilmiş ve 09,10 ve 11 Kasım'da talepler toplanmıştır. 18.11.2005 tarihinde de hisseler İstanbul Borsa'sında ilk işlemini görmüştür. Vakıfbank, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun geçici 4. maddesi ve 1 Şubat 2002 tarih ve 24658 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programının Uygulama Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik" hükümleri uyarınca Hisse Senedine Dönüştürülebilir Tahvil karşılığı olmak üzere, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'ndan 26.08.2002 tarihinde temin edilmiş olan 213.344 Milyar TL tutarında devlet iç borçlanma senedi olarak alınan Sermaye

Benzeri Kredinin vadesinden önce iade edilmesi için BDDK'na başvurulmuş ve 30.12.2005 tarihinde geri ödenmiştir.

Tablo 22 :Vakıfbank'ın Halka Arzı Sonrası Sermaye Yapısı Değişikliği

GRUBU	ORTAK ADI	Halka Arz Öncei Sermaye Payı (YTL)	PAY%	Halka Arz Sonrası (ek satış hakkı dahil) (YTL)	PAY%
A	T.C.Vakıflar Genel Md.(Mazbut Vakıflar)	550.000.000	55,00	550.000.000	43,00
B	Mülhak Vakıflar (B Adına A'nın Elinde)	197.592.375	19,76	197.592.375	15,45
B	Mülhak Vakıflar	2.407.625	0,24	2.407.625	0,19
C	Emekli ve Sağlık Yardım Sandığı Vakfı	248.945.944	24,89	205.945.944	16,10
C	Vakıfbank Özel Sosyal Güvenlik Vakfı	632.434	0,06	588.764	0,05
C	Gerçek ve Tüzel Kişiler Toplamı	421.622	0,05	465.292	0,03
D	Halka Açık			322.000.000	25,18
TOPLAM		1.000.000.000	100	1.279.000.000	100

(Kaynak: TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI FAALİYET RAPORU, 2005; 10)

T.Vakıflar Bankası'nda halka arz öncesinde banka ortaklık yapısı içerisinde 3 grup hisse vardı: A, B ve C. Yönetim Kurulunda Genel Müdür dahil 9 üye görev almaktaydı. Tüm hisseler eşit oy hakkına sahipti. Halka arz sonrasında ise 4 hisse oluşmuştur: A, B, C ve D hisseleri. Tüm hisseler halka arz sonrasında da eşit oy hakkına sahiptir. A grubu hisse sahiplerini temsilen 4 üye bulunmakta ve bunlardan

birini Başbakan atamaktadır. C grubu hisseleri temsil eden Yönetim Kurulu üyesi 3'ten 2'ye inerek yerine D grubu hissedarları temsilen 1 Yönetim Kurulu Üyesi görevlendirilecektir. Diğer 2 üye ortaklar tarafından seçilerek biri B grubu hisselerini temsil etmekte, diğeri de tüm ortakları temsil etmektedir.

Halka arzda sendikasyon olarak, JPMorgan ve UBS birlikte Global Eş Koordinatör ve Talep Toplayıcı olacak, EFG İstanbul Menkul Değerler A.Ş ise Global Eş Lider olacaktır. İş Yatırım ise Yurtiçinde Genel Koordinatör, yurtdışında ise Eş Yönetici olarak görev yapmıştır. “ İş Yatırım liderliğinde toplam 46 aracı kurum görev almış olup bu konsorsiyum Türkiye'nin bugüne kadar oluşmuş en büyük konsorsiyumu olma özelliğini taşımaktadır. (Dünya Gazetesi, 2005; 7)” Hisse senedinin fiyat aralığı 4,75- 5,93 YTL olarak belirlenmiş; daha sonra halka arzda nihai fiyat 5,40 YTL olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca yatırımcılara özel avantajlar sağlayacak yeni talep toplama yöntemleri uygulanmıştır. Örneğin, hisse senedinin peşin ödenmesi durumunda Vakıfbank mevcut çalışanları ve emeklileri, Vakıfbank İştirakleri mevcut çalışan ve emeklileri ile Vakıflar Genel Müdürlüğü mevcut çalışanları ve emeklilerine satış fiyatından % 5 indirim, Vakıfbank'ta daha önce açılmış herhangi bir hesabı olan yatırımcılara satış fiyatından % 4 indirim, yurtiçi bireysel yatırımcılara satış fiyatından % 3 indirim uygulanmıştır. Ayrıca yine yatırımcılara likit fon teminatı yöntemi ile ödeme hakkı ve arz fiyatına göre talep yükseltme seçeneği tanınmıştır. “İlk kez bu halka arzda uygulanan likit fon teminatı yönteminden 12 bin 248 yatırımcı yararlanmıştır. Bu yöntemle 191 Milyon YTL'lik hisse talep edilmiştir. Yine yeni bir yöntem olan fiyata göre talep artırma yönteminden ise 25 Bin 917 yatırımcı yararlanmış ve artırılan talep miktarı ise 8,5 Milyon adedi bulmuştur. (Hürriyet Gazetesi,2005; 13)” Halka arz edilen hisse senetlerinin %69'u yurtdışı kurumsal yatırımcılara, %23'ü yurtiçi bireysel yatırımcılara, %5'i Vakıfbank müşterilerine, %2'si Vakıfbank çalışanlarına, %1'i ise yurtiçi kurumsal yatırımcılara tahsis edilmiştir. Yatırımcıların %97,3'üne hisse senedi tahsisi yapılmış; yüzde 15'lik ek satış hakkının kullanılmasına rağmen genel olarak yatırımcı taleplerinin sadece %19,6'sı karşılanabilmiştir. Halka arz edilen toplam hisse senedi sayısı 280 milyon adet olmasına rağmen yurtiçi ve yurtdışından toplam 1 Milyar 645 Milyon adet talep toplanmış; yani arz edilen hisse senedinin 5,9

katı talep alınmıştır. Vakıfbank'ın halka arzında talep ve dağıtım verileri Tablo 23'den görülmektedir:

Tablo 23: Talep Dağılımı

Yatırımcı	Talep	Dağıtılan
Çalışanlar	4.442.817	4.432.097
Müşteriler	25.862.118	15.167.903
Yurtiçi bireysel	77.857.664	64.400.000
Yurtiçi kurumsal	7.739.883	2.800.000
Yurtdışı kurumsal	1.529.209.720	235.200.000
Toplam	1.645.112.202	322.000.000

(Kaynak: REFERANS GAZETESİ, 2005; 1)

Türkcell'in halka arzından sonra en büyük ikinci halka arz olma özelliği taşıyan Vakıfbank'ın halka arzı bugüne kadar en büyük talebi toplayan halka arz olması özelliğini taşımaktadır. Halka arz sonrasında 34.168 yatırımcıya hisse tahsisi yapılmış olup toplam 1 Milyar 274 Milyon Amerikan Doları halka arz geliri elde edilmiştir. Bu gelirin 973 Milyon Amerikan Dolarlık kısmı yabancı yatırımcıdan sağlanmıştır. Toplam talebin %93'ü yabancı kurumsal yatırımcılardan gelmiştir. Vakıfbank hissesi borsada ilk gün işlem hacminde lider olmuş ve %11 oranında artış kaydetmiştir. Toplam halka arz geliri tutarı olan 1.723.298.835 YTL'nin 1.491.098.835 YTL'lik kısmı sermaye ve özkaynaklar hesabına girmiş; 232.200.000 YTL'lik kısmı ise Emekli Sandığı'na aktarılmıştır.

3.4.2.1 Halka Arz Sonrası Vakıfbank'ın Finansal Göstergeleri

Uluslararası derecelendirme kuruluşlarından Moody's Aralık 2005 tarihinde bankanın uzun dönem döviz mevduat notunu (B2)'den (B1)'e ve uzun dönem YTL mevduat notunu ise (Baa2)'den (Baa1)'e yükseltmiştir. Fitch Ratings ise Kasım

2005 tarihinde açıkladığı raporu ile bankanın uzun dönem döviz ve yerel para notunu (B+)’dan (BB-)’ye yükseltmiştir. Uzun dönem Ulusal notu (A-)’den (A(tur))’a, Bireysel notu da (D)’den (C/D)’ye yükseltmiştir. Standard & Poor’s tarafından Ağustos 2005’te açıklanan raporda, Vakıfbank’ın kredi notu (BB-)’ye, Mevduat notu (B)’ye yükseltmiştir.

Vakıfbank, çağdaş bankacılık koşullarına ve sektörde yaşanan rekabete ayak uydurabilmek amacıyla Şubat 2005 yılında Mc Kinsey danışmanlık firması ile Değişim ve Yeniden Yapılandırma Projesi başlatmıştır. Proje kapsamında şubelerdeki iş yükünün azaltılması ve müşteri memnuniyetinin ön plana alınması amacıyla satış ve pazarlama odaklı bir yapıya geçilmiştir. İşgücünün verimli kullanılabilmesi için belirli işler merkezleştirilmiş ve alternatif dağıtım kanallarının özendirilmesi öncelikli iyileşme fırsatları olarak belirlenmiştir. Bu yolla hizmet kalitesi ve hızının artırılması ve maliyetlerin aşağı çekilmesi hedeflenmektedir. Tüm bu değişimlerin rakamsal olarak izlenmesi amacıyla ölçme ve raporlama, hedeflendirme ve teşviklendirme olmak üzere üç temele dayanan bir performans sistemine geçilmiştir. Bu model öncelikle büyük illerdeki şubelerde uygulanmaya başlanmış, 2006 yılında bu yapının şubelerin en az yarısına yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

Vakıfbank’ın özkaynakları halka arz ile elde edilen gelirin sermayeye eklenmesi sonucu %112 artarak 4.3 Milyar YTL’ye yükselmiştir. Özkaynakların pasif içindeki payı %13,2’ye ulaşmıştır. Bankanın mali gücünün yapısını gösteren sermaye yeterlilik rasyosu da %25,39’a ulaşmıştır. Bir önceki yıla göre mevduat miktarındaki artış ise sektör ortalaması olan %27’nin üzerinde %30,5 olarak gerçekleşmiştir. Toplam krediler %47,7 artarak 11.9 Milyar YTL’ye ulaşmıştır. 2005 yılında bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü yaklaşık %22 artış kaydederken Vakıfbank’ın aktif büyüklüğü %33,8 oranında artmıştır. Vakıfbank, 2005 yılında 32.4 Milyar YTL’lik aktif büyüklüğü, 11.9 Milyar YTL’lik kredi hacmi, 22.9 Milyar YTL’lik mevduat büyüklüğü ve 4.3 Milyar YTL’ye ulaşan özkaynakları ile sektörün en büyük beş bankasından biri olmuştur.

Vakıflar Bankası'nın özelleştirmesi Türkiye'nin ikinci büyük halka arzı olmakla birlikte tam bir özelleştirmeden söz edebilmek için Bankanın çoğunluk hisselerinin özel sektöre devredilmesi gerekmektedir. Söz konusu halka arzdan sonra çoğunluk hissesi yine Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde kalmıştır. Ancak bu yine de Türkiye için büyük bir adım niteliğindedir. Türkiye IMF'ye verdiği sözler kapsamında kamu bankalarının özelleştirilmesi konusunda niyetini belli etmiştir. Vakıflar Bankası'ndan sonra Halk Bankası'nın özelleştirmesi gündeme gelmiştir. Hazine Müsteşarlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Banka ile birlikte yürütülen özelleştirme çalışmalarının tammalandığını 31 Temmuz 2006 tarihi itibarıyla duyurmuştur. Bu arada, daha önce Halk Bankası'nın özelleştirme kapsamına alınmadan, ancak 4046 sayılı Özelleştirme Kanunu'na tabi satılabilmesi düşünülürken, buna ilişkin değişiklik önergesinin Bütçe Kanununa eklenmemesi sonucu, 4603 sayılı Bankalar Kanununun gereğince kapsam ve programa alınarak özelleştirilmesi söz konusu olmuştur. Özelleştirme Yüksek Kurulu kararına göre Halk Bankası blok satış yöntemiyle özelleştirilecektir. Halk Bankası'nın özelleştirmesinin 2007 yılının ilk çeyreğinde tamamlanması öngörülmektedir. Halk Bankası'nı alacak kuruluşta BDDK'nın banka sahipliği için aradığı kriterler aranacak ve ihale şartnamesinde BDDK'nın mali ve teknik kriterlerine de yer verilecektir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

1929 Dünya Ekonomik Buhranı'na kadar devletin görevinin iç ve dış güvenliği ve ülkede adaleti sağlamak olduğu görüşü hâkimken, bu krizin yarattığı koşullar ve daha sonra 1945'de 2. Dünya Savaşı'nın ardından özellikle Avrupa ülkelerinde ekonomilerin yeniden yapılanması ile devletleştirme ya da devletin sınai ve ticari girişimlere öncülük etme politikaları, kamunun ekonomi içindeki payını artırmıştır. 1950'li ve 1960'lı yıllarda pek çok ülkede altın çağlarını yaşayan Keynezyen iktisat politikaları sonucunda devletin ekonomi içerisinde rolü ve fonksiyonları artmış; 'müdahaleci devlet' anlayışı ile ulusal ekonomi içerisinde kamu sektörünün payı büyümüştür.

Ekonominin büyümesinde ve istikrarında en önemli işlevlerden birini bankacılık piyasası görmektedir. Bankalar, öncelikle, ülkenin yurtdışı ve yurtiçi ödemeler sisteminde başrolü oynamakta ve takas merkezi olarak hizmet vermektedir. İkinci olarak, mevduatları toplayan bankalar, bunları kredi olarak dağıtarak aracılık işlevi görmektedir; kredilerin değerlendirilmesi, fiyatlaması, izlenmesi fonksiyonlarını yerine getirmektedir. Bu bakımdan, bu dönemde hemen hemen tüm ülkelerde bankacılık, devlet kontrolünde olması gereken anahtar sektörlerden biri olarak tanımlanmış ve sektörde kamu bankalarının payı hızla artmıştır. Kamu bankalarının payının artmasında özellikle özel sermayenin yetersizliği, ekonomide bazı bölge ve sektörlerin kar amacı güdülmeksizin desteklenmesi, gelir dağılımının düzeltilmesi gerekliliği gibi sosyal amaçların yanı sıra politik nedenler de etken olmuştur. Politikacılar bu bankalardan, kendi yandaşlarına istihdam yaratmak ve kaynaklarını kullanırmak gibi diğer bazı menfaatler sağlamak için yararlanmışlardır.

İktisadi devletçilik stratejisi ülkemizin bankacılık sistemini de önemli ölçüde etkilemiş ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında birçok kamu bankası kurulmuştur. Bu dönemde, Sümerbank(1933), Belediyeler Bankası(1933), Etibank(1935), Denizbank(1937), Halk Bankası ve Halk Sandıkları(1938); devlet tarafından Birinci ve İkinci Sanayi Planları ile oluşturulmasına karar verilen işletmelerin kuruluşu, işletilmesi ve finansman ihtiyaçlarının sağlanması amacıyla, devlet tarafından özel

amaçlı banka statüsüyle kurulmuştur. Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. (Vakıfbank), vakıf paraları ile gelirlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi, ülkenin tasarruf birikimine katkıda bulunulması ve toplanan tasarrufların korunarak ekonomik kalkınmanın gereklerine göre kullanılması amacıyla, 1954 yılında 6219 sayılı Özel Kanun'la kurulmuştur. 1888 yılında kurulan Ziraat Bankası, 1930'lu yıllarda, buğday fiyatlarının desteklenmesi ve küçük üreticilere kredi verilmesinde önemli işlevler yerine getirmiştir. Ancak günümüzde faaliyetlerine halen devam etmekte olan kamu bankaları T.C. Ziraat Bankası, T.Halk Bankası ve T.Vakıflar Bankası artık misyonlarını tamamlamışlardır.

1980'li yıllarla birlikte tüm dünyada, bankacılık sektöründe kamu payının gerekliliği tartışılmaya başlamıştır. Çeşitli ülke deneyimleri, kamu bankalarının planlandığı şekilde ekonomik kalkınmayı sağlamaktan uzak olduğunu ve tersine rekabeti engellediği, büyümeyi yavaşlattığı ve verimliliği azalttığını göstermektedir. Bu sebeplerden kamu bankaları birçok ülkede, ekonomik istikrarı bozarak kriz yaşamasına da sebep olmuştur. Kamu bankaları, gereksiz istihdam, deneyimsiz yönetim, operasyonel yetersizlik ve gelişmemiş risk yönetimi gibi nedenlerle yeterli performans gösterememişlerdir. Kamu bankalarının düşük performans göstermesinin altında yatan nedenlerin başında, bu bankaların politikacılar tarafından kendi yandaşlarına bazı çıkarlar sağlamak için kullanılmasıdır. Hükümetler, kamu bankalarını kendi yandaşlarına istihdam yaratmak için kullanmışlar ve bu da kamu bankalarında gereksiz ve fazla istihdama yol açmıştır. Yine Hükümetlerin kendi yandaşlarına fayda sağlama politikasının bir sonucu olarak kamu bankaları yıllarca deneyimsiz yöneticiler tarafından yönetilmek zorunda kalmışlardır. Hükümetlerin atadığı yöneticilerce yönetilen bankalar, yine onların istek ve çıkarları doğrultusunda, serbest piyasa ekonomisi ile bağdaşmayan kararlar almaktadırlar. Bunun yanı sıra, kamu bankaları, Hükümetlerin direktifleri doğrultusunda verimlilik analizi yapmadan ve gerekli teminatları almadan bazı krediler kullandırmışlardır ki; bu da kamu bankalarındaki takipteki krediler oranının özel bankalara nazaran daha yüksek olmasına sebep olmuştur. Kamu bankaları, hantal yapıları nedeniyle bilgi teknolojilerine de yatırım yapmamışlar ve yıllar içerisinde özel bankalarla rekabet edemez hale gelmişlerdir. Bilgi teknolojilerindeki zayıflık, bankaların performansı

ile ilgili doğru bilgiye ulaşılmasını engellemekte, bu da denetleyici ve planlayıcı organların kamu bankalarına zamanında müdahalesine engel olmaktadır. Kısaca bazı ekonomik ve sosyal amaçlara hizmet etmek amacıyla kurulan kamu bankaları, zaman içerisinde değişen ekonomik koşullara ayak uyduramamışlar, politikacılar tarafından kendi menfaatleri için kullanılmışlar ve özel sektörle rekabet edemez hale gelmişlerdir.

Türkiye’de yaşanan deneyimler de maalesef diğer ülkelerden pek farklılık göstermemektedir. Genelde özel amaçlarla kurulan kamu bankaları, aynı zamanda ticari bankacılık da yapmaktadırlar. Ancak kamu bankaları, finansal açıdan ülke hazinesine bağlı olmaları, politik baskı altında bulunmaları ve yıllarca üstlendikleri görev zararları sonucunda likidite sıkıntısı çekmişlerdir. Kamu mülkiyetinde bulduklarından iflas riski de olmayan kamu bankaları sistemdeki rekabeti olumsuz yönde etkilemişlerdir. Bu itibarla, IMF’ye verilen niyet mektuplarında kamu bankalarının en kısa zamanda özelleştirileceğine değinilmiş ve T.C. Ziraat Bankası, T.Halk Bankası ve T. Emlak Bankası’nın etkin, verimli ve özerk bir işleyişe sahip olmaları için yeniden yapılandırılması gündeme gelmiştir. Emlak Bankası’nın mevduatı ve bilançosu Ziraat Bankası’na devredilmiştir. Diğer iki banka da finansal, operasyonel ve organizasyonel açıdan yeniden yapılandırılmıştır. Esasen bu yeniden yapılandırmanın amacı bu bankaları özelleştirmeye hazırlamaktır. Diğer bir kamu bankası olan T.Vakıflar Bankası, mülkiyet yapısındaki değişiklik nedeniyle, (Vakıfbank, doğrudan Hazine’ye bağlı olmayıp, çoğunluk hissesi bir kamu kuruluşu olan Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne aittir) bu yeniden yapılandırma programına tabii tutulmamış; ancak %25 hissesi halka arz edilmiştir.

Birçok ülke uygulaması kamu bankalarının özelleştirilmesinin ekonomi üzerinde olumlu bir etki yarattığını ve özelleştirilen kamu bankalarının performanslarının arttığını, geri dönmeyen krediler oranının önemli bir ölçüde düştüğünü buna mukabil sermaye yeterlilik rasyolarının yükseldiğini göstermektedir. Kamu bankalarının özelleştirilme gereği kesin olmakla birlikte, esas üzerinde durulması gereken konu nasıl özelleştirilecekleridir. Ekonomide büyüme ve verimliliğin sağlanması, bankacılık sektöründe istenilen sonuçların yakalanması

açısından kamu bankalarının özelleştirmesinin başarılı olması gerekmektedir. Özelleştirmenin başarılı olması demek, kamu bankalarının hak ettiği fiyata satılması, satılan kurumun doğru kurum olması ve bankanın mevcudiyetini devam ettirmesi demektir. Kamu bankalarının özelleştirilmesi; bu bankaların satılması (varlık satışı), hisse senetlerinin halka arz edilmesi ya da kupon yöntemi yoluyla olabilir. Genellikle ülke uygulamalarına bakıldığında özelleştirmenin çoğunlukla satış ya da halka arz yoluyla yapıldığı görülmektedir, kupon yoluyla özelleştirme fazla tercih edilen bir yöntem değildir. Hükümetler bu yöntemlerden birini seçebilecekleri gibi özelleştirmeden önce bankaların satışını kolaylaştırmak amacıyla finansal veya operasyonel olarak yeniden yapılandırabilirler. Ancak genellikle kamu bankalarının özel bankalar gibi rekabetçi bir yapıya kavuşturulması için çok önemli bir yeniden yapılandırma programına tabi tutulması gerekmektedir. Finansal yeniden yapılandırmada, bankanın çok fazla miktarda geri dönmeyen kredisinin olması durumunda, bankanın yatırımcılar için cazip hale getirilmesi amacıyla kötü durumda olan aktifleri bankanın iyi durumda olan aktiflerinden ayrılmalıdır. Bu durumda geri dönmeyen krediler uzman bir varlık yönetim şirketine devredilebilir ve Hükümet bankanın kalan iyi kısmının bilanço açığını tahvil ile sübvansedeabilir. Kötü durumdaki aktiflerin rakamının küçük olması durumunda Hükümet, bankaya sermaye benzeri kredi ile likidite sağlayarak bankayı özelleştirmeye hazırlayabilir. Finansal yeniden yapılandırmanın başarılı olabilmesi için, yeniden yapılandırmadan kısa bir süre sonra bankanın satışının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bankaların tekrardan sermayelendirilmesi gerekebilecek ve bu da yeniden yapılandırma maliyetlerini artıracaktır. Bankaların satıştan önce operasyonel olarak yeniden yapılandırılmasının ise gereksiz olduğu kanaatindeyim; bankanın operasyonel olarak yeniden yapılandırılması amacıyla personelin işten çıkarılması, şube kapatılması gibi bazı maliyetlere katlanılacak buna rağmen bankanın yeni sahibi büyük bir ihtimalle bankayı almadan önce kendi yeniden yapılandırma programını oluşturmuş ve bunun için belli bir bütçeyi zaten ayırmış olacaktır. Ancak çok büyük olan ve bu sebeple özelleştirilmesi çok güç olan bankalar bölünerek özelleştirilebilir. Bölünerek özelleştirmenin, küçük bankaların daha kolay ve iyi bir bedelle satılabilmesi gibi avantajları olmasının yanı sıra bölünme kriterlerinin iyi

belirlenmesi ve bölünmenin hemen ardından bu da bankaların özelleştirilmesi gerekmektedir.

Kamu bankalarının satışı ya da halka arz yoluyla özelleştirilmesinde, gerçek bir özelleştirme olabilmesi, bağımsız ve serbest piyasa yönelik bir bankacılık sektörü yaratılması için önemli olan bankalardaki kamu payının özelleştirme sonrasında hiç kalmaması ya da azınlıkta kalmasıdır. Sermaye piyasası güçlü olmayan ve az gelişmiş ülkelerde genellikle halka arz yoluyla özelleştirme istendiği sonuçları vermemiştir. Bu bakımdan, az gelişmiş ülkelerde, sermaye piyasasının güçlendirilmesi amaçlanıyorsa halka arz yoluyla özelleştirme amaca hizmet etmeyecektir. Özelleştirmenin başarılı olabilmesi için, satışın finansal açıdan güçlü ve tecrübeli bir kuruluşa yapılması da büyük önem taşımaktadır. Bu noktada, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından bankacılık sektörüne yabancı yatırımcı girişi ön plana çıkmaktadır. Çünkü bu ülkelerde yerli kaynaklar yeterli olmadığından bankaların yabancı yatırımcılara satılması söz konusu olmaktadır. Son yıllarda yabancı yatırımcılar, gelişmekte olan ülkelerde gördükleri gelişme potansiyeli ve daha fazla karlılık gibi fırsatlar nedeniyle bu ülkelerde yatırım yapma yolunu tercih etmektedirler. Diğer ülkelerdeki özelleştirmeler incelendiğinde, yabancı bankaların stratejik yatırımcı ya da ortak olduğu banka özelleştirmelerinin başarı ile sonuçlandığı görülmektedir. Yabancı bankaların piyasa girmesinin birçok avantajı vardır: Yabancı yatırımcılar öncelikle bankasını satın aldıkları ülkeye yabancı sermaye girdisi sağlamakta, bunun yanı sıra piyasada rekabeti artırmakta, modern teknolojileri bankasını satın aldıkları ülkeye transfer etmektedirler. Yabancı bankaların piyasaya girmesinin diğer bir avantajı da bu bankalar sayesinde, bankacılık sisteminin uluslararası finansal piyasalarla uyumunun artmasıdır. Tüm bunların yanı sıra bankacılık sektörü içinde yabancı payının fazla olmasının avantajdan öte dezavantaj olacağını ileri süren görüşler de mevcuttur.

Ülkemizde de bu konu son günlerin en tartışılan konularından biri olmuştur. Bir görüşe göre, yabancı bankaların sektöre girmesiyle rekabet yerel bankaların aleyhine gelişebilir, yabancı bankalar ucuz fonlama maliyetlerine sahip olduklarından karlı, risksiz ve büyük firmalara yönelebilir ve bu durumda da yerel bankalar daha fazla

risk almak zorunda kalabilir. Bunun yanı sıra yabancı bankalar, bir kriz anında piyasayı terk edebilir ve sermaye çıkışı nedeniyle krizin derinleşmesine neden olabilirler. Ancak birçok ülke örneği göstermektedir ki bankacılık piyasasına yabancı girişi olumlu sonuçlar vermekte ve o ülkenin bankacılık piyasasının istikrara kavuşmasında büyük etkisi olmaktadır. Yabancı bankaların girişine imkan tanıyan gelişmekte olan ülkelerin yerel bankaları daha etkin faaliyet göstermeye başlamışlardır. Ayrıca yabancı bankaların ülkeye girişine esnek yaklaşan ülkelerin daha az krize maruz kaldıkları, krizlerin yabancı bankaların sektörde faaliyet göstermelerinden değil, bu bankaların sektöre girişini engelleyen düzenlemelerden kaynakladığı da yapılan ampirik çalışmalarla kanıtlanmıştır.

Türkiye’de, Vakıflar Bankası’nın %25 hissesinin halka arz edilmesinin ardından Halk Bankası’nın özelleştirmesi gündeme gelmiştir. Vakıflar Bankası’nın halen daha çoğunluk hissesi Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün elindedir. Kasım ayında yapılan halka arz sonrasında Mayıs ayına kadar yatırımcılara olan sözü nedeni ile ‘suskunluk dönemi’nde olan bankanın bugünden sonra kalan hisselerinin özelleştirilip özelleştirilmeyeceği ya da ne şekilde özelleştirileceği Hükümet’in kararına bağlıdır. Ancak kalan hisselerinin de başarılı halka arz rüzgârını arkasına alarak, bir an önce halka arz ya da blok satış kanalı ile özelleştirilmesinin bankanın ve ülkemizin menfaatine olacağı kanaatindeyim. Halk Bankası’nın özelleştirmesinin ise blok satış yöntemi ile olacağı açıklanmıştır. Kamu bankaları içinde en zor özelleşecek olan hiç şüphesiz ki aktif büyüklüğü nedeniyle T.C.Ziraat Bankası’dır. Ziraat Bankası ile ilgili olarak bölünerek özelleştirme uygulaması gündeme gelebilir. Ya da ikinci bir seçenek olarak çoğunluk hissesinin devlet kontrolünden çıkarılması amacıyla hisselerin bir kısmı blok halinde kurumsal yatırımcılara satılırken bir kısmı ise halka arz edilebilir.

Özelleştirme şekli ne olursa olsun dikkat edilmesi gereken en önemli nokta bankacılık sisteminin istikrarı ve büyümesinin devamını sağlamak açısından, bu bankaların hangi kuruluşlara satıldığıdır. Bu bağlamda özelleştirme sonucu elde edilecek yüksek getiriden çok, bu bankaları hangi kuruluşların aldığına odaklanılmalı ve bankalar, sektörde deneyimli ve finansal açıdan güçlü kuruluşlara satılmalıdır.

Özelleştirme esnasında kamuoyunun açık ve eksiksiz olarak bilgilendirilmesi, ileride oluşabilecek paniğin önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Kamuoyu ve banka personeli yeterli bir şekilde bilgilendirilmediği takdirde, bankanın müşterilerini ve kredibilitesini kaybedeceği açıktır. Ayrıca Türk bankacılık sektöründe sorun yalnızca bankaların özelleştirilmesi değil, özerk, verimli, bağımsız ve uluslararası standartlara uygun bir bankacılık sistemi yaratmaktır. Özelleştirmenin başarılı ile sonuçlanması için, özelleştirmenin ne şekilde olacağını yanı sıra, etkin bir denetim ve gözetim mekanizması ve hukuki altyapının varlığı şarttır. Bankacılık sisteminde etkinliğin ve serbest rekabetin sağlanmasının bir koşulu da mevduattan kamu güvencesinin kaldırılmasıdır. Uluslararası deneyimler mevduata devlet güvencesi olan ülkelerin daha çok krize maruz kaldıklarını göstermektedir. Özelleştirme uygulamalarına politikacılar ne kadar karışmazlarsa, uygulama o kadar başarı ile sonuçlanacaktır. Bu bakımdan bankaların özelleştirilmesi aşamasında karar organlarının, politik baskılardan uzak olması büyük önem taşımaktadır. Özelleştirmelerin başarı ile sonuçlanmadığı ülkeler incelendiğinde bu ülkelerde yeterli hukuki alt yapının olmadığı, politik kaygılar ve yabancı yatırımcıların payının artmasından duyulan endişe nedeniyle özelleştirme sürecinin uzun tutulduğu, özelleştirme yönteminin doğru seçilmediği ve etkin ve bağımsız bir denetim ve gözetim mekanizmasının mevcut olmadığı görülmektedir.

Türkiye’de yaşanan süreç sonrasında bankacılık sistemindeki yabancı payının %50-%60'lara varacağı tahmin edilmektedir. Sistemde henüz satışı gerçekleşmeyen özel bankalar da yabancı bir yatırımcı bulmak amacıyla görüşmelere devam etmektedir. Bu sürecin ardından birkaç yıl içerisinde pazardan daha fazla pay alabilmek ve büyük bankalarla rekabet edebilmek için orta ve küçük bankaların birleşme eğilimi içerisine girmesi gündeme gelebilir.

KAYNAKLAR

Abel, I., Siklos P.L. (2002). Secrets To The Successful Hungarian Bank Privatization:The Benefits Of Strategic Partnerships and Foreign Ownership, Erişim: 20.06.2005, <http://info.wlu.ca/~wwwsbe/faculty/psiklos/papers/Privatizing%20a%20Banking%20System.pdf>

Acartürk, E. Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Alternatif Yöntemler, Erişim: 11.12.2005, <http://www.econturk.org/yerelyonetimler.doc>

Akçakoca, E., Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). Krizden İstikrara Doğru:Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma.Erişim :15.02.2006 , http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/sunumlar/dubai_22092003.ppt

Akıllıoğlu, M.Z., Altuntaş Y. ve Çanga A. (1996) Türk Bankacılık Sisteminde Kamu Bankalarının Özelleştirme Gereği, Hazine Dergisi, Sayı :3

Aktan, Coşkun Can. (1994). Çağdaş Liberal Düşüncede Politik İktisat, Takav Matbaası, Ankara

Aktan, Coşkun Can. (2002). Kamu İktisadi Teşebbüsleri Ve Özelleştirme, Anadolu Matbaacılık, İzmir.

Aktan, C.C., An Introduction To The Theory Of Privatization, Erişim: 11.12.2005, <http://www.canaktan.org/ekonomi/ozellestirme/aktan-makaleler-ceviriler/aktan-introduction-to-privatization.pdf>

Aktan, C.C., Yasal Kurumsal Serbestleşme ve Özelleştirme , Erişim: 12.01.2006, <http://www.canaktan.org/ekonomi/ozellestirme/aktan-makaleler-ceviriler/oecd-yasalkurumsal.htm>

Alparslan, M.,Erdönmez P.A. (2004). AB Üyeliği Öncesinde Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerinin Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler: Macaristan ve Polonya Örneği, Bankacılar Dergisi, Sayı:51

Altunbaş, Y., Sarısu,A. (1996) .Türk Bankacılık Sisteminin Avrupa Birliği Bankacılık Sistemine Entegrasyonu, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğu

Andrews, A.M. (2005). State Owned Banks, Stability, Privatization and Growth: Practical Policy Decisions in a World Without Emprical Proof, IMF Çalışma Tebliği

Anwar, C.M. Causes And Effects Of Changes In The Brazilian Banking System, Erişim:05.06.2006,

<http://www.fordham.edu/images/Undergraduate/economics/Brazilian+Banking+System.pdf>

Aytar, Dündar. (1995). Özelleştirmenin Hikayesi, Ofset Fotomat, Ankara

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2001) Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı.Erişim:15.02.2006.http://www.bddk.org.tr

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2001) Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı, Erişim: 05.05.2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/yapilandirmaprogrami/bank_yapilandirma_prog.doc

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2001) Bankacılık Sektörü Reformu: Gelişme Raporu, Erişim: 05.05.2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/yapilandirmaprogrami/Bankacilik_%20sektoru_reformu.doc

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2001) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Kapsamındaki Bankalar: Performans ve Gelişme Raporu , Erişim: 05.05.2006, <http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/tmsf/tmsfrapor/tmsfrapor.doc>

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2002) Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu , Erişim: 05.05.2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/yapilandirmaprogrami/BSYYP_G_R_0602.doc

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2002) Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu , Erişim: 05.05.2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/yapilandirmaprogrami/BSYYP_G_R_21062002.doc

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2002) Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu , Erişim: 05.05.2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/yapilandirmaprogrami/BSYYP_G_R_Tem2002.pdf

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2002) Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu , Erişim: 05.05.2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/yapilandirmaprogrami/BSYYP_Gelisme_112002.pdf

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2003) Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu , Erişim: 05.05.2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/yapilandirmaprogrami/BSYYP_Gelisme_042003.pdf

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu(BDDK). (2003) Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu , Erişim: 05.05.2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/yayinlarveraporlar/rapor/yapilandirmaprogrami/BSYYP_Gelisme_102003.pdf

Bankacılık ve Araştırma Grubu. (2005). Türkiye Bankalar Birliği (TBB). Türk Bankacılık Sistemi “Eylül 2005”,Bankacılar Dergisi, Sayı:55

Barth, J.R., Caprio, G.Jr. ve Levine, R. (2000). Banking Systems Around the Globe: Do Regulation and Ownership Affect Performance and Stability? Erişim:20.06.2006, http://www.econ.brown.edu/fac/Ross_Levine/finance/rlevine/Publication/2001_Book_Mishkin_Around%20Globe.pdf

Barth, J.R., Caprio, G.Jr. ve Levine, R. (2002) .Bank Regulation And Supervision: What Works Best?, Erişim: 20.06.2006, <http://papers.nber.org/papers/w9323.pdf>

Beck, T., Crivelli,J.M. ve Summerhill W. (2005), State Bank Transformation In Brazil- Choices and Consequences, Dünya Bankası Çalışma Tebliği, Tebliğ No: WPS3619

Blair,Tony. (1997). New Labour Because Britain Deserves Better, London

Boehmer, E., Nash, R.C. ve Netter, J.M. (2004). Bank Privatization in Developing and Developed Countries: Cross-Sectional Evidence on the Impact of Economic and Political Factors. Erişim:20.06.2006, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=517843#PaperDownload

Bonin, J., Wachtel P. (1999). Lessons From Bank Privatization in Central Europe, Dünya Bankası ve Dallas Federal Rezerv Bankası, Banka Özelleştirilmeleri Konferansı,Dallas,Texas

Bonin, J.P. ,Hasan, I. ve Wachtel, P. (2003). Privatization Matters :Bank Performance In Transition Countries, Dünya Bankası, Banka Özelleştirmeleri Konferansı, Washington

Clarke, G.R.G. ve Cull, R. (2001). Bank Privatization In Argentina, Dünya Bankası Çalışma Tebliği, Tebliğ No:2633

Clarke, G.R.G., Cull R. (1998). Why Privatize? The Case Of Argentina's Public Provincial Banks, Dünya Bankası Çalışma Tebliği, Tebliğ No:1972

Clarke, G.R.G., Cull R.(1999). Provincial Bank Privatization in Argentina:The Why,How and "So What"?, Dünya Bankası Çalışma Tebliği, Tebliğ No: WPS2159

Clarke, G.R.G., Cull R.ve Shirley, M. (2004). Emprical Studies of Bank Privatization: Some Lessons, Erişim:10.06.2006, http://info.worldbank.org/etools/docs/library/155210/financeforum2004/pdf/cull_bank_priv.doc

Çankaya, Fikret , Öz, Mehmet. (2001). Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirmesi, TBB Yayınları, Ankara

Çondur, F.(2005).Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilme Gerekliliği ve Karşılaşılan Sorunlar, Erişim 10.03.2006. <http://www.sosbil.gazi.edu.tr/edergi/makale.php?Makale=16>

Dünya Gazetesi 15.05.2006 Sayfa: 7

Dünya Gazetesi,15.11.2005 Sayfa: 7

Erdönmez, P.A. (2000). Brezilya'da Banka Yeniden Yapılandırılması ve Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi, Türkiye Bankalar Birliği;Bankacılık ve Araştırma Grubu Tebliği

Erdönmez, P.A. (2004). Finansal Krizler Sonrası Gelişmekte Olan Ülkelerde Yabancı Bankalar, Bankacılar Dergisi, Sayı: 51

Farabullini, F. ve Hester, D.D.(2001). The Performance of Some Recently Privatized Italian Banks, University Of Wisconsin Madison Çalışma Tebliği, Tebliğ No:10

Gürlel, C.F.(1993). Avrupa İç Pazarı 1992 ve Türk Bankacılık Sistemi Sorunlar ve Çözüm Önerileri, TBB Yayınları, Ankara

Hacke, A. ve Schmidt, R.H. (2005). Structural Change in the German Banking System, Johann Wolfgang Goethe Universitat, Frankfurt AM Main

Hanke, S.H. (1986), Özelleştirme Tercihi: Bir Analiz, Erişim: 11.12.2005, <http://www.canaktan.org/ekonomi/ozellestirme/aktan-makaleler-ceviriler/hanke-ozellestirme.htm>

Hürriyet Gazetesi,15.11.2005,Sayfa 13.

İnan, E.A.(2002). Arjantin Krizinin Sebepleri Ve Gelişimi,Bankacılar Dergisi, Sayı:42

Kaya,Y.T. (2001). Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Örneği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Mali Sektör Politikaları Dairesi, Çalışma Raporu, Rapor No: 2001/2

Kilci, M. Türkiye'de Özelleştirme Uygulamaları, Erişim:05.01.2006, <http://ekutup.dpt.gov.tr/kit/kilcim/ozel1.html>

Makroekonomi Alt Çalışma Grubu. (2005). Türkiye Bankalar Birliği, AB İle Entegrasyon Sürecinde Doğu Avrupa Ülkeleri Bankacılık Sektörleri: “Türkiye İle Karşılaştırma”.

Erişim :15.02.2006. <http://www.tbb.org.tr>

Meggison, W.L. (2003). The Economics Of Bank Privatization,Dünya Bankası, Düşük ve Orta Gelirli Ülkelerdeki Banka Özelleştirmeleri Konferansı

Messori, M. (2001). The Consolidation of The Italian Banking System, Ulusal Araştırma Konseyi Çalışma Tebliği

Nakane, M.I,Weintraub, D.B. (2005). Bank Privatization And Productivity Evidence For Brazil, Dünya Bankası Çalışma Tebliği, Tebliğ No: WPS3666

Odabaş, C. (2001). Kamu Bankalarının Özelleştirilmesine İlişkin Yeniden Yapılanma Sürecinde Yaşanan Handikaplar, Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi,Sayı:6

Önder, İ. (1994). Dünyada ve Türkiye’de Özelleştirme, Şafak Matbaacılık, Ankara, Sayfa:13

Özince, E. (2002).Bankacılık Sisteminin Yeniden Yapılandırılmasına Bankaların Bakış Açısı.Bankacılık Dergisi.Sayı 42

Öztürk, N. (2001), Özelleştirme Ders Notları, Erişim: 10.12.2005, http://www.ydk.gov.tr/egitim_notlari/ozellestirme.htm

Poloucek, S.Privatization and Banking Sector Efficiency, Erişim:15.06.2006, <http://www.opf.slu.cz/kfi/pb2000/sbornik2001/PDF/upoloucek.pdf>

Quignon, L. (2001).Italian Banking’s Metamorphosis. BNP Paribas Tebliği, Fransa

Ramamurti, Ravi ve Vernon, Raymond. (1991). Privatization and Control of State-Owned Enterprises, Dünya Bankası Yayınları, Washington

Referans Gazetesi, 15.11.2005, Sayfa 1

Sarısü, Ayhan. (1996). Türk Bankacılık Sisteminin Genel Yapısı, Temel Özellikleri ve Kamu Bankalarının Bölünerek Özelleştirilmesi, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü

Savaş, Vural. (1993). Anayasal İktisat, İzmir

Sherif, K., Borish, M. ve Gross, A. State-Owned Banks In The Transition: Origins. Evolution, and Policy Responses, Erişim: 15.06.2006,
[http://lnweb18.worldbank.org/eca/eca.nsf/Attachments/State+Banks/\\$File/State+banks+Final-022803.pdf](http://lnweb18.worldbank.org/eca/eca.nsf/Attachments/State+Banks/$File/State+banks+Final-022803.pdf)

Star, P. (1988). The Meaning of Privatization, Yale Law and Policy Review,

Summary Evaluation Of The Financial Situation Of Polish Banks (2006), Erişim: 20.06.2006,
http://Www.Nbp.Pl/En/Publikacje/O_Nadzorze_Bankowym/Synteza200506_En.Pdf

Szapary, G. (2001). Banking Sector Reform in Hungary: Lessons Learned, Current Trends and Prospects, 7. Dubrovnik Ekonomi Konferansı Notları, Hırvatistan

Tandırcıoğlu, H. (2002). Geçiş Ekonomilerinde Özelleştirme, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 3

TBB, Bankacılık ve Araştırma Grubu (2005). Türkiye’de Yabancı Bankalar, Bankacılar Dergisi, Sayı: 52

Tunay, K.B., Uzuner, M.T. ve Yiğit, A. (1997). Türkiye’de Kamu Bankacılığı ve Sektör Üzerine Etkileri. Ankara, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Yayın No:7

Türel, O.(2003), Özelleştirme Üzerine Notlar, Erişim: 11.12.2005, http://www.bagimsizsosyalbilimciler.org/Yazilar_BSB/IktisatToplum11Agu-Turel.doc)

Türkiye Bankalar Birliği (TBB).(2000).Bankalarımız. Erişim:11.02.2006 , <http://www.tbb.org.tr/v12/2000.asp>

Türkiye Bankalar Birliği (TBB).(2001).Bankalarımız. Erişim:11.02.2006 , <http://www.tbb.org.tr/v12/2001.asp>

Türkiye Bankalar Birliği (TBB).(2002).Bankalarımız. Erişim:11.02.2006 , <http://www.tbb.org.tr/v12/2002.asp>

Türkiye Bankalar Birliği (TBB).(2003).Bankalarımız. Erişim:11.02.2006 , <http://www.tbb.org.tr/v12/2003.asp>

Türkiye Bankalar Birliği (TBB).(2004).Bankalarımız. Erişim:11.02.2006 , <http://www.tbb.org.tr/v12/2004.asp>

Türkiye Bankalar Birliği (TBB).(2005).Bankalarımız. Erişim:11.02.2006 , <http://www.tbb.org.tr/v12/2005.asp>

Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., 2005 Yılı Faaliyet Raporu

Uçarkaya, S. (2006). Kamu Bankalarının Bankacılık Sistemi İçindeki Rolü, TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara

Ulusoy, A.&Vural, T. (2003). Yerel Hizmetleri Özelleştirme Yöntemleri,

Erişim:11.12.2005, http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/yerel_hizmet.doc.

Yayla M., Kaya,Y.T., Ekmen, İ. (2005). Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) Yayınları,Yayın No:2005/6

Yetim, S. Ve Gülhan O., (2005). Türkiye ve Yeni Üye Avrupa Birliği Ülkeleri Bankacılık Sistemleri Karşılaştırması.Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.Araştırma Dairesi Çalışma Raporları.No:2005/5

Yeyati, E.L., Micco, A. ve Panizza, U., State Owned Banks Do They Promote Or Depress Financial Development And Economic Growth, Erişim: 10.06.2005, http://www.utdt.edu/~ely/public_banks.pdf

Ek:1**1997 – 2003 Arası Banka Özelleştirmeleri**

Ülke	Banka İsmi	Tarih	Teklif Tutarı (US \$ million)	Satış Yöntemi	Satılan Hisse Oranı
Arjantin	Banco de Santa Fe	May 98	\$ 57.3	Varlık Satışı	90%
Arjantin	Banco Hipotecario	Oca 99	\$ 496.5	Hisse Satışı	46%
Avustralya	Commonwealth Bank	Tem 91	\$ 1,017	Hisse Satışı	29.75%
Avustralya	Commonwealth Bank	Ekim 93	\$ 878	Hisse Satışı	19.90%
Avustralya	State Bank of New South Wales	Eyl 94	\$ 426.75	Varlık Satışı	
Avustralya	Bank of Western Australia (Bank West)	Ara 95	\$ 672	Varlık Satışı	
Avustralya	Bank of South Australia (Bank SA)	1995	\$ 525	Varlık Satışı	
Avustralya	Bank West	1996	\$ 325	Hisse Satışı	
Avustralya	Commonwealth Bank	Tem 96	\$ 3,100	Hisse Satışı	50.4%
Avustralya	Bank of Queensland	Ekim 99	\$ 86.7	Hisse Satışı	39.6%
Avustralya	Trust Bank	Ara 99	\$ 96.2	Varlık Satışı	100%
Avusturya	Salzburger Sparkasse	Kas 95	\$ 188	Varlık Satışı	70%
Avusturya	Hypo Niederoesterreichische	Haz 96		Varlık Satışı	26%
Avusturya	Oberoesterreiche Hypo	Kas 96	\$ 158.9	Varlık Satışı	49%
Avusturya	Creditanstalt	Oca 97	\$ 1,586	Varlık Satışı	70%
Avusturya	Bank Austria	Şub 98	\$ 389	Varlık Satışı	9.6%
Avusturya	Salzburger Landes-Hypothekenbank	Ekim 98		Varlık Satışı	50.01%
Belçika	Credit Agricole / Landbouw Krediet	1995	\$ 55	Varlık Satışı	
Belçika	Credit Communal de Belgigue	Ekim 96	\$ 1,100	Hisse Satışı	34.5%
Belçika	Credit Agricole / Landbouw Krediet	1996	\$ 33	Varlık Satışı	
Belçika	ASLK-CGER	Ara 98	\$ 1,500	Varlık Satışı	25.1%
Brezilya	Banco Meridional	1997	\$ 241.5	Varlık Satışı	
Brezilya	Bemge	Eyl 98	\$ 494	Varlık Satışı	
Brezilya	Bandepe	Kas 98	\$ 154	Varlık Satışı	99.97%
Brezilya	Baneb	Haz 99	\$ 144.8	Varlık Satışı	94%
Brezilya	Banestado	Eki 00	\$ 871	Varlık Satışı	88%
Brezilya	Banespa	Kas 00	\$ 3,600	Varlık Satışı	76%
Bulgaristan	United Bulgarian Bank	Tem 97	\$ 30	Varlık Satışı	65%
Bulgaristan	Post Bank	Ağu 98	\$ 38	Varlık Satışı	78.23%
Bulgaristan	Express Bank	Eyl 99	\$ 39.5	Varlık Satışı	67%
Bulgaristan	Bulbank	Tem 00	\$ 345	Varlık Satışı	98%
Bulgaristan	DSK Bank	Nis 03	\$ 336	Varlık Satışı	100%
Çin	Bank of Shanghai	2001	\$ 62	Varlık Satışı	8%
Çin	Bank of China	Tem 02	\$ 2,800	Hisse Satışı	
Çin	Pudong Development Bank	Ara 02	\$ 67	Varlık Satışı	5%
Kolombiya	Banco Corpavi	1994	\$ 170	Hisse Satışı	34.2%
Kolombiya	Banco Ganadero	1996	\$ 328	Varlık Satışı	40%
Kolombiya	Banco Popular	1996	\$ 271	Varlık Satışı	80%
Cote d'Ivoire	SGBCI	Haz 99	\$ 5.75	Hisse Satışı	

Ek:1 Devam

Hırvatistan	Zagrebacka Bank	Haz 96	\$ 25	Hisse Satışı	
Çek Cumhuriyeti	Komercni Bank	Tem 95	\$ 85	Hisse Satışı	4%
Çek Cumhuriyeti	Komercni Bank	May 96	\$ 50	Hisse Satışı	3.2%
Çek Cumhuriyeti	Investicni a Postovni Banka (IPB)	Oca 98	\$ 81.8	Varlık Satışı	36%
Çek Cumhuriyeti	Ceskoslovenska Obchodni Banka (CSOB)	Oca 99	\$ 1,175	Varlık Satışı	69.99%
Çek Cumhuriyeti	Komercni Bank	Haz 01	\$ 1,210	Varlık Satışı	60%
Danimarka	Girobank	1993	\$ 110	Hisse Satışı	51%
Mısır	Commercial International Bank	1993	\$ 115	Hisse Satışı	26.25%
Mısır	Commercial International Bank	1996	\$ 119	Hisse Satışı	
Mısır	Egyptian American Bank	1996	\$ 35	Hisse Satışı	
Mısır	Misra International Bank	1996	\$ 34	Hisse Satışı	
Mısır	Alexandria Commercial & Maritime Bank	1997	\$ 26.6	Hisse Satışı	
Mısır	Cairo Barclays Bank	Oca 99	\$ 4	Varlık Satışı	11%
Finlandiya	Skopbank Loan Portfolio	1995	\$ 134	Varlık Satışı	
Fransa	Banque Paribas	Oca 87	\$ 2,740	Hisse Satışı	100%
Fransa	Banque de Batements de Travaux Publics	Nis 87	\$ 67	Hisse Satışı	100%
Fransa	Banque Industrielle & Mobilieere Privee (BIMP)	Nis 87	\$ 60	Hisse Satışı	100%
Fransa	Credit Commercial de France	Nis 87	\$ 732	Hisse Satışı	100%
Fransa	Credit Local de France	Kas 91	\$ 340	Hisse Satışı	22%
Fransa	Credit Local de France	Haz 93	\$ 738	Hisse Satışı	30.5%
Fransa	Banque Nationale de Paris	Eki 93	\$ 4,920	Hisse Satışı	60%
Fransa	Banque Francaise du Commerce Exterieur	1995	\$ 500	Varlık Satışı	
Fransa	CIC	Nis 98	\$ 2,200	Varlık Satışı	67%
Fransa	Societe Marseillais de Credit	Eki 98	\$ 1,795	Varlık Satışı	100%
Fransa	Credit Lyonnais	Haz 99	\$ 6,960	Hisse Satışı	90%
Fransa	Credit Foncier de France (CFF)	Haz 99	\$ 700	Varlık Satışı	90.6%
Fransa	Banque Hervet	Şub 01	\$ 413	Varlık Satışı	90%
Fransa	Credit Agricole	Ara 01	\$ 3,158	Hisse Satışı	
Fransa	Credit Lyonnais	Kas 02	\$ 2,200	Varlık Satışı	10.9%
Almanya	Deutsche Verkehrs-Kredit-Bank (DVKB)	Mart 88	\$ 34	Hisse Satışı	24.9%
Almanya	Deutsche Siedlungs-Und Landesrentenbank (DSL)	Eki 89	\$ 241	Hisse Satışı	48%
Almanya	Deutsche Kreditbank (DKB)	1995	\$ 3,234	Varlık Satışı	
Gana	Ghana Commercial Bank	1996	\$ 26	Varlık Satışı	
Gana	Ghana Commercial Bank	1996	\$ 35	Hisse Satışı	
Gana	Social Security Bank	1997	\$ 16.6	Varlık Satışı	
Yunanistan	Bank of Athens	1993	\$ 28	Varlık Satışı	66.67%
Yunanistan	General Hellenic Bank	Nis 98	\$ 67	Hisse Satışı	50%
Yunanistan	National Bank of Greece	May 98	\$ 379	Hisse Satışı	10%
Yunanistan	Cretabank	Tem 98	\$ 304	Varlık Satışı	
Yunanistan	Bank of Central Greece	Ağu 98	\$ 59	Varlık Satışı	56%

Ek:1 Devam

Yunanistan	National Bank of Greece	Nis 99	\$ 553	Hisse Satışı	4%
Yunanistan	National Bank of Greece	Eki 99	\$ 348	Hisse Satışı	2.9%
Yunanistan	Ionian Bank	1999	\$ 623	Varlık Satışı	51%
Yunanistan	Commercial Bank of Greece	Haz 00	\$ 283	Varlık Satışı	6.7%
Guyana	National Bank of Industry	Eki 97	\$ 20	Varlık Satışı	47.5%
Macaristan	Magyar Kulkereskedelmi Bank	Tem 94	\$ 92	Varlık Satışı	42%
Macaristan	Budapest Bank	1995	\$ 87	Varlık Satışı	
Macaristan	National Savings & Commercial Bank (OTP)	1995	\$ 89	Hisse Satışı	30%
Macaristan	Magyar Hitel Bank	1996	\$ 89	Varlık Satışı	
Macaristan	OTP Bank	Eki 97	\$ 213	Varlık Satışı	25%
Macaristan	OTP Bank	Eki 97	\$ 140	Hisse Satışı	16.4%
Macaristan	Kereskedelmi es Hitelbank (K&H Bank)	1997	\$ 30	Varlık Satışı	
Macaristan	Mezobank	1997	\$ 25	Varlık Satışı	
Macaristan	Penzintezeti Kozpont Bank (PK Bank)	1997	\$ 18.9	Varlık Satışı	
Macaristan	OTP Bank	Kas 99	\$ 162	Hisse Satışı	14.1%
İzlanda	National Bank of Iceland	Eyl 98	\$ 24.5	Hisse Satışı	15.75%
İzlanda	Iceland Investment Bank (FBA)	Kas 98	\$ 67	Hisse Satışı	49%
İzlanda	Bunadarbanki	Ara 98	\$ 10	Hisse Satışı	8.5%
İzlanda	Iceland Investment Bank	Kas 99	\$ 136.5	Varlık Satışı	51%
İzlanda	National Bank of Iceland	Eki 02	\$ 138	Varlık Satışı	45.8%
Hindistan	State Bank of India	Ara 93	\$ 713	Hisse Satışı	29.4%
Hindistan	Industrial Development Bank of India	1995	\$ 758	Hisse Satışı	
Hindistan	State Bank of India	Eki 96	\$ 370	Hisse Satışı	
Hindistan	Bank of Baroda	1997	\$ 235	Hisse Satışı	
Hindistan	Bank of India	1997	\$ 186	Hisse Satışı	
Hindistan	Corporation Bank	1997	\$ 84	Hisse Satışı	
Hindistan	Dena Bank	1997	\$ 50	Hisse Satışı	
Endonezya	Bank Negara Indonesia	Kas 96	\$ 400	Hisse Satışı	25%
Endonezya	Bank Central Asia	Mart 02	\$ 539	Varlık Satışı	51%
İsrail	IDB Holding	1992	\$ 350	Varlık Satışı	42.5%
İsrail	Israel Union Bank	May 93	\$ 85.5	Varlık Satışı	60%
İsrail	Bank Hapoalim	May 93	\$ 120	Hisse Satışı	6.9%
İsrail	Bank Leumi	Ağu 93	\$ 272	Hisse Satışı	14.8%
İsrail	Bank Hapoalim	Kas 93	\$ 122	Hisse Satışı	6.4%
İsrail	Bank Mizrahi	Kas 94	\$ 110	Varlık Satışı	26%
İsrail	Bank Mizrahi	1995	\$ 110	Varlık Satışı	
İsrail	Israel Discount Bank	Mar 96	\$ 80	Hisse Satışı	16%
İsrail	Israel Discount Bank	Nis 97	\$ 180	Hisse Satışı	19.1%
İsrail	Bank Leumi	May 97	\$ 406	Hisse Satışı	18.4%
İsrail	Bank Mizrahi	Tem 97	\$ 129	Hisse Satışı	25%
İsrail	Bank Hapoalim	Eyl 97	\$ 1,370	Varlık Satışı	43%
İsrail	Bank Hapoalim	Şub 98	\$ 168	Hisse Satışı	7.5%
İsrail	Bank Leumi	Nis 98	\$ 52	Hisse Satışı	2%
İsrail	Bank Mizrahi	Haz 98	\$ 200	Hisse Satışı	31.7%
İsrail	Bank Leumi	Eyl 98	\$ 160	Hisse Satışı	7.5%
İsrail	Bank Hapoalim	Nis 99	\$ 59	Hisse Satışı	2%
İsrail	Bank Hapoalim	Tem 99	\$ 160	Hisse Satışı	4%
İsrail	Bank Hapoalim	Haz 00	\$ 582	Hisse Satışı	17%

Ek:1 Devam

İtalya	Banca Commerciale Italiana	Ağu 85	\$ 118	Hisse Satışı	12%
İtalya	Banco di Napoli	Kas 91	\$ 323	Hisse Satışı	9.7%
İtalya	Credito Italiano	Kas 91	\$ 140	Hisse Satışı	7%
İtalya	Istituto Bancario San Paolo	Mar 92	\$ 709	Hisse Satışı	20%
İtalya	Credito Italiano	Ara 93	\$ 1,079	Hisse Satışı	58%
İtalya	Credito Italiano	Ara 93	\$ 100	Hisse Satışı	
İtalya	Istituto Mobiliare Italiano	Oca 94	\$ 1,513	Hisse Satışı	30%
İtalya	Banca Commerciale Italiana	Şub 94	\$ 1,700	Hisse Satışı	54%
İtalya	Istituto Mobiliare Italiano	Tem 95	\$ 733	Varlık Satışı	3.5%
İtalya	Istituto Mobiliare Italiano	Tem 96	\$ 327	Hisse Satışı	6.93%
İtalya	Istituto San Paolo di Torino	May 97	\$ 730	Hisse Satışı	46%
İtalya	Banca di Roma	Kas 97	\$ 1,740	Hisse Satışı	36.5%
İtalya	Banco di Napoli	1997	\$ 39	Varlık Satışı	
İtalya	Cariplo Bank	1997	\$ 5,000	Varlık Satışı	
İtalya	Banca Nazionale del Lavoro	Kas 98	\$ 4,600	Hisse Satışı	85%
İtalya	Banca Monte dei Paschi di Siena	Haz 99	\$ 2,302	Hisse Satışı	27%
İtalya	Mediocredito Centrale	Kas 99	\$ 2,148	Varlık Satışı	100%
İtalya	Banca Regionale Europea	Ara 99	\$ 1,421	Varlık Satışı	56.73%
Jamaika	NCB Group	Eki 86	\$ 16	Hisse Satışı	100%
Japonya	Nippon Credit Bank	Haz 00	\$ 932	Varlık Satışı	80%
Kazakistan	Turanalem Bank	Mar 98	\$ 100	Varlık Satışı	72%
Kenya	National Bank of Kenya	Kas 94	\$ 10	Hisse Satışı	20%
Kenya	Kenya Commercial Bank	1996	\$ 11	Hisse Satışı	
Kenya	Kenya Commercial Bank	May 98	\$ 29.4	Hisse Satışı	25%
Kore	Citizens National Bank	Ağu 94	\$ 264	Hisse Satışı	10%
Kore	Seoul Bank	Mar 99	\$ 700	Varlık Satışı	70%
Kore	Woori Financial Group	Haz 02	\$ 509	Hisse Satışı	12%
Kore	Seoul Bank	Eyl 02	\$ 965	Varlık Satışı	
Kore	Chohung Bank	Haz 03	\$ 2,530	Varlık Satışı	80%
Kuveyt	Kuwait Real Estate Bank	1996	\$ 42	Varlık Satışı	
Kuveyt	Burgan Bank	1997	\$ 158	Varlık Satışı	
Kuveyt	Burgan Bank	1997	\$ 270.6	Hisse Satışı	
Kuveyt	Commercial Bank of Kuwait	1997	\$ 32.7	Varlık Satışı	
Kuveyt	Gulf Bank	1997	\$ 56	Varlık Satışı	
Kuveyt	Gulf Bank	1997	\$ 57	Varlık Satışı	
Letonya	Latvijas Unibanka	May 96	\$ 10	Varlık Satışı	23%
Latviya	Lithuanian Agricultural Bank	Mart 02	\$ 20	Varlık Satışı	76.01%
Makedonya	Stopanska Banka	Eyl 97	\$ 17.6	Varlık Satışı	55%
Malta	Mid-Med Bank	Nis 99	\$ 250	Varlık Satışı	67.1%
Meksika	Grupo Financiero Bancomer	Eki 91	\$ 2,798	Varlık Satışı	56%
Meksika	Banco Nacional de Mexico (Banamex)	Ağu 91	\$ 4,430	Varlık Satışı	70.7%
Meksika	Grupo Financiero Bancomer	Mart92	\$ 837	Hisse Satışı	
Meksika	Grupo Financiero Serfin	Ara 93	\$ 420	Hisse Satışı	
Meksika	BBVA Bancomer	Oca 02	\$ 865	Varlık Satışı	11.6%
Moğolistan	Trade and Development Bank	May 02	\$ 12.23	Varlık Satışı	76%
Fas	Banque Marocaine du Commerce Exterieur	Oca 95	\$ 169	Hisse Satışı	50%
Fas	Credit-Eqdom	Haz 95	\$ 9	Hisse Satışı	18%

Ek:1 Devam

Fas	Banque Marocaine du Commerce Exterieur	Nis 96	\$ 50	Hisse Satışı	
Fas	Banque Marocaine du Commerce Exterieur	1997	\$ 80	Varlık Satışı	
Fas	Banque Marocaine du Commerce Exterieur	1997	\$ 64	Hisse Satışı	
Mozambik	Commercial Bank of Mozambique	1996	\$ 11	Varlık Satışı	
Mozambik	Banco Popular de Desenvolvimento	1997	\$ 21	Varlık Satışı	
Norveç	Christiania Bank	Ara 93	\$ 259	Hisse Satışı	22%
Norveç	Christiania Bank	Kas 95	\$ 150	Hisse Satışı	17%
Norveç	Fokus Bank	1995	\$ 291	Hisse Satışı	96%
Norveç	Den Norske Bank	1996	\$ 376	Hisse Satışı	19.8%
Norveç	Union Bank of Norway	1996	\$ 275	Hisse Satışı	
Norveç	Christiania Bank	Mart 99	\$ 348	Hisse Satışı	16%
Norveç	Christiania Bank	Eki 00	\$ 2,900	Varlık Satışı	35%
Pakistan	Habib Credit ad Exchange Bank	Haz 97	\$ 39	Varlık Satışı	70%
Pakistan	First Women Bank	1997	\$ 6.5	Varlık Satışı	
Pakistan	Schon Bank	1997	\$ 11.2	Varlık Satışı	
Pakistan	United Bank Limited	Eki 02	\$ 208	Varlık Satışı	51%
Peru	Banco Popular	1993	\$ 6	Varlık Satışı	100%
Peru	Interbanc	Tem94	\$ 51	Varlık Satışı	100%
Peru	Banco Continental	Nis 95	\$ 256	Varlık Satışı	60%
Peru	Banco Continental	Tem 98	\$ 68	Hisse Satışı	20%
Filipinler	Philippine National Bank	Mart 92	\$ 89	Hisse Satışı	10%
Filipinler	International Corporate Bank	1993	\$ 114	Varlık Satışı	93.7%
Filipinler	Philippine National Bank	1995	\$ 71	Hisse Satışı	8%
Filipinler	Philippine National Bank	Ara 99	\$ 230	Varlık Satışı	35%
Filipinler	Philippine National Bank	Tem 00	\$ 141	Varlık Satışı	30%
Polonya	Bank Slaski	Oca 94	\$ 64	Hisse Satışı	30%
Polonya	Bank Premyslowo Handlowy	Oca 95	\$ 150	Hisse Satışı	50.1%
Polonya	Bank Gdanski	Ara 95	\$ 67	Hisse Satışı	
Polonya	Polish Development Bank	1995	\$ 17	Hisse Satışı	
Polonya	Bank Slaski	Haz 96	\$ 196	Varlık Satışı	7.25%
Polonya	Petrobank	1996	\$ 48	Varlık Satışı	
Polonya	Wielkopolski Bank Kredytowy	1996	\$ 60	Varlık Satışı	
Polonya	Bank Gdanski	Şub 97	\$ 83.4	Varlık Satışı	32%
Polonya	Powszechny Bank Kredytowy	1997	\$ 300.2	Hisse Satışı	65%
Polonya	Polish Investment Bank	Nis 97	\$ 67	Varlık Satışı	100%
Polonya	Bank Premyslowo Handlowy	Haz 97	\$ 660	Hisse Satışı	
Polonya	Export Development Bank	Eyl 97	\$ 94.5	Varlık Satışı	15.9%
Polonya	Powszechny Bank Kredytowy	Eyl 97	\$ 264	Hisse Satışı	65%
Polonya	Polish Development Bank	May 98	\$ 52.8	Varlık Satışı	44.54%
Polonya	Bank Pekao	Haz 98	\$ 260	Hisse Satışı	15%
Polonya	PKBL	Eki 98	\$ 51.9	Varlık Satışı	99.93%
Polonya	BPH	Kas 98	\$ 600.6	Varlık Satışı	36.7%
Polonya	Bank Pekao	Haz 99	\$ 1,090	Varlık Satışı	52.09%
Polonya	Bank Zachodni	Haz 99	\$ 580	Varlık Satışı	80%
Polonya	Powszechny Bank Kredytowy	Haz 00	\$ 76.06	Varlık Satışı	10.3%
Polonya	Bank Pekao	Eki 00	\$ 133	Hisse Satışı	
Portekiz	Banco Totta and Acores	Tem 89	\$ 195	Hisse Satışı	

Ek:1 Devam

Portekiz	Banco Totta and Acores	Tem 90	\$ 153	Hisse Satışı	31%
Portekiz	Banco Portugues do Atlantico	Ara 90	\$ 382	Hisse Satışı	33%
Portekiz	Sociedad Financiera Portuuesa	May 91	\$ 109	Hisse Satışı	7.5%
Portekiz	Banco Espirito Santo e Comercial de Lisbon (BESCL)	Tem 91	\$ 385	Hisse Satışı	40%
Portekiz	Banco Fonecas & Burnay	Ağu 91	\$ 247	Hisse Satışı	80%
Portekiz	BESCL	Şub 92	\$ 590	Hisse Satışı	60%
Portekiz	Banco Portugues do Atlantico	May 92	\$ 346	Hisse Satışı	17.64%
Portekiz	Banco Fonecas & Burnay	Tem92	\$ 61	Hisse Satışı	20%
Portekiz	Credito Predial Portugues	Ara 92	\$ 279	Hisse Satışı	100%
Portekiz	União de Bancos Portugues	Ara 92	\$ 167	Hisse Satışı	61.2%
Portekiz	Banco Portugues do Atlantico	Tem 93	\$ 221	Hisse Satışı	17.5%
Portekiz	Banco Portugues do Atlantico	Mart 94	\$ 105	Hisse Satışı	7.5%
Portekiz	Banco Pinto & Sotto Mayor	Kas 94	\$ 255	Hisse Satışı	80%
Portekiz	Banco Fomento Exteroir	Ara 94	\$ 133	Hisse Satışı	80%
Portekiz	Banco Pinto & Sotto Mayor	Mart95	\$ 46	Hisse Satışı	20%
Portekiz	Banco Fomento Exteroir	1996	\$ 892	Varlık Satışı	
Portekiz	Banco Totta e Acores	1996	\$ 135	Hisse Satışı	
Portekiz	Banco Fomento Exteroir	1997	\$ 35.9	Hisse Satışı	3.5%
Romanya	Banca Romana pentru Dezvoltare	Ara 98	\$ 200	Varlık Satışı	41%
Romanya	Banc Post	Nis 99	\$ 42.8	Varlık Satışı	42%
Romanya	Banca Agriola	Nis 01	\$ 52	Varlık Satışı	98%
Rusya	Vneshtorgbank	Ara 02	\$ 300	Varlık Satışı	20%
Singapur	Keppel Bank	1993	\$ 235	Hisse Satışı	
Slovakya	Slovenska Sporitelna	Ara 00	\$ 347	Varlık Satışı	87%
Slovakya	Vseobecna Uverova bank (VUB)	Haz 01	\$ 473	Varlık Satışı	94.5%
Slovenya	Nova Ljubljanska Banka (NLB)	2002	\$ 427.7	Varlık Satışı	34%
İspanya	Argentaria	May 93	\$ 1,027	Hisse Satışı	24.9%
İspanya	Argentaria	Kas 93	\$ 1,214	Hisse Satışı	25%
İspanya	Argentaria	Mart 96	\$ 1,200	Hisse Satışı	25%
İspanya	Argentaria	Şub 98	\$ 2,300	Hisse Satışı	25%
Sri Lanka	National Development Bank of Sri Lanka	1997	\$ 75	Hisse Satışı	
İsveç	Nordbanken	Eki 95	\$ 893	Hisse Satışı	30%
İsveç	Nordbanken	1997	\$ 907.3	Hisse Satışı	
Tayvan	Chiao-Tung Bank	1996	\$ 219	Hisse Satışı	
Tayvan	Chiao-Tung Bank	Ağu 97	\$ 982.7	Varlık Satışı	
Tayvan	Chang Hwa Commercial bank	Ara 97	\$ 381.7	Hisse Satışı	
Tayvan	Taiwan Business Bank	Oca 98	\$ 554	Hisse Satışı	
Tayvan	First Commercial Bank	Oca 98	\$ 1,372	Hisse Satışı	
Tayvan	HuaNan Commercial Bank	Oca 98	\$ 798	Hisse Satışı	
Tayvan	Farmers' Bank of China	Eyl 99	\$ 143	Hisse Satışı	
Tayvan	Chiao-Tung Bank	Eyl 99	\$ 363	Hisse Satışı	
Tayvan	Bank of Kaohsiung	Eyl 99	\$ 25	Hisse Satışı	
Tayland	Nakomthon Bank	Eyl 99	\$ 317	Varlık Satışı	75%
Tayland	Radanasin Bank	Kas 99	\$ 166	Varlık Satışı	75.02%
Tayland	Bank Thai	Eki 02	\$ 130	Hisse Satışı	36.2%
Türkiye	Sekerbank	1993	\$ 4	Varlık Satışı	10%

Ek:1 Devam

Türkiye	Sumerbank	Eyl 95	\$ 103.5	Varlık Satışı	
Türkiye	Denizbank	May 97	\$ 66	Varlık Satışı	
Türkiye	Anadolubank	May 97	\$ 69.5	Varlık Satışı	
Türkiye	Etibank	Oca 98	\$ 155.5	Varlık Satışı	100%
Türkiye	Turkiye is Bankasi (Isbank)	May 98	\$ 651	Hisse Satışı	12.3%
Uganda	Uganda Commercial Bank	1997	\$ 5	Varlık Satışı	
Uganda	Barclays Bank	Eki 98	\$ 3.8	Varlık Satışı	100%
Venezuela	Banco Popular	1993	\$ 23	Varlık Satışı	
Venezuela	Banco de Fomento de Coro	1994	\$ 4	Varlık Satışı	
Venezuela	Banco Guyana	1995	\$ 7	Varlık Satışı	
Venezuela	Banco Consolidado	1996	\$ 124	Varlık Satışı	
Venezuela	Banco de Venezuela	Ara 96	\$ 338	Varlık Satışı	90%
Venezuela	Banco Republica	Haz 97	\$ 56.7	Varlık Satışı	56.7%
Venezuela	Banco Populavy de los Andes	Ara 97	\$ 47.4	Varlık Satışı	47.25%
Venezuela	La Confederacion del Canada Venezolana	Ağu 98	\$ 6.4	Varlık Satışı	
Zimbabve	Comercial Bank of Zimbabwe	Eyl 97	\$ 43.7	Hisse Satışı	80%
Toplam			\$ 142,902.59		

(Kaynak : MEGGINSON, 2003; 38)

Ek: 2**Banka Özelleştirmeleri
(1970 Ortaları-2003)
ÖZELLEŞTİRME**

ÜLKE	BANKA	YILI	METODU	DETAYLAR
Arjantin	Chaco	1994	İhale	
Arjantin	Entre Rios	1994	İhale	
Arjantin	Formosa	1995	İhale	
Arjantin	Misiones	1995	İhale	
Arjantin	Rio Negro	1996	İhale	
Arjantin	Salta	1996	İhale	
Arjantin	Tucuman	1996	İhale	
Arjantin	San Luis	1996	İhale	
Arjantin	Santiago del Estro	1996	İhale	
Arjantin	San Juan	1996	İhale	
Arjantin	Mendoza	1996	İhale	
Arjantin	Municipal de Tucuman	1997	İhale	
Arjantin	Jujuy	1998	İhale	
Arjantin	Santa Fe	1998	İhale	%90'ı Hükümet tarafından satılmıştır.
Arjantin	Santa Cruz	1998	İhale	
Avustralya	Commonwealth Bank	1991	Halka arz	Hükümet %29'unu Ağustos 1991'de halka arz ile satmıştır, Ekim 1993'te %20.3 'luk kısmi ikinci kez arz edilmiş %50.25 elde tutulmuştur.
Avustralya	State Bank of New South Wales	1994		1996'de Colonial Mutual Life Association'a tümü satılmıştır.
Avustralya	State Bank of South Australia	1995		Hükümet Advance Bank'a satmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Avustralya	Bankwest	1996	Halka arz	Ocak1996'da Hükümet %49'unu halka arz ile satmış %51'lik kısmını elinde tutmuştur.
Avusturya	Creditanstaldt	1997	İhale	Hükümet kontrol hakkını Advance Bank'a satmıştır.
Avusturya	Osterreichische Landerbank		İhale	Bank Austria'yı kurması için Hükümet Zentralsparkasse und Kommerzialbank Viyana'ya satmıştır.
Bangladeş	Pubali Bank	1984		
Bangladeş	Uttara Bank	1984		
Barbados	Barbados National Bank	2000	Halka arz	Hükümet çoğunluk hissesinden az bir kısmın halka arz ile satmıştır.
Brezilya	Baneb	1999	İhale	Arttırma yoluyla 22 Haziran 1999'de satılmıştır.
Brezilya	Banestado	2000	İhale	Arttırma yoluyla 17 Ekim 2000'de satılmıştır.
Brezilya	Bandepe	1998	İhale	Arttırma yoluyla 17 Ekim 1998'de satılmıştır.
Brezilya	Banerj	1997	İhale	Merkez Bankasının müdahalesiyle yeniden yapılandırılarak %100'u 26 Haziran 1997'de Bank Itau'ya satılmıştır

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Brezilya	Minas Gerais	1998	İhale	Merkez Bankasının müdahalesiyle yeniden yapılandırılarak %100'u Eylül 1998'de Bank Itau'ya satılmıştır .
Bulgaristan	United Bulgarian Bank	1997	İhale	%65'i Oppenheimer(US) ve EBRD'ye satılmıştır.
Bulgaristan	Post Bank	1998	İhale	%78 hissesi satılmıştır.
Bulgaristan	Express Bank	1999	İhale	%67 hissesi satılmıştır.
Bulgaristan	Bulbank	2000	İhale	%98'i Unicredito İtalya ve Allianz Almanya konsorsiyumuna satılmıştır.
Bulgaristan	DSK Bank	2003	İhale	%100 hissesi OTP Bank Macaristan'a satılmıştır.
Kamerun	Standard Chartered Bank	1994	İhale	
Kanada	Province of Ontario Savings Office	2003	İhale	%100 hissesi Desjardins Finansal Grubuna 1 Nisan 2003'ten itibaren geçerli olmak üzere satılmıştır.
Cape Verde	Caixa Economica Cabo Verde	1999		Toplam %46'lukhissesi 3 adet Portekiz finansal kurumuna satılmıştır. Kamu payı azınlıkta kalmıştır; diğer hissedarlar Cape Verde Emekli Sandığı ve Cape Verde Posta Ofisidir.
Cape Verde	Banco Commercial do Atlantico	1999		Çoğunluk hissesi kendi de kamu bankası olan Potuguese Bank'a satılmıştır, Hükümet azınlık hisseyi elinde tutmuştur.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Şili	19 adet banka	1975		19-20 adet kamu bankası özel yatırımcılara satılmıştır, %20 oranında depozito talep edilmiştir.
Kolombiya	Banco de Colombia		Halka arz	%99.2'lik hissesini Hükümet satmıştır.
Kongo	Union Zairoise de Banques	1995		
Cote d'Ivoire	BIAO	2000		
Cote d'Ivoire	BICICI	1999		
Hırvatistan	Dubrovacka Bank	1994		Çoğunluk hissesi yerli yatırımcıya satılmış ve 1998'de kriz dolayısı ile tekrar kamulaştırılmıştır.
Hırvatistan	Dubrovacka Bank	2002		
Hırvatistan	Privedna Banka	2000		
Hırvatistan	Rijecka Banka	2000		2002'de satın alaln firmanın batması nedeni ile tekrar kamusallaştırılmıştır akabinde tekrar özelleştirilmiştir.
Hırvatistan	Splitska Banka	2000		
Hırvatistan	Zagrabacka Banka	1996	Halka arz	1996 Haziran'ında halka arz edilmiştir.
Çek Cumh.	Komercni Banka	1994	Halka arz	Kasım 1994'de %21'i halka arz edilmiştir. Haziran 2001'e kadar Hükümet çoğunluk hissesini elinde tutmuş ve %60'ını Societe Generale'ye satmıştır.
Çek Cumh.	Ceska Sportelna	2001		

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Çek Cumh.	Investieni a Postovni Banka	1998		Nomura Yatırımlarına satılmış, iyi performans gösteremediğinden tekrar kamusallaştırılmıştır.
Çek Cumh.	Investieni a Postovni Banka	2000		İkinci özelleştirme girişiminde CSOB'ye satılmıştır
Çek Cumh.	CSOB	2000		
Danimarka	Girobank	1993	Halka arz	Hükümet %49 hisseyi elinde tutmuş, %51'ini satmıştır.
Mısır	Commercial International Bank	1993	Halka arz	Hükümet %26.5'ini Kasım 1993'de halka arz yoluyla satmıştır. Çoğunluk hissesini elinde tutmuştur.
Mısır	Egyptian American Bank	1996		
Mısır	Egyptian Commercial Bank	1996		
Mısır	MISR International Bank	1996		
Mısır	Alexandra Commercial and Maritime Bank	1997		
Mısır	Cairo Barclays	1999		
Fiji	National Bank of Fiji	1999		%51 hissesi Hükümet tarafından Colonial Limited'e (Yeni Zelanda) satılmıştır.
Finlandiya	Savings Bank of Finland	1993-94	Varlık Satışı	Varlıkları 4 partide satılmıştır, krizle mücadele esnasında kamusallaştırılmıştır.
Fransa	Banque du Batiment et Travaux Publiques	1987	Halka arz	Nisan 1987'de %100'ü halka arz edilmiştir.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Fransa	Banque Industrielle et Mobilere Privee	1987	Halka arz	Nisan 1987'de %100'ü halka arz edilmiştir.
Fransa	Compagnie Financiere de Paribas	1987	Halka arz	Ocak 1987'de %100'ü halka arz edilmiştir.
Fransa	Compagnie Financiere de Suez	1987	Halka arz	Mayıs 1987'de %48.99'u halka arz edilmiştir.
Fransa	Credit Commercial de France	1987	Halka arz	
Fransa	Societe Generale	1987	Halka arz	
Fransa	Credit Local de France	1991	Halka arz	
Fransa	Banque Nationale de Paris	1993	Halka arz	
Fransa	Banque Francaise de Commerce Exteriur	1995		
Fransa	CIC	1998		
Fransa	Societe Marreillaise de Credit	1998		Ekim 1998'de Banque Chaix 'e satılmıştır.
Fransa	Credit Lyonnais	1999	Halka arz	Hükümet 1999'da halka arz etmiştir.
Fransa	Banque Hervert	2001		Mart 2001'de CCF'ye satılmıştır.
Gürcistan	United Georgian Bank	1996		1995'de 3 Kamu bankasının birleşmesiyle yapılandırılmıştır.
Gürcistan	Agrobank	1996		Hükümet %67 sini Credit Mutuel'e satmıştır.
Gürcistan	Exim bank	1996		
Almanya	Deutsche Verkehrskredit Bank	1988	Halka arz	Hükümet %24.9'unu halka arz ile Mart 1988'de (%75.1 ini bırakarak) satmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Almanya	Deutsche Suedlunds and Landesrenten Bank	1989	Halka arz	Hükümet %48'ini halka arz ile Ekim 1989'da (%52 sini bırakarak) satmıştır.
Almanya	Deutsche Pfandbrief und Hypothekenbank	1991	Halka arz	Hükümet %46.5'ini halka arz ile Ekim 1989'da (%52 sini bırakarak) satmıştır.
Gana	Merchant Bank	1995		
Gana	Social Security Bank Limited	1995	Halka arz	%21'i Mart 1995'de halka arz yoluyla satılmış, %40'ı için ise blok satış gerçekleşmiştir. Ekim 1995 itibari ile Bankanın %60'lık hissesi Gana Borsasında işlem görmektedir.
Gana	National Investment Bank	2000		1995'den itibaren 3 adet başarısız girişimden sonra Ocak 2000 itibari ile yabancı bankaların oluşturduğu bir konsorsiyuma satılmıştır
Guyana	National Bank of Industry and Commerce	1997		Ekim 1997'de %51 hissesi The Republic Bank of Trinidad and Tobago'ya satılmıştır.
Macaristan	Budapest Bank	1995		
Macaristan	Foreign Trade Bank	1996		
Macaristan	Magyar Hitel Bank	1995-96		
Macaristan	National Savings and Commercial Bank	1997	Halka arz	Ekim 1997'de %30 hissesi halka arz edilmiştir sonrasında %41 hissesi elden çıkarılmıştır ve akabinde Kasım 1999'de %14.1 hissesi satılmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Macaristan	Kreskedelmi and Hitel Bank	1997		1997'de azınlık hissesi satılmıştır.
Macaristan	Postabank			
Macaristan	Realbank			
Endonezya	Bank Central Asia	2001	Halka arz,İkincil Halka Arz	Hükümet %22.5'ini halka arz yolu ile, %10'unu ise Temmuz 2001'de ikincil halka arz yolu ile ve %51'ini Mart 2002'de özel yatırımlara (özel plasman) satmış olup %9.3 hissesini elinde tutmaktadır.
Endonezya	Bank Niaga	2002	İhale	2002'de %51 hissesi Commerce Bank Malaysia'ya satılmış, %20 hissesinin de Eylül 2003'de ikincil halka arzı yapılmıştır.
Endonezya	Bank Danamon	2003	İhale	%51 hissesi ihale ile Temasek Holding (Singapur) ve Deutsche Bank'ın da içinde bulunduğu bir konsorsiyuma satılmıştır.
İsrail	Bank Hapoalim	1993	Halka arz	Haziran 2003'de Hükümet %20 hissesini halka arz etmiş, Kasım 1993'de de %6.9'luk kısmının ikincil halka arzı gerçekleşmiştir ve Ekim 1997'de de özel yatırımcılara (özel plasman) %34.6 satılmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
İtalya	Banca Commerciale Italiana	1981	Halka arz	Özel hisse oranı %11.1'den %14.9'a yükselmiştir. 1984'de Hükümet %85'ini ikincil halka arz yoluyla satmıştır, hisse sahipleri yeni hisse çıkarılması sonucu kar haklarını kullanmamışlar, hisseler sulanmamıştır. Mart 1986'da hisse sulanması olmuş, Mart 1987'de ikincil halka arz gerçekleşmiştir.
İtalya	Mediobanca	1988	Halka arz	Ekim 1989'da %56.9'una Hükümetin sahip olduğu 3 kamu bankasının %13.3'lük hissesi özel yatırımcılara(özel plasman), %18.6'sı ise halka arz edilmiştir. %25'lik hisseyi Hükümet elinde tutmuştur.
İtalya	Credito Italiano	1991	İkincil Halka Arz	Hükümet %58 oranında hisseyi elinde tutarak Kasım 1998'de %6.8 oranında hisseyi elinden çıkarmış, 1993'de bakiye hisseleri ikincil halka arz ile satmıştır.
İtalya	Banca Commerciale Italiana	1994	İkincil Halka Arz	Hükümet elindeki bakiye hisseleri (%54.8) Mart 1994 ikinci halka arz ile dağıtmıştır.
İtalya	Istituto Mobiliare Italiano	1994	Halka arz	Hükümet Ocak 1994'de %32'sini halka arz ile satmış, %31'ini elinde tutmuştur.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Jamaika	National Commercial Bank	1986	Halka arz	%51 halka arz ile Aralık 1986'da satılmış, sonrasında ek hisseler satılmış ve kalan %39 hisse de Aralık 1999'da özel yatırımcılara (özel plasman) satılmıştır.
Kazakistan	Industry and Construction Bank	1992		Kredsoz Bank olarak özelleştirilmiştir.
Kazakistan	Agroprom Bank	1993		1996'da tümüyle özelleştirilmiştir.
Kazakistan	Turan-Alem Bank	1998		
Kenya	Kenya Commercial Bank Ltd.	1988	Halka arz	Temmuz 1988'de Hükümet %29'sini halka arz yolu ile satmış, Ekim 1990'da %10'unu ikincil halka arz ile satmış, Eylül 1996'da %10.59'u yine ikincil halka arz ile satılmış olup; %35'ini elinde tutmaktadır.
Kore	Citizens National Bank(Kookmin)	1994	Halka arz	Ağustos 1994'de %10'u halka arz yolu ile satılmış, Nisan 1999'da %17'sini Goldman Sachs devralmış, akabinde yabancı holdinge satılan hisse oranı %71.1'e yükselmiş ve Hükümetin elinde %9.6 oranında hisse kalmıştır.
Kore	Korea First Bank	1999	İhale	Korea First Bank 1998 'de banka krizi nedeniyle devletleştirilmiş olup Hükümet %51'ini Newbridge Capital'a Aralık 1999'da satmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Kore	Cheju Bank	2002	İhale	Hükümet %51'ini Nisan 2002'de Shinhan Financial Holding Co. firmasına satmıştır.
Kore	Seoul Bank	2002	İhale	Eylül 2002'de Hana Bank'a satılmıştır, Hükümetin Hana Bank'ta %31 ortaklığı olması nedeniyle satış meblağı taksitlerle ödenmiştir. Hükümet Hana Bank'taki hissesini dağıtmayı düşünmektedir.
Litvanya	Unibank	1995	Halka arz	Hükümet %66'sını halka arz yoluyla satmıştır. Azınlık sayıda kalan hisse de 1997'de ikincil halka arz yoluyla satılmıştır.
Litvanya	Savings Bank	1997		Kontrol özel sektöre devredilmiştir, Hükümetin elindeki %30 oranındaki hisse 2003 itibari ile %1'in altına düşürülmüştür
Lübnan	Banque Nationale Du Developpement de l'Industrie et du Tourisme	1994		Banka yeniden yapılandırılmış ve çoğunluk hissesinin satışı özel sektör yatırımcılara açılmıştır.
Lübnan	Credit Libanais	1997		
Lesoto	Lesotho Bank	1999	İhale	
Litvanya	Development Bank	2000	İhale	

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Litvanya	Savings Bank	2001	İhale	Eylül 2001'de Hükümet Hana Bank'a satmıştır.
Litvanya	Agricultural Bank	2002	İhale	Hükümet %76 hissesini Nord LB'ye (Almanya) satmıştır.
Makedonya	Stopanska Bank	2000		Çoğunluk hisse kendisi de kamu bankası olan Greek National Bank'a satılmıştır.
Madagaskar	BNI-Credit Lyonnais Madagaskar	1991		
Madagaskar	National Bank of Commerce(BFV)	1998		Yeniden yapılanma ve sermaye arttırımı sonrası %70'i Societe Generale (Fransa)'ya satılmıştır.
Madagaskar	Bank of Rural Development (BTM)	1999		Yabancı yatırımcılar tarafından kontrol edilen yeni bir banka BTM'in iyi aktifini nakden almış ve bankaya %15 sermaye girdisi olmuştur.
Malta	Mid-Med Bank	1999	İhale	%67 oranında hisse satılmıştır.
Maritus	State Bank of Mauritius		Halka arz, İkincil Halka Arz	1970'de kurulmuştur, Hükümet bu tarihten beri %37'sini tutmuş kalan hissesini halka arz ve ikincil halka arz yoluyla satmıştır.
Meksika	Banamex	1991	İhale	Hükümet Ağustos 1991'de %70.7 hissesini satmıştır.
Meksika	Bancomer	1991	İhale	Hükümet Ekim 1991'de %56 hissesini satmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Meksika	Bancreser	1991	İhale	Hükümet Ağustos 1991'de %100 hissesini satmıştır.
Meksika	Banorie	1991	İhale	Hükümet Ağustos 1991'de %66 hissesini satmıştır.
Meksika	Banpais	1991	İhale	Hükümet Haziran 1991'de %100 hissesini satmıştır.
Meksika	BCII	1991	İhale	Hükümet Kasım 1991'de %100 hissesini satmıştır.
Meksika	Confia	1991	İhale	Hükümet Ağustos 1991'de %78.7 hissesini satmıştır.
Meksika	Cremi	1991	İhale	Hükümet Haziran 1991'de %66.7 hissesini satmıştır.
Meksika	Mercantil	1991	İhale	Hükümet Haziran 1991'de %77.2 hissesini satmıştır.
Meksika	Atlantico	1992	İhale	Hükümet Mart 1992'de %68.5 hissesini satmıştır.
Meksika	Bancen	1992	İhale	Hükümet Temmuz 1992'de %66.3 hissesini satmıştır.
Meksika	Banoro	1992	İhale	Hükümet Nisan 1992'de %66 hissesini satmıştır.
Meksika	Banorte	1992	İhale	Hükümet Haziran 1992'de %66 hissesini satmıştır.
Meksika	Comermex	1992	İhale	Hükümet Şubat 1992'de %66.5 hissesini satmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Meksika	Internacional	1992	İhale	Hükümet Haziran 1992'de %51 hissesini satmıştır.
Meksika	Promex	1992	İhale	Hükümet Temmuz 1992'de %66 hissesini satmıştır.
Meksika	Serfin	1992	İhale	Hükümet Ocak 1992'de %51 hissesini satmıştır.
Meksika	Somex	1992	İhale	Hükümet Şubat 1992'de %81.6 hissesini satmıştır.
Moğolistan	Trade and Development Bank	2002	İhale	Mayıs 2002'de Hükümet %76 hissesinin yabancı bir konsorsiyuma satmıştır.
Moğolistan	Agricultural Bank	2003	İhale	Hükümet %100 hissesini H.S.Securities(Japonya) firmasına satmıştır.
Fas	Societe Nationale D'Investissement	1994	Halka arz	Devlet ve devlete bağlı bazı kurumlar %50.1'ini devralmışlar,Ocak 1995'de %35'ini halka arz yoluyla satmışlar,kalan %15'ini de Nisan 1996'da ikincil halka arz yoluyla satmışlardır.
Fas	Banque Marocaine du Commerce Exterieur	1995	Halka arz	
Fas	Credit Eqdom	1995	Halka arz	Haziran 1995'de Hükümet %18'ini halka arz yoluyla satmış,%82'sini elinde tutmuştur.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Mozambik	Banco Commercial de Moçambique SARL	1996	İhale	Hükümet %51 hissesini ulusal bir konsorsiyuma satmıştır.
Mozambik	Banco Popular de Desenvolvimento SA	1997	İhale	Hükümet %60'ını Malezya liderli bir konsorsiyuma satmış, Banco Austral olarak adı değişen bankaya 2000'de müdahale edilmiştir.
Mozambik	Banco Austral	2002	İhale	Merkez Bankasınca müdahaleden sonra %80 hissesi Güney Afrika'lı ABSA firmasına satılmıştır.
Hollanda	NMB Postbank Groep (ING Bank)	1989	Halka arz	Özel hisse satışlarıyla %86 olan Hükümet hisse payı %49'a düşürülmüştür. Aralık 1989'da Hükümet %30 hissesini halka arz yoluyla satıp %19 hissesini tutmuştur akabinde bu hisse oranı da azaltılacaktır.
Nijerya	FSB Internatiponal Bank	1992	İhale	
Nijerya	Afribank Nigeria	1993	İhale	
Nijerya	Savannah Bank of Nigeria	1993	İhale	
Nijerya	Union Bank of Nigeria	1993	İhale	
Nijerya	Union Bank for Africa	1993	İhale	
Nijerya	First Bank of Nigeria	1993	İhale	

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Norveç	Christiania Bank	1993	Halka arz	Banka krizi nedeniyle Devlet Banka Yatırım Fonu bankanın %100'ünü devralmıştır, %26'sını halka arz yoluyla satmıştır, Aralık 1993'de %5.1 özel plasman yoluyla satmış, %68.9'unu elinde tutmuştur. Christiana Bank 2000'de Nordea Grubuna satılmıştır.
Norveç	Den Norske Bank	1994	Halka arz	Banka krizi nedeniyle Devlet Banka Yatırım Fonu bankanın %87.5'ini devralmıştır, Mayıs 1994'de %16.5'ini halka arz yoluyla satmıştır, Mayıs 1994'de ikincil halka arz yapılmış %52.15'ini elinde tutmuştur.
Norveç	Fokus Bank	1995	Halka arz	Devlet Sigorta Fonu kriz nedeni ile bankanın tek sahibi olmuş, %95.9'unu Ekim 1995'de satarak %4.1'ini elinde tutmuştur.
Pakistan	Allied Bank	1991	İhale	Hükümet Şubat 1991'de %51 yönetim hakkını satmış, %49 hissesini tutmuştur. Akabinde Ağustos 2004'de yeniden yapılandırma olmuş, %12 oranında yeni hisse düzenlenerek hisseler sulandırılmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Pakistan	Muslim Commercial Bank	1991	İhale	Hükümet %26'sını Nisan 1992'de satmıştır, 2001'de %25'ini satmıştır. 1992'de %25 oranında hisse halka arz edilmiş ve 2001'de %6.8 ve %4.4, Ekim 2002'de de %12.8 oranında hisse ikincil halka arz yoluyla satılmıştır.
Pakistan	Banker's Equity (DFI)	1996	İhale	Haziran 1996'da Hükümet %51'ini satmıştır. Akabinde banka batmış ve 1999'da State Bank of Pakistan müdahale etmiştir ve Nisan 2001'de yeddiemine vermiştir.
Pakistan	Habib Credit and Exchange Bank	1997	İhale	%70'i Temmuz 1997'de Sheikh Nahayan bin Mubarek Al Hahyan (Birleşik Arap Emirlikleri) satılmıştır, Aralık 2002'de %30'u ikincil halka arz yoluyla satılmıştır.
Pakistan	United Bank Limited	2002	İhale	%51'i Ekim 2002 de Abu Dabi ve Pakistan göçmeni yatırımcılardan oluşan bir konsorsiyuma satılmıştır
Pakistan	Habib Bank Ltd.	2004	İhale	Hükümet Şubat 2004'de %51'ini satmıştır.
Peru	Banco Popular	1993	İhale	Hükümet %100'ünü satmıştır.
Peru	Interbank	1994	İhale	Hükümet %100'ünü satmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Peru	Banco Continental	1995	İhale	Hükümet BBVA (İspanya) ve Perulu partnerine satmıştır.
Filipinler	Philippine National Bank	1989	İkincil Halka Arz	Hükümet Mayıs 1989'da %10.8'ini ikincil halka arz ile satmış, Aralık 1995'de %10'u ,1999'da %35 'i ve kalan hissenin de Temmuz 2000'de ikincil halka arzı yapılmıştır.
Filipinler	International Corporate Bank	1993	İhale	Hükümet %94'ünü satmıştır.
Polonya	Bank Rozwoju Eksportu	1992	Halka arz	Hükümet %47.5'ini halka arz ile Temmuz 1992'de satmış ve %52.5'ini elinde tutmuştur.
Polonya	Bank Slaski	1993	Halka arz	Hükümet %40.9'unu Ekim 1993'de halka arz ile satmış, Şubat 1994'de ING Hollanda'ya özel plasman ile satmış, %32.2 'sini elinde tutmuştur. Sonrasında ING'nin Varşova Şubesi ile birleşerek ING Bank Slaski'yi oluşturmuştur; %88'i ING'e aittir.
Polonya	Wielkopoiski Bank Kredytowy Spolka Akeyjna	1993	Halka arz	Hükümet %55.72'sini Nisan 1993'de halka arz ile satmış, Haziran 1994'de %25.6'sı; Ocak 1996'da %17.2'si ikincil halka arz ile satmış ve %5.1'ini elinde tutmuştur.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Polonya	Bank Gdanski	1995	Halka arz	Hükümet %62.7'sini Aralık 1995'de halka arz ile satmış, sonrasında ulusal bir banka olan BIG Bank önce kontrolü devralmış akabinde birleşerek BIG Bank Gdanski oluşmuştur.
Polonya	Bank Przemysolowo	1995	Halka arz	Hükümet %50.1'ini Ocak 1995'te halka arz ile satmış, %49.9'unu elinde tutmuştur. %37 1988'de ihale ile Bayerische Hypo und Vereinsbank'a satılmıştır, 1999'da kontrol yetkisini devralmıştır.
Polonya	Bank Handlowy	1997	Halka arz	Hükümet Haziran 1997'de %95'ini halka arz ile satmış ve %5'ini elinde tutmuştur. 2000'de Citibank %88'ini hisselerin çoğunu elinde bulunduran yatırımcılardan (Zurich Insurance, Sparebanken Sverige ve JP Morgan) devralmıştır.
Polonya	Bank Kedytowty	1997	Halka arz	Hükümet %67'sini satmış %33'ünü elinde tutmuştur. 2000'de Bank Austria kontrolü devralmış ve Bank Austria Creditanstalt Poland ile birleşmiştir.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Polonya	Bank Pekao	1999	İhale, Halka Arz	Hükümet %52'sini yabancı banka liderliğindeki bir konsorsiyuma, %14'ünü çalışanlara satmıştır. 2000'deki ikincil arzlar Uni Credito Italiana'nın kontrol payı %53 ile birlikte hükümetin payını %5'in altına düşürmüştür
Polonya	Bank Zachodni	1999	İhale	Hükümet %80 payını Allied International Bank (İrlanda)'ya satmak için görüşmüştür.
Portekiz	Banco Totta e Acores	1989	Halka arz	Hükümet %49'unu halka arz ile Temmuz 1989'da, %31'ini Temmuz 1990'da ikincil halka arz ile satmış %20'sini elinde tutmuştur.
Portekiz	Banco Portugues do Atlantico (BPA)	1990	Halka arz	Hükümet %33'ünü Ekim 1990'da halka arz ile satmış, Nisan 1992'de %25.8'ini, Temmuz 1993'de %17.5'ini ikincil halka arzlar ile satmış, %16.2'sini elinde tutmuştur.
Portekiz	Banco Espirito Santo e Comercial de Lisboa(Besci)	1991	Halka arz	Temmuz 1991'de Hükümet %40'ını halka arz yoluyla satmış, Şubat 1992'de de kalan %60'lık hissesini ikincil halka arz ile satmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Portekiz	Banco Internacional do Funchal(Banif)	1992	Halka arz	Hükümet %68 hissesini halka arz ile Mart 1992'de satmış, Kasım 1992'de ise %32'sini ikincil halka arz yolu ile satmıştır.
Portekiz	Credito Predial Portugues	1992	Halka arz	Aralık 1992'de halka arz yoluyla %100'ü satılmıştır.
Portekiz	Banco Pinto& Sotto Mayor	1994	Halka arz	Kasım 1994'de %80'i halka arz edilmiş, Nisan 1995'de ise ikincil halka arz ile %20'si satılmıştır.
Portekiz	Banco de Fomento e Exterior	1995	Halka arz	Ocak 1995'de Hükümet %19.5'ini halka arz etmiş %80.5'ini elinde tutmuştur.
Romanya	Banca Romana Pentru Dezvoltare	1998	İhale	Hükümet %41'ini satmıştır.
Romanya	Banc Post	1999	İhale	Hükümet %42'sini satmıştır.
Romanya	Banca Agricola	2001	İhale	Hükümet %98'ini Raiffeisen Zentralbank (Avusturya)'nın içinde bulunduğu bir konsorsiyuma satmıştır.
Romanya	Romania Commercial Bank	2004		2003'de %25'ini EBRD ve IFC'ye satmak için anlaşılmış olup, sonraki adım tümüyle özelleştirmektir.
Senegal	Banque Senegalo-Tunisienne	1999		
Slovakya	Slovenska Sprtitelna	2000	İhale	Hükümet %87'sini Erste Bank (Avusturya)'ya satmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Slovakya	Vseobecna Uverova Bank	2001	İhale	Hükümet %94.5'ini Banca Intesa İtalya'ya satmıştır.
İspanya	Argentaria	1993	Halka arz	Hükümet %24.9'unu Mart 1993'de halka arz yoluyla satmış, Kasım 1993'de %24.2 oranında, Mart 1996'da %24.8 oranında ve 1998'de %26.7 oranında ikinci halka arzlar gerçekleşmiştir.
Sri Lanka	National Development Bank	1997	Halka arz	Hükümet %97'sini halka arz yoluyla satmıştır.
İsveç	Stadshypotek AB	1994	Halka arz	Ekim 1994'de Hükümet %65.5'in, halka arz yolu ile satmış ,1998'de ise bakiyeyi elden çıkarmıştır.
İsveç	Nordbanken	1995	Halka arz	Ekim1995'de Hükümet %34.5'ini halka arz yolu ile satmış ve 2004 itibari ile %18.5 hissesini Nordea Grup'un (önceki Nordbanken) içinde bırakmıştır.
Tanzanya	CRBD(1996) Limited	1996		
Tanzanya	National Bank of Commerce(1997)	2000		
Türkiye	Bank Express	2002	İhale	1998'de kriz esnasında TSMF tarafından el konmuş ve 30 Haziran 2002'de Tekfen Holding'e satılmıştır.
Türkiye	Demirbank	2001	İhale	2000'de kriz esnasında TSMF tarafından el konmuş ve 20 Eylül 2001'de HSBC'e satılmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Türkiye	Sümerbank	2001	İhale	1999-2001'de TSMF tarafından 5 bankaya el konmuş Sümerbank ile birleştirilmiş ve 9 Ağustos 2001'de Oyak Grubuna satılmıştır.
Türkiye	Sitebank	2001	İhale	20 Aralık 2001'de Novabank ile hisse transferi anlaşması yapılmıştır.
Türkiye	Tarisbank	2002	İhale	21 Ekim 2002'de Denizbank tarafından devralınmış ve 27 Aralık 2002'de Denizbank ile birleşmiştir.
Ukrayna	Bank Ukraina	1993-94		Hisseler, çoğunluk olarak çalışanlara dağıtılmıştır; Hükümet'in yönetimi devam etmiştir.
Ukrayna	Prominvestbank	1993-94		Hisseler, çoğunluk olarak çalışanlara dağıtılmıştır; Hükümet'in yönetimi devam etmiştir.
Ukrayna	Ukrsotsbank	1993-94		Hisseler, çoğunluk olarak çalışanlara dağıtılmıştır; Hükümet'in yönetimi devam etmiştir.
Uganda	Uganda Commercial Bank	1997	İhale	%49 Westmond Land Asia'ya satılmıştır.
Uganda	Cooperative Bank Limited	1999		
Uganda	Uganda Commercial Bank	2002	İhale	Merkez Bankasının ilk özelleştirme girişimine müdahalesinden sonra çoğunluk hisse Stanbic(Güney Afrika)'ya satılmıştır.

Ek: 2 Devam

ÜLKE	BANKA	ÖZELLEŞTİRME		DETAYLAR
		YILI	METODU	
Venezuela	Banco de Venezuela	1996		1994-95 krizi esnasında Santander (İspanya)'ya satılmıştır.
Venezuela	Banco Consolidado	1996		1994-95 krizi esnasında Şili'li yatırımcı gruba satılmıştır.
Venezuela	Banco Tequendarma	1996		1994-95 krizi esnasında Peru'lu yatırımcılara satılmıştır.
Venezuela	Banco Popular	1996		1994-95 krizi esnasında Banco Andidio ile birleşmiş ve Banco Provincial'e satılmıştır.
Venezuela	Banco Andino	1996		1994-95 krizi esnasında Banco Popular ile birleşmiş ve Banco Provincial'e satılmıştır.
Venezuela	Banco Republica	1996		1994-95 krizi esnasında Kolombiya'lı yatırımcılara satılmıştır.
Zimbabve	Commercial Bank of Zimbabwe	1997	Halka arz	Eylül 1997'de Hükümet %80 hissesini halka arz yoluyla satmıştır.

(Kaynak : ANDREWS, 2005; 30)

Not : Tablo mevduat toplamayan kalkınma bankalarını içermemektedir. Ancak özel amaçla kurulan ve fakat mevduat toplayan kamu bankaları (örneğin emlak kredisi için kurulan vb.) bu tabloya dahil edilmiştir. Tabloda ayrıca sadece çoğunluk hissesi satılan bankalar gösterilmiş, azınlık hissesi satılan bankalar halen devletin kontrolü altında olduklarından dahil edilmemişlerdir.

Ek:3 Kamuya Karşı Özel Bankacılık Çalışması Üzerine Amprik Çalışmaların Özeti

Çalışma	Örnek Açıklaması,Çalışma Periyodu Ve Metodoloji	Amprik Bulgular Ve Sonuçların Özeti
Bhattacharya, Lovell ve Sahay (1997)	Liberalleşmenin ilk yıllarında (1986-1991) Hindistan'daki 70 adet kamu, yabancı ve özel bankaların verimlilik analizini yapmışlardır.	Çalışma periyodu içerisinde, finansal servislerin müşterilere ulaştırılmasında kamu bankalarının en verimli özel bankaların da en verimsiz olduğu bulgulanmıştır.Yabancı bankaların bu periyod içerisinde pazar paylarını kamu bankaları aleyhine önemli bir ölçüde arttırdığı görülmüştür.
LaPorta, Lopez-de-Silanes, Shleifer (2002)	92 ülkeden alınan bilgiler ışığında, kamu bankalarının finansal sistemin gelişmesindeki, ekonomik büyümedeki ve verimlilik artışındaki etkisini araştırmışlardır.	Gelişmemiş ülkelerde kamu payının daha fazla olduğunu farketmişlerdir. Ayrıca kamu paylarının finansal sistem gelişimini geciktirdiği, ekonomik büyümeyi engellediği ve verimliliği azalttığını bulgulamışlardır. 1970 lerdeki yüksek kamu payları finansal gelişimi yavaşlatmış ve kişi başına düşen gelir ve verimliliği düşürmüştür.
Bonin, Hasan ve Paul Wachtel (2002)	6 adet geçiş ekonomisine sahip ülkeyi; Bulgaristan ,Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti ,Macaristan, Polonya ve Romanya'daki banka yapısını (kamu, özel ve yabancı) incelemişlerdir. Örnekleri 222 gözlem ve 1999 ve 2000 arası finansal ve sahiplik yapısı bilgisinden oluşmaktadır.	Yazarlar karlılığın kamu bankalarına kıyasla özel bankalarda çok daha fazla olduğunu bulgulamışlardır yabancı bankalarda ise en yüksek düzeydedir. Yabancı bankalar ayrıca kredilerde de daha hızlı bir artışa sahiptir.
Barth, Caprio ve Levine (2003)	107 ülkedeki bankacılık düzenlemeleri ve denetiminin banka sektörünün gelişmesi, verimliliği üzerindeki etkisini incelemişlerdir.Ayrıca bankalardaki kamu payının da bankacılık sektörü ile ilişkisini araştırmışlardır.	Bankalardaki kamu payının karlılığı olumsuz etkilediğini ve yolsuzluğu artırdığını bulgulamışlardır.
Sapienza (2003)	1991-1995 arasında İtalyan bankaları ile müşterileri arasındaki bireysel kredi sözleşmelerini baz alarak bankacılıkta kamu payının borç verme alışkanlıkları üzerindeki etkisini araştırmıştır. 6968 firmaya kullandırılan kredilerin 110.786 adet firma-banka-yıl eşleştirilmiş gözlem bilgilerini kullanmıştır. 55.393 adet gözlem kamu bankalarından borçlananlara diğer 55.393 adedi de özel bankalardan borçlananlara aittir	Özel bankaların kamu bankalarına göre onbinde 44 puan daha az ödeyerek borçlandığını bulgulamışlardır.Ayrıca kredinin verildiği bölgenin oy gelen bölgeden olduğunu ve kamu bankası genel müdürünün kredi fiyatını etkilediğini bildirmişlerdir.
Cornette, Guo, Khaksari ve Tehranian (2003)	1989-1998 arasında 16 Uzakdoğu ülkesindeki kamu bankaları ile özel bankaların performans farklılıklarını incelemişlerdir.	Kamu bankalarının düşük sermaye oranları, daha büyük kredi riski, daha düşük likidite ve yönetim etkinliği yüzünden kamu bankalarının özel bankalara oranla daha az karlı olduklarını bulgulamışlardır.1997-1998 Asya ekonomik krizi esnasında tüm bankaların performansları önemli ölçüde azalmasına rağmen kamu bankalarının performansı özel bankalara kıyasla daha da kötüleşmiş ve kamu sermayeli bankaların fazla olduğu ülkelerde performans diğer ülkelere göre daha düşük gerçekleşmiştir.

(Kaynak :MEGGINSON, 2003; 29)

Ek:4 OECD Ülkelerinde Banka Özelleştirilmelerinin Etkinliği ile İlgili Ampirik Çalışma Özetleri

Çalışma	Örnek Açıklaması,Çalışma Periyodu Ve Metodoloji	Ampirik Bulgular Ve Sonuçların Özeti
Verbrugge, Megginson and Owens (1999)	1981'den 1996 yılına kadar tamamen ve kısmen özelleştirilen 65 adet bankanın halka arzını incelemişlerdir. Daha sonrasında OECD ülkeleri ve 5 gelişmiş ülkedeki 32 bankanın özelleştirme öncesi ve özelleştirme sonrası performans değişikliklerini karşılaştırmışlardır.	OECD ülkelerinde karlılık, komisyon gelirleri (faiz dışı gelirler) ve sermaye yeterlilik rasyoları önemli ölçüde artmış; kaldıraç rasyosu ise azalmıştır. Halka arzlarda yatırımcılar pozitif kazançlar elde etmişlerdir.
Braz (1999)	1974 sonrası Portekiz'deki askeri darbe sonrası devletleştirilen özel bankacılık sistemini, arkasından 1990 sonrası bu bankaların tekrar özelleştirilmesini araştırmıştır.Portekiz Hükümetinin özelleştirme programını açıkladıktan sonraki yaklaşımlarını ve öncelikli satış metodlarını (halka arz) ve arz koşullarını incelemiştir.	(1) özelleştirilen bankaların satıştan sonra üretim etkinliği önemli ölçüde artmıştır, özellikle çalışan başına düşen aktifler oranı çok büyük ölçüde artmıştır (2) özelleştirilen bankalar çalışanlarının sayısını kamu bankalarına göre daha büyük oranda azaltmışlardır (3) özelleştirilen bankaların şube sayıları kamu bankalarına göre daha fazla oranda artmıştır.
Otchere and Chan (2003)	Commonwealth Bank of Australia (CBA)'nın özelleştirmesinin hem bankanın kendisine ve hem de rakiplerine etkisini analiz etmişlerdir. CBA'nin 1991'de halka arzı gerçekleşmiş ve 1996 da banka tamamen özelleştirilmiştir.	Bulgular :(1) Belli başlı rakip bankaların hisse fiyatları CBA'nın satışından olumsuz olarak etkilenmiştir (2) CBA'nın hisse fiyatı uzun dönem artmış ve Hükümet'in payı azaldığında artmaya devam etmiştir (3) CBA'nin finansal ve operasyonel performansı özelleştirmeden sonra önemli bir ölçüde artmış ve rakiplerini geçmiştir.

Ek: 5 Mevduatların Dağılımı

2000 YILI (MİLYAR TL)	RESMİ		TİCARİ		DÖVİZ HESABI	DİĞER MEVDUATI	KIYMETLİ MADENLER DEPO HESAPLARI	TOPLAM
	TASARRUF MEVDUATI	KURULUŞLAR MEVDUATI	KURULUŞLAR MEVDUATI	BANKALARARASI MEVDUAT				
KAMU BANKALARI	9.656.195	1.304.918	3.231.032	4.123.154	5.331.180	3.959.782		27.606.261
ÖZEL SERMAYELİ TİCARET BANKALARI	6.091.797	18.162	2.117.687	3.427.533	17.610.363	375.070	151.374	29.791.986
TMSF BANKALARI	2.033.131	5.266	409.926	931.211	4.153.897	1.290.572	3.473	8.827.476
YABANCI BANKALAR	166.679	4	162.998	1.060.455	812.624	13.923	0	2.216.683
SEKTÖR TOPLAMI	17.947.802	1.328.350	5.921.643	9.542.353	27.908.064	5.639.347	154.847	68.442.406
2001 YILI								
KAMU BANKALARI	14.119.486	1.384.055	3.069.199	646.987	13.846.303	4.838.516	0	37.904.546
ÖZEL SERMAYELİ TİCARET BANKALARI	12.423.867	103.327	5.066.728	4.205.219	47.488.835	2.062.925	77.341	71.428.242
TMSF BANKALARI	659.419	1.362	126.187	1.469.308	2.025.259	614.229	3.130	4.898.894
YABANCI BANKALAR	256.975	1.922	98.170	171.746	1.878.162	7.647	642	2.415.264
SEKTÖR TOPLAMI	27.459.747	1.490.666	8.360.284	6.493.260	65.238.559	7.523.317	81.113	116.646.946
2002 YILI								
KAMU BANKALARI	17.910.120	2.357.225	4.803.232	389.511	17.607.783	5.810.199	0	48.878.070
ÖZEL SERMAYELİ TİCARET BANKALARI	15.124.805	159.334	8.062.210	2.638.931	55.409.121	1.782.994	90.983	83.268.378
TMSF BANKALARI	1.562.027	401.966	399.543	1.014.784	3.368.333	37.701	0	6.784.354
YABANCI BANKALAR	253.685	2.077	238.355	371.381	2.579.168	9.876	2.644	3.457.186
SEKTÖR TOPLAMI	34.850.637	2.920.602	13.503.340	4.414.607	78.964.405	7.640.770	93.627	142.387.988

Ek: 5 Devam

2003 YILI (MİLYAR TL)	RESMİ		TİCARİ		DÖVİZ DİĞER		KIYMETLİ	TOPLAM
	TASARRUF MEVDUATI	KURULUŞLAR MEVDUATI	KURULUŞLAR MEVDUATI	BANKALARARASI MEVDUAT	TEVDİAT HESABI	KURULUŞLAR MEVDUATI	DEPO HESAPLARI	
KAMU BANKALARI	22.022.201	4.283.361	6.849.233	509.580	17.517.744	9.189.551	0	60.371.670
ÖZEL SERMAYELİ TİCARET BANKALARI	21.498.124	208.768	10.220.947	3.907.180	53.262.507	2.936.616	52.653	92.086.795
TMSF BANKALARI	1.655.048	5.536	289.682	676.055	2.087.924	94.091	369	4.808.705
YABANCI BANKALAR	192.239	1.763	354.496	407.800	2.545.210	42.995	678	3.545.181
SEKTÖR TOPLAMI	45.367.612	4.499.428	17.714.358	5.500.615	75.413.385	12.263.253	53.700	160.812.351
2004 YILI								
KAMU BANKALARI	32.942.182	6.141.679	10.024.591	1.333.498	21.844.035	10.134.003	0	82.419.988
ÖZEL SERMAYELİ TİCARET BANKALARI	28.902.999	254.645	12.240.776	3.422.320	59.975.675	3.665.593	155.419	108.617.427
TMSF BANKALARI	13.252	0	8.764	85.138	47.096	7	262	154.519
YABANCI BANKALAR	664.196	720	631.348	1.487.489	3.336.562	80.435	1.178	6.201.928
SEKTÖR TOPLAMI	62.522.629	6.397.044	22.905.479	6.328.445	85.203.368	13.880.038	156.859	197.393.862
2005 YILI								
KAMU BANKALARI	40.198.309	9.988.256	12.457.775	1.204.098	21.280.058	10.493.212	0	95.621.708
ÖZEL SERMAYELİ TİCARET BANKALARI	44.495.471	328.606	24.666.781	6.892.586	61.848.831	7.234.852	192.781	145.659.908
TMSF BANKALARI	11.970	0	5.433	103	36.992	7	247	54.752
YABANCI BANKALAR	3.308.348	5.840	1.247.797	2.263.464	5.287.957	126.891	2.254	12.242.551
SEKTÖR TOPLAMI	88.014.098	10.322.702	38.377.786	10.360.251	88.453.838	17.854.962	195.282	253.578.919

TÜRKİYE'DE KURULAN KAMU BANKALARI

Banka Adı	Kuruluş Tarihi	Faaliyet Konuları	Mevcut Durum
İstanbul Emniyet Sandığı	1868	Halkın elindeki dağılık ve küçük tasarrufları devletin kefaleti altı getirerek ihtiyaç sahiplerinin istifadesine sunmak.	1907 yılında Ziraat Bankası' na bağlanmış, 1984 yılından itibaren de anılan bankanın bünyesine alınmıştır.
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1888	Tarımsal kredi sağlama yanında her türlü bankacılık faaliyetinde bulunmak ve Merkez Bankası'nın şubesinin bulunmadığı yerlerde bazı fonksiyonlarını yerine getirmek, yurt çapında devlet adına ödeme yapmak (maaş vs.) ve toplamak (vergi).	1916 yılında kanunla kurulmuş bir devlet bankası statüsüne kavuşmuştur. Halen faaliyetlerine devam etmektedir.
Türkiye Sınai ve Maadin Bankası	1925	Bankaya devredilmiş sanayi müesseselerini kurulacak şirketlere devredinceye kadar idare etmek, iştirak suretiyle sınai teşebbüsler kurmak ve işletmek (kalkınma bankası niteliğindedir)	Bankanın işletmecilik fonksiyonu 1932 yılında kurulan Devlet Sanayi Ofisine, bankacılık fonksiyonu da 1932'de kurulan Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası'na devredilmiştir. Bu iki kurum 1933'te Sümerbank'a devredilmiştir.
T. Emlak Bankası A.Ş.	1927	Ülkeyi imar etmek, inşaat sektörüne kredi sağlamak, diğer her türlü bankacılık işlemlerini yapmak	1926'da Emlak ve Eytam Bankası olarak kurulmuş, 1964'de Türkiye Emlak Kredi Bankası T.A.O. adını almıştır., 1988'de Anadolu Bankası T.A.Ş. ile birleşerek Türkiye Emlak Bankası A.Ş. ünvanını almış, 2001 yılında Türkiye Cumhuriyet Ziraat Bankası'na devredilmiştir.
Sümerbank A.Ş.	1933	Devlet sermayesi ile kurulmuş fabrikaları işletmek, özel sanayi kuruluşlarındaki devlet iştirak hisselerini idare etmek, yeni fabrikalar kurmak, sanayi için eleman yetiştirmek, sanayi kuruluşlarına kredi sağlamak, her türlü bankacılık işlemlerini yapmak	1993'de Sümerbank Holding A.Ş.'nin bankacılık birimi bu şirketten ayrılarak "Sümerbank A.O." ünvanını almıştır. "Sümerbank A.O.", 1995 tarihinde özelleştirilerek "Sümerbank A.Ş." ünvanını almıştır, 1999 tarihinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiş, 11.01.2002 tarihinde Oyak Bank A.Ş.'ye devredilerek kapatılmıştır.
Belediyeler Bankası (İller Bankası)	1933	Şehirlerin kalkındırılmasına hizmet etmek, imar planlarını hazırlamak, belediyelere gerekli orta ve uzun vadeli kredilerle teknik yardım sağlamak (kalkınma ve yatırım bankası statüsündedir)	1945 yılında adı İller Bankası olarak değiştirilmiştir. Halen faaliyetlerine devam etmektedir.
Etibank	1935	Ülkenin toprak altı servetlerini işleterek değerlendirmek, devletin madencilik ve elektrifikasyon alanındaki teşebbüslerini kurmak, işletmek, finanse etmek, her türlü bankacılık hizmetleri yapmak	1997'de özelleştirilmiş, 2000 yılında TMSF'na devredilmiştir. 2001 yılında bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılarak tasfiye edilmiştir. Daha sonra 5 Nisan 2002 tarihinde Tasfiye halinde Etibank A.Ş.'nin tasfiyesinin kaldırılmasına ve bankanın tüm aktif ve pasifleriyle Bayındırbank A.Ş. bünyesinde devren birleştirilmesine karar verilmiştir.

EK :6 Devam

Banka Adı	Kuruluş Tarihi	Faaliyet Konuları	Mevcut Durum
Denizbank	1938	Denizyolları işletmelerini yönetmek, yenilerini kurmak ve finanse etmek	1952 yılında Denizcilik Bankası'nın kurulması ile devletin denizcilik alanındaki teşebbüslerini kurulması, işletilmesi ve finanse edilmesi işi bu bankaya devredilmiştir.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	Ülkenin küçük sanat ve ticaret kredisi ihtiyacını karşılamak	Halen faaliyetlerine devam etmektedir.
Denizcilik Bankası	1952	Devletin deniz ulaştırma alanında teşebbüslerini tesis etmek, gemi inşa, tamir ve satın alan veya deniz işletmeciliği yapan gerçek ve tüzel kişilere kredi açmak	1992 yılında T. Emlak Bankası A.Ş'ye devredilmiştir.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O	1954	Taşınır ve taşınmaz mal ve değerler karşılığında kredi açmak, ortaklıklar kurmak veya kurulmuş olanlara iştirak etmek, gayrimenkul alıp satmak, her türlü bankacılık işlem ve hizmetleri yapmak	Halen faaliyetlerine devam etmektedir.
Türkiye Öğretmenler Bankası T.A.Ş.	1959	Memur ve öğretmenlere konut inşaatı için taşınmaz mal ipoteği karşılığında kredi açmak, yapı onarım, taahhüt ve proje işleriyle uğraşmak, yapı malzemeleri ve ders aletleri endüstrisi kurmak ve ticaretini yapmak, her türlü bankacılık işlemi yapmak	1992 yılında T. Halk Bankası A.Ş'ye devredilmiştir.
T.C. Turizm Bankası	1960	Turistik tesisler kurmak, işletmek, kiralamak veya kiraya vermek, turizmle ilgili çeşitli girişimlerde bulunarak endüstrinin gelişmesine yardım etmek ve endüstriye kısa, orta ve uzun vadeli kredi sağlamak (kalkınma bankacılığı yapmak üzere kurulmuştur)	1989'da Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. ile birleştirilmiştir.
Devlet Yatırım Bankası	1964	İktisadi Devlet Teşekküllerinin kalkınma planlarına uygun yatırımları için gerekli kredileri sağlamak, bu maksatla garantiler vermek (kalkınma bankacılığı yapmak üzere kurulmuştur).	1987 yılında Türkiye İhracat Kredi Bankasına (Eximbank) dönüştürülmüştür.
Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (Türkiye Kalkınma Bankası)	1975	Yurtiçi ve yurtdışında çalışmış ve çalışacakların birikimlerini kalkınma planlarının temel ilkelerine uygun teşebbüslere, özellikle sınıai yatırımlara yöneltmek (kalkınma ve yatırım bankacılığı yapmak üzere kurulmuştur).	1988'de Türkiye Kalkınma Bankası'na dönüşmüştür.
Türk Eximbank	1987	Dış ticaretin finansmanı, ihracatın geliştirilmesi, ihracatçılar ve yurtdışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü ve güvence sağlanması (kalkınma ve yatırım bankası statüsündedir).	1987 yılında Devlet Yatırım Bankası'nın şekil ve nitelik değişikliğiyle oluşmuştur. Halen faaliyetlerine devam etmektedir.

(Kaynak: UÇARKAYA, 2006; 66-67)